

Trest domácího vězení pohledem odsouzených

Bc. Renata Bělohlávková

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Renata Bělohávková**

Osobní číslo: **H120007**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Trest domácího vězení pohledem odsouzených**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti Probační a mediační služby České republiky a trestního zákona.

Příprava výzkumné části, výběr a charakteristika výzkumného souboru.

Realizace kvalitativního výzkumu za využití polostrukturovaného rozhovoru týkajícího se pohledu odsouzených na trest domácího vězení.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BOTTOMS, Anthony, REX, Sue, ROBINSON, Gwen, 2004. Alternatives to Prison. Portland: William Publishing. ISBN 1-84392-104-9.

SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel, 2000. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H.Beck. ISBN 80-7179-350-7.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice: Albert. ISBN 80- 85834-60-X.

ŠČERBA, Filip, 2011. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-68-4.

SVOBODA, Ivo, 2005. Úvod do studia mediace a probace. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80- 7318-261-0.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.**

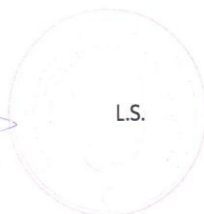
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2014**

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použítou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
21.2.2014

.....
J. Hložek

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odřídí-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje, nejmladšímu pojetí alternativních trestů a to trestu domácího vězení, který vychází z koncepce restorativní justice. Zabývá se „hodnocením“ trestu domácího vězení lidmi, kteří k němu byli odsouzeni. Teoretická část charakterizuje koncepci restorativní justice, obecné a právní vymezení trestu domácího vězení v České republice, činnost Probační a mediační služby a její práci s odsouzenými k trestu domácího vězení. Dále popisuje trest domácího vězení v zahraničí a průběh pilotního programu zavádění elektronického monitoringu v České republice. Výzkumná část zahrnuje hodnocení odsouzených vztahující se k zachování rodinných a společenských vazeb, jejich pohled na vlastní účinnost trestu a vnímání omezení povinnosti zůstat doma v soudem nařízených hodinách.

Klíčová slova: alternativní tresty, elektronické náramky, elektronický monitoring, Probační a mediační služba, restorativní justice, trest domácího vězení.

ABSTRACT

This thesis deals with a type of non-custodial sentence which is the newest one introduced to the Czech legal system – the house arrest, a form of punishment based on the restorative justice. The thesis also concerns an evaluation of the house arrest carried out by house-arrested convicts. The theoretical part characterizes the restorative justice concept, general and legal delimitation of the house arrest in the Czech Republic and activities of Probation and Mediation Service (with special regards to the house arrest). Furthermore it describes this type of conviction as it is conducted abroad and the implementation of electronic monitoring in the Czech Republic. The research summarizes the evaluation gathered by the house-arrested convicts: their feedback about the effectiveness of this type of conviction and their point on the restriction of movement – the liability of staying at home during the mandatory hours.

Keywords: non-custodial sentence, electric bracelets, electronic monitoring, Probation and Mediation Service, restorative justice, house arrest

Mé poděkování patří především doc. Mgr. Soni Vávrové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, trpělivost, věcné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ondřeji Vaculíkovi za spolupráci při výzkumu s odsouzenými.

Motto: „ Zkušenost není to, co se vám stane. Zkušenost je to, jak naložíte s tím, co se vám stalo.“

Aldous Huxley

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RESTORATIVNÍ JUSTICE A ALTERNATIVNÍ TRESTY	12
1.1 RESTORATIVNÍ JUSTICE	12
1.2 ALTERNATIVNÍ TRESTY.....	14
1.2.1 Principy alternativních trestů.....	14
1.3 HISTORIE A UKOTVENÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ V ČR.....	15
1.3.1 Ukotvení alternativních trestů v legislativě.....	17
2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	20
2.1 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	20
2.1.1 Aktuální statistické údaje o trestu domácího vězení	22
2.2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH.....	26
2.3 VYUŽITÍ ELEKTRONICKÉHO MONITOROVÁNÍ PŘI VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	28
2.3.1 Elektronické monitorování ve světě.....	28
2.3.2 Elektronické monitorování v České republice	30
3 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	33
3.1 ŘÍZENÍ A ORGANIZAČNÍ STRUKTURA PMS ČR.....	34
3.2 PROBACE A PROBAČNÍ ČINNOSTI.....	36
3.2.1 Probační dohled.....	37
3.2.2 Hodnocení potřeb a rizik	38
3.2.3 Parole.....	38
3.3 MEDIACE A MEDIAČNÍ ČINNOSTI.....	39
3.3.1 Mediace mezi obětí a pachatelem	39
3.4 VARIANTY ALTERNATIV K POTRESTÁNÍ.....	40
3.5 VARIANTY ALTERNATIV K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	42
PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	47
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	47
4.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE A TECHNIKA SBĚRU DAT	48
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK A ZPŮSOB VÝBĚRU RESPONDENTŮ	49
4.4 ČASOVÝ PRŮBĚH VÝZKUMU	49
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	51
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT VÝZKUMU	53

5.1	SOCIODEMOGRAFICKÉ ÚDAJE O RESPONDENTECH.....	53
5.2	OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ A KATEGORIZACE DAT.....	55
5.3	PARADIGMATICKÝ MODEL A JEHO INTERPRETACE	68
5.4	ANALYTICKÁ VERZE PŘÍBĚHU	70
5.5	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	73
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	83
	SEZNAM OBRÁZKŮ	84
	OBRÁZEK V: NÁRAMEK ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU VĚZŇŮ	85
	SEZNAM TABULEK.....	86
	SEZNAM GRAFŮ	87
	SEZNAM PŘÍLOH.....	88

ÚVOD

Moderní doba, myslíme tím počátek 21. století, s sebou přináší řadu převratných změn v ekonomické a politické struktuře českého státu. A mimo jiné i změny v sociálním klimatu společnosti, které se odrážejí hlavně ve vztazích mezi lidmi, jejich chování a vztahu k životním hodnotám. Nutné změny si vyžádala i každodenní práce s trestním právem, pachateli a oběťmi trestné činnosti. V návaznosti na tyto změny vznikla významná reforma v oblasti trestního práva v české republice, která vyvrcholila přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010.

Práce je zaměřena především na prvky alternativ k trestu odnětí svobody – k institucionální péči o pachatele „*Které mj. kladou důraz na integraci pachatelů v jejich přirozeném sociálním prostředí, a tím je vyloučen kriminogenní vliv vězeňské populace.*“ (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2011, s. 149)

Je nutné si uvědomit, že každý jedinec i společnost chrání své hodnoty, a že za každý spáchaný trestný čin následuje spravedlivý trest. Také ovšem vítáme způsoby práce s klienty formou probace, mediace a využívání alternativních trestů. Oslovili nás zejména trest domácího vězení, který umožňuje postih pachatele, aniž by musel opustit svoji rodinu, pracovní povinnosti, návyky. Úsporu nákladů na výkon trestu, vysoké zatížení věznic, které jsou dlouhodobě přetížené a jejichž provoz je příliš nákladný. „*Překročit hranu zákona je někdy okamžikem několika vteřin, který se již nedá vzít zpátky. Lítost nepomůže a občan je hnán k odpovědnosti. Trest ukojí spravedlnost, ale někdy výše trestu znamená odsouzení dalších nevinných.*“ (Salmon, 2008) Trestní zákoník, který představilo ministerstvo spravedlnosti, již počítá s alternativním trestem v podobě domácího vězení, což umožňuje humánní cestu, jak si odpykat trest a přitom nepřijít o rodinu, přátele a společenské vazby.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RESTORATIVNÍ JUSTICE A ALTERNATIVNÍ TRESTY

Jedním ze stále se rozvíjejících principů spravedlnosti je především princip restorativní justice. Z daného principu vychází alternativní tresty a alternativní způsoby řešení trestních věcí.

Cílem restorativní justice je zaměření na odškodnění obětí, nápravě pachatelů dodržující zákony společnosti a korekce mezilidských vztahů ve společnosti. Centrálním východiskem restorativní justice je, že oběti i pachatelé jsou zainteresováni v nápravném procesu. Restorativní justice je perspektivní, preventivní reakce, které se snaží pochopit zločin v jeho sociálním kontextu. To nás vybízí zkoumat příčiny násilí a trestné činnosti. Tento přístup je založen také na předpokladu, že trestný čin má svůj původ v sociálních podmínkách. Dle Karabce (2003, s. 8) význam restorativní justice lze vyložit jako určitý koncept zacházení s pachateli, který je odlišný od klasické neboli retributivní justice. Vychází z názoru, že současná trestní spravedlnost nepředstavuje adekvátní reakci společnosti na kriminalitu.

Restorativní justice se snaží o obnovení hodnot a sociálních vztahů narušených nebo ohrožených spácháním trestného činu. Dosažení stanoveného cíle nezbytně předpokládá aktivní roli obviněného i poškozeného směřující k řešení konfliktu a taktéž účast dalších subjektů, především v rámci sociálního prostředí, v němž se obviněný a poškozený pohybují. Pachatelé nejsou ve vězení, tudíž nepřichází o svoji práci, případně mají možnost si práci aktivně hledat a tím zároveň hradit škodu, kterou způsobili poškozeným. Pokud má pachatel současně uložený dohled, v jeho rámci je probačním úředníkem směřován k aktivnímu přístupu náhrady škody směrem k poškozenému. Současně může dojít k mediaci, jejímž cílem je urovnání konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, včetně domluvy, jak celou záležitost řešit, což pobyt ve věznicí neumožňuje. Uložením alternativního trestu profituje i stát prostřednictvím nižších nákladů na výkon trestu a v případě, že se stát nachází v roli poškozeného, např. daňové úniky, má možnost lépe se domáhat náhrady škody.

1.1 Restorativní justice

Pojem restorativní justice vychází z myšlenky, že trestný čin je sociálním konfliktem mezi dvěma a více jednotlivci, normami a nastavenými normami společnosti. Lze jej účinně řešit jen za aktivního podílu všech zúčastněných osob. Trestný čin narušuje sociální vztah mezi pachatelem, obětí a dotčenou společností. Restorativní justice umožňuje dotčeným, obzvláště poškozeným, „vzít spravedlnost do svých rukou“. (Větrovec, 2002, s. 14) Restorativní justice „Hledá způsob, jak obnovit narušené vztahy a stavy, napravit způsobené škody, posílit odpovědný pří-

stup a snížit riziko opakování trestného činu. Povinností pachatele je udělat maximum pro to, aby dal věci do pořádku a napravil své jednání.“ (Holá, 2013, s. 272)

Nejedná se o ucelený systém odezvy společnosti na trestnou činnost, neboť každá země si tento princip upravuje dle svých možností. Restorativní justice tak působí vedle klasické trestní justice (retributivní) nebo ji vhodným způsobem doplňuje. Názory podporující tuto koncepci vycházejí z narůstajících problémů trestní justice, jakými jsou například vysoký nárůst kriminality, přeplněné věznice, vysoké zatížení soudů a nízká účinnost trestů. Ovšem pokud bychom zanevřeli na koncepci retributivní justice a nahradili ji spravedlností restorativní, mohlo by dojít k přílišnému uvolnění, případně i k opuštění klasických zásad trestního práva a to by zřejmě přineslo velké nebezpečí ve fungování trestního práva. Mělo by docházet k většímu vlivu restorativní justice do systému trestního práva, ale doba pro úplné opuštění zásad tradičního procesu ještě nenastala a ani tyto zásady nelze prozatím změnit. (Karabec, 2003, s. 5-9)

Mezinárodní právo se také stále více přiklání k principu restorativní justice. Mnoho států vkládá do svých právních řádů stále nové prvky výše uvedené spravedlnosti, jako jsou alternativní tresty a přístupy. Organizace spojených národů, dále jen OSN, v této souvislosti přistoupila k vytvoření Komise pro prevenci kriminality a trestního soudnictví, která vytvořila návrh rezoluce zabývající se principem restorativní justice a jeho uplatňování v členských státech. Česká republika je ovlivňována trendy evropských zemí a není tomu jinak i v případě alternativních trestů a možností odklonů v trestním řízení. (Karabec, 2003, s. 14-16) „*Přestože restorativní justice ještě není hlavním kriminologickým proudem v žádném státě, jednoznačně se vymanila z pozice okrajové teorie a vstupuje do centra zájmu moderní trestní politiky.*“ (Umbreit, 2007, s. 23 – 41)

Princip restorativní justice již postupně proniká do systému trestního práva a legislativní zakotvení restorativních postupů a metod v Trestním zákoníku tomu hodně napomáhá. Princip restorativní justice se začal rozvíjet v polovině 80 let 20. Století, nejprve v Kanadě a USA, postupně začal pronikat i do západní Evropy. Mezinárodní právo se k tomuto principu také stále přiklání a vkládá do svých právních řádů nové prvky restorativní justice, jejichž konkrétním výrazem jsou Alternativní tresty a přístupy. (Holá, 2011, s. 41)

1.2 Alternativní tresty

Západní společnosti se snaží vyrovnat s následky rychle rostoucí vězeňské populace, takže hledání alternativních přístupů k trestání a zacházení s pachateli se stává stále naléhavější prioritou vládních politik a společností jako celku. (Bottoms, 2004, s. 15)

Na počátku sedmdesátých let 20. století byl důsledkem snah o rehabilitaci a resocializaci enormní nárůst kriminality, přeplněné věznice a neúčinnost trestní represe. Krátkodobé tresty odnětí svobody do jednoho roku, dle justičních statistik, představují cca 60 % všech ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody. Kapacita našich věznic je naplněna z více, jak 100%. Alternativní tresty nejsou v tomto ohledu řešením nastávající krize, ale pochopením lepšího využívání těchto alternativ.

Alternativní tresty jsou důležitým systémovým krokem ke zvládnání zvyšujícího se obsazení věznic. Uložení trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody, dává naději, že se již do budoucna pachatel nebude dopouštět další trestné činnosti a efektivněji se zapojí do společnosti. V systému alternativních trestů existuje předpoklad, že značná část pachatelů je méně narušena a vlivem nepodmíněného trestu odnětí svobody by mohlo dojít k násilnému vytržení subjektu z přirozeného sociálního prostředí. Zároveň se uložení trestů nespojených s odnětím svobody chápe jako projev důvěry a vstřícnosti vůči pachateli a jeho výkon je spojen s nižšími náklady.

1.2.1 Principy alternativních trestů

Alternativní tresty jsou alternativou k trestu odnětí svobody. Tyto tresty jsou určitou možností jak napravit vzniklou škodu nebo újmu bez toho, aby odsouzený musel být izolován ze společnosti. U alternativních trestů ve zvýšené míře vystupují prvky individuální prevence zaměřené na resocializaci a rehabilitaci pachatele trestného činu. (Matoušek, 2003, s. 2) Alternativní tresty se mohou ukládat buď jako samostatný trest nebo v předepsaných kombinacích. Tyto tresty jsou pro společnost levnější a snižují riziko posilování pachatelových sklonů ke kriminalitě kontaktem se subkulturou věznic.

V trestním právu slovo alternativa znamená možnost zvolit mezi dvěma nebo více způsoby řešení trestů. Alternativou v trestním právu je, že lze kromě trestu odnětí svobody uložit i jiná forma trestu. Soudce má možnost při ukládání trestu odsouzenému uložit trest odnětí svobody a naopak zvolit trest, který bude vykonán na svobodě. Alternativní tresty nezabavují pachatele zcela svobody, ale částečně dochází k omezování v oblasti práv pachatele. Jedná se o pozitivní úmysl konfrontovat pachatele s trestným činem, který spáchal, a také vystavit pachatele jeho

odpovědností vůči sobě samému, oběti a vůči společnosti. Je mu nabídnuta možnost, stejně jako obětem, vrátit důvěru v náš soudní systém a společnost. Alternativní tresty lze v širším pojetí označit, jako všechny tresty, které nejsou spojené s odnětím svobody. V užším pojetí se jedná především o tresty vymezené pomocí jejich hlavního účelu, což je náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody. „*Při tomto pojetí by pak v rámci českého trestního práva spadali do kategorie alternativních trestů pouze trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení (včetně podmíněného odsouzení s dohledem). Výše uvedená čtveřice alternativních trestů je charakteristická svou neslučitelností s nepodmíněným trestem odnětí svobody.*“ (Ščerba, 2011, s. 31)

Alternativní opatření mohou být použity v případech méně závažných trestných činů. Obvykle zahrnují pachatele bez kriminální minulosti a je jim nabídnuta možnost převzít odpovědnost za trestný čin, a odškodnit poškozené. Ne všichni pachatelé litují svých skutků. Někteří mohou nadále představovat reálnou hrozbu pro společnost. V těchto případech pachateli není dána možnost alternativních opatření. Dle Šterby (2011, s. 58) alternativy k potrestání představují specifickou skupinu alternativních opatření. Jedná se o určitý stupeň mezi alternativními procesními a alternativními tresty, kdy trestní řízení proběhne a je ukončeno rozhodnutím o vině ze spáchání stíhaného trestného činu, avšak nenastoupí nejpřísnější typ trestněprávní reakce v podobě uložení trestu. Rozhodnutí o neuložení trestu může mít definitivní či mezeitímní povahu. České trestní právo operuje s oběma těmito variantami, a to v podobě institutů upuštění od potrestání a podmíněného upuštění od potrestání s dohledem.

1.3 Historie a ukotvení alternativních trestů v ČR

Na konci šedesátých let se začínalo projevovat úsilí justice o systémovou práci s pachateli, přestože tehdejší režim nebyl příliš takovým změnám nakloněn. Jednalo se především o strukturu sociálních kurátorů pro jedince v problematické sociální situaci, obzvláště propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody v rámci postpenitenciární péče. Poté se kurátoři uplatňovali i v práci s problémovou mládeží ve spojitosti s trestnou činností. V současnosti je tato činnost nadále vykonávána sociálními pracovníky ve věznicích a v souladu se zákonem o sociálně právní ochraně dětí a mládeže. (Kalmthout, 2000, s. 72)

Jeden z nejnámějších a často užívaným alternativním trestem v minulosti byl peněžitý trest, často označován pojmem peněžitá pokuta. Peněžitým trestem je označován od roku 1950. Od samého počátku jej také upravoval trestní zákon z roku 1961. Novelou z roku 1965 platnou od

1. 1. 1966 byl zakotven náhradní trest odnětí svobody ve výměře jednoho roku, pro případ, že by odsouzený uložený trest nevykonal. Daná právní úprava platila beze změn až do roku 1990.

Vývoj po roce 1989 ve všech státech s rozvinutým demokratickým systémem zaznamenal v trestním právu změny, které vycházejí ze zásady pomocné úlohy trestní represe. Význam spočívá v užití státního donucení trestněprávními prostředky pouze tehdy, pokud neexistuje jiné řešení, jak dosáhnout souladu lidského chování s právem. Dalším cílem je hledání alternativ k efektivnějšímu naplnění účelu trestu a trestního stíhání, a to zejména prostřednictvím odklonů a alternativních sankcí k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Proto se po roce 1989 Česká republika se znovu nastoleným demokratickým systémem, začala orientovat na zavádění nových forem trestů a opatření v oblasti trestní politiky, k jejichž výkonu dochází na svobodě, a k uplatňování odklonů od tradičního trestního řízení.

Legislativní změny reagovaly jednak na aktuální problém nízké kapacity věznic, ale i na potřebu individualizace trestního postihu a potřebu individuálního odlišení typů osobnosti pachatelů, včetně efektivnějšího prosazení zájmů poškozeného a celé společnosti.

Trest obecně prospěšných prací byl zaveden do našeho právního řádu novelou č. 152/1995 Sb. Účinnou od 1. 1. 1996. Jednalo se o první z alternativních novinek po roce 1989. Do 31. 12. 2001 byl tento trest alternativou trestu odnětí svobody v případě odsouzení pachatele za trestný čin s horní hranicí trestní sazby zákona do pěti let a uložený trest neboť jej měl soud možnost uložit, pokud odsuzoval pachatele za trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby daná zvláštní částí trestního zákona nebyla vyšší jak pět let a tento trest se mu jevil jako dostačující stejně, jako kdyby uložil trest odnětí svobody.

Od 1. 1. 2002 se pojetí tohoto trestu ve vztahu k trestu odnětí svobody změnilo a jedná se o skutečnou alternativu k jakémukoliv druhu trestu. V roce 1997 vešla v platnost novela trestního zákona číslo 253/1997 Sb., účinná od 1. ledna 1998, která zavedla do našeho trestního zákona institut podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a upuštění od potrestání s dohledem, s možností soudu stanovit podmíněně odsouzenému přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, které je povinen ve zkušební době strpět a plnit. Zároveň ustanoví, nad podmíněně odsouzeným dohled, který ho vede k jeho resocializaci. Rozsah a intenzitu dohledu stanoví soud. (Rozum, 2000, s. 16-20) V této době můžeme hovořit o prvních prvcích probace v našem novodobém právním systému. Jednalo se o podmíněné upuštění od potrestání s dohledem dle ust. § 26 TrZ (od 1.1 1998) a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem dle ust. § 60a TZ, (s účinností od 1. 1. 1998 jako typický trest spojený s probací), trest obecně prospěšných prací dle ust. § 45 a 45a TZ (od 1.1 1996, který předpokládá rozsáhlé pů-

sobení probačního úředníka a obce), podmíněné zastavení trestního stíhání dle ust. § 307 a § 308 TŘ (od roku 1993) a schválení narovnání dle ust. § 309 až 314 TŘ (od 1. 9. 1995). Novelou trestního zákona provedenou z. č. 253/1997 Sb. byla obecná část trestního zákona doplněna o nové instituty upuštění od potrestání s dohledem (§ 26 TZ) a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 60a a 60b TZ), které znamenaly zavedení prvků probace do českého trestního zákonodárství. Další změny vznikly významnou reformou v oblasti trestního práva v české republice, která vyvrcholila přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. S účinností od 1. 1. 2010.

1.3.1 Ukotvení alternativních trestů v legislativě

V průběhu dějin lidstva dle Černíkové (2008, s. 30) dochází k uplatňování mnoha různých druhů trestů. Povaha sankcí je velkým dílem ovlivňována vývojem soudnictví, práva a pojetím lidských práv. Postupná humanizace se projevuje jak v četnosti jednotlivých druhů trestů, tak v charakteru samotného výkonu sankcí. Současná právní úprava výkonu trestu odnětí svobody dle (Fábry, 2009, s. 153) vychází z principů právního státu a zrcadlí postavení člověka jako svobodného občana užívající v plné míře svoje lidská a občanská práva a svobody, které mu garantuje ústava, jako základní zákon státu, jako i zákony vydané na základě těchto základních principů a právě na základě těchto zákonů je možno občanovi uložit určité povinnosti nebo omezení. „*Účelom legislativy je dnes vytvorenie moderného, vedecky zdovodneného, humánného, ale efektívneho systému výkonu trestu odnatie slobody rešpektujúceho ekonomické možnosti štátu, ale aj príslušné mezinárodné konvencie a záväzky.*“ (Fábry, 2009, s. 153)

Problematiku výkonu trestu odnětí svobody upravuje zákon č.169/1999 Sb. (o výkonu trestu odnětí svobody) a jeho základní prováděcí norma Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.345/1999 Sb. (řád výkonu trestu odnětí svobody). Alternativní tresty jsou ukotveny v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. S účinností od 1. 1. 2010, zákon o probační a mediační službě (dále jen PMS ČR) zákon č. 257/2000 Sb. a zákon ve věcech soudnictví mládeže č. 218/2003 Sb.

Dle Hendrycha (2010, s. 43) výchozí ustanovení vychází z Trestního řádu a Trestního zákona.

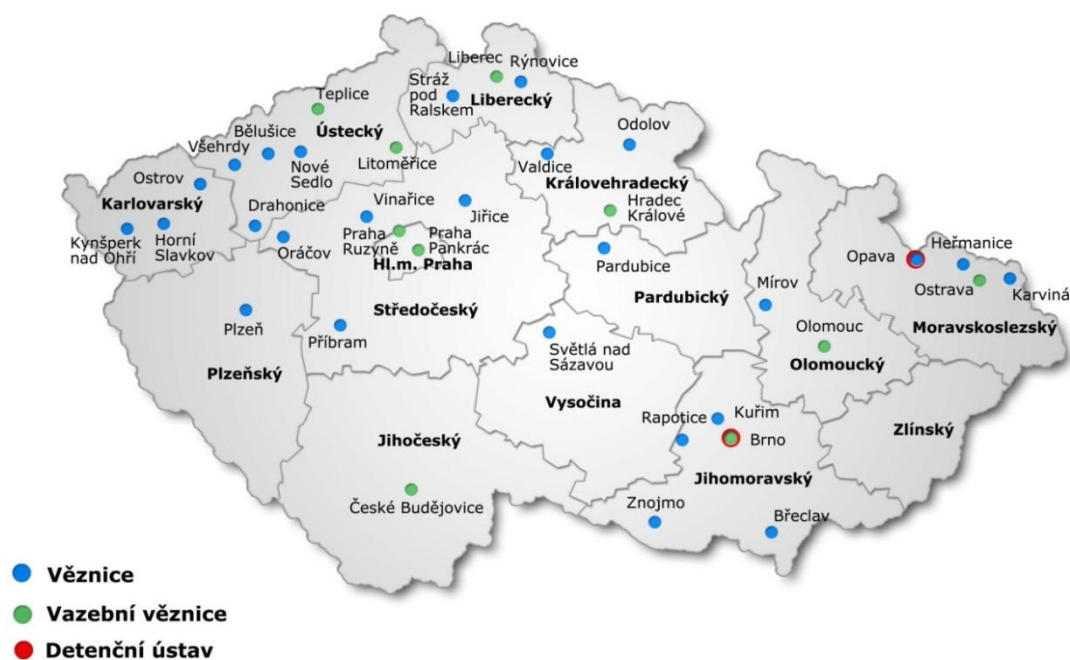
Výkon trestu odnětí svobody je vykonáván ve 4 typech:

- Věznice s dohledem
- Věznice s dozorem
- Věznice s ostrahou
- Věznice se zvýšenou ostrahou

O zařazení do určitého typu věznice rozhoduje soudce souběžně s výrokem o vině a výši nepodmíněného trestu. Jednotlivé typy věznic se liší ve dvou základních charakteristikách. První je v rozsahu bezpečnostních opatření a druhá ve způsobu provádění programů zacházení a také resocializačním a reintegračním působení na vězně podle jejich stupně jejich narušení. Do výkonu trestu odnětí svobody může být odsouzený přijat pouze na základě pravomocného rozhodnutí soudu a nařízeného výkonu odnětí svobody. Může být do něj převeden přímo z výkonu vazby, nebo je mu určen nástup výkonu trestu na svobodě.

Dne 1. 1. 2009 vstoupil v účinnost Zákon č. 129/2008 Sb. O výkonu zabezpečovací detence. Jedná se v českém právu o nově definovaný institut, který zaplnil mezeru v opatřeních chránící naši společnost před velmi nebezpečnými pachateli. Jedná se o pachatele duševně narušené, jejichž společenská nebezpečnost spočívá zejména v extrémní agresivitě a nezvládnutelné sexuální deviaci. Zařízení, do kterého mohou být od roku 2009 rozhodnutím soudu umístovány tyto nebezpečné osoby, dostaly název Ústavy pro výkon zabezpečovací detence a jsou svěřeny do správy Vězeňské služby ČR.(viz obr. I) V lednu 2014 byl přijat návrh novely trestního zákona, který má snížit současné čtyři typy věznic na dva. Věznice a věznice se zvýšenou ostrahou. Věznice by se pak měli dělit na tři podkategorie - uzavřené, polootevřené a otevřené. O umístění v jednotlivých typech by měla nově rozhodovat vězeňská služba. Do prvního typu s označením „věznice“ by měla být sloučena současná zařízení s dohledem, dozorem a ostrahou. Pod věznice se zvýšenou ostrahou by pak měli spadat současné věznice se zvýšenou ostrahou a věznění doživotně odsouzených. Zatím však návrh nebyl přijat.

Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR

Obr. I. – Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR

Zdroj: Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR, 2013

2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Domácí vězení představuje dlouhodobě očekávaný druh alternativního trestu a zároveň také jednu z výrazných novinek, kterou byl nový trestní zákoník prezentován i ve vztahu k široké veřejnosti. Jeden z hlavních cílů zavádění nových forem alternativních opatření, ke kterým patří i trest domácího vězení do českého trestního práva, je snížení podílu ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody, zejména pak krátkodobých nepodmíněných trestů. Tyto tresty jsou nejméně efektivní jak z resocializačního tak individuálně preventivního. Projevuje se, zde celá řada nevýhod spojených s uvězněním, jako je problém přeplnění věznic.

Ve Sbírce zákonů byl pod č. 40/2009 Sb., vyhlášen nový trestní zákoník, který završil dlouhodobý proces rekonstrukce trestního práva hmotného. S přihlédnutím k velkému počtu výhrad ze strany odborníků teoretiků trestního práva, se dá říci, že se jedná o moderní trestní normu jednadvacátého století, která se na rozdíl od svého předchůdce mnohem účelněji a efektivněji vyrovnává nejen se stávající kriminalitou, ale postihuje takové trestné činy, které souvisí s vývojem moderní společnosti a nových technologií. (eAdvokacie, 2010) Nová kodifikace trestního zákoníku je založena na uvědomění, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat zejména mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je nutno reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti. Kriminální politika sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe.

2.1 Trest domácího vězení v České republice

Podle dnešního trestního zákoníku (Vantuch, 2011, s. 208) je trest domácího vězení (dále jen TDV) je od 1. 1. 2010 alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a proto jej mohou soudy ukládat těm pachatelům přečinů, kterým je možno s přihlédnutím k povaze a závažnosti činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace uložit trest odnětí svobody. Přesto však lze dospět k závěru, že postačuje podstatně menší intenzita zásahu vůči nim v podobě domácího vězení. TDV však může přinést zákonem sledovaný výsledek pouze v případě, že bude zabezpečena důsledná kontrola, zda osoba již byl TDV uložen, plní své povinnosti, zejména zda se zdržují v určeném obydlí v soudem stanovenou dobu a plní tak povinnosti stanovené soudem. Soud může uložit TDV v délce až dvou let za méně závažné přečiny,

mezi které podle § 40 trestního zákoníku všechny nedbalostní trestné činy a dále úmyslné trestné činy, u kterých je horní hranice trestní sazby do pěti let.

Legislativní rámec výkonu trestu zajišťuje, aby po právní moci rozsudku o uložení trestu byl výkon trestu nařízen a konkretizován počátek a místo výkonu tohoto trestu. Dále pak je stanovena kontrola trestu, kterou zajišťuje PMS ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení sdělí probační úředník bezodkladně příslušnému soudu. Z důležitých důvodů je možné výkon trestu na potřebnou dobu odložit nebo přerušit nebo může být místo a určení doby výkonu trestu změněno. Od výkonu trestu nebo jeho zbytku může být také za určitých podmínek upuštěno. O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Odsouzený je povinen hradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení. „*Trest domácího vězení již měl v naší justici své místo, byl součástí českého práva a to zákona č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který platil do roku 1950*“ (Šebesta, Drábek, 2010).

Podle Šámala (2005, s. 119) je TDV veden požadavkem zachování rodinných a pracovních vazeb pachatele a také ekonomickými hledisky. Je skutečností, že TDV je ve srovnání s nepodmíněným trestem odnětí svobody podstatně levnější sankcí a mohlo by znamenat podstatnou úsporu pro státní rozpočet. Mezi podmínky uložení TDV patří povaha a závažnost činu, které jsou uvedeny v úvodu také osoba a poměry pachatele. Dle Ščerby (2011, s. 311) můžou poměry pachatele znemožnit aplikaci TDV a to například, když obviněný nemá zajištěno žádné stálé bydliště nebo bydlí s osobami, které by mohly mít na odsouzeného negativní vliv. Další z podmínek je písemný slib pachatele o tom, kde se bude zdržovat ve stanovené době kontrol. Bez dobrovolného poskytnutí tohoto slib nemůže soud TDV uložit. Odsouzený musí umožnit kontrole vstup do obydlí, zejména za účelem samotné kontroly a do budoucna také kvůli instalaci a údržbě technického zařízení pro elektronický monitoring.

Zdroje ČT24 uvádí, že čeští soudci téměř nevyužívají alternativního trestu domácího vězení. Soudci mají obavy z toho, že nad odsouzenými není stálý dohled. Jedná se především o to, že systému chybí permanentní elektronický monitoring, který je běžný v zemích, kde domácí vězení využívají. Dohled nad odsouzenými zatím zajišťují pouze namátkové kontroly pracovníků Probační a mediační služby ČR. Soudcům vadí, že odsouzené nehlídají elektronické náramky a namátkovým kontrolám nedůvěřují. (ceskatelevize, 2010)

2.1.1 Aktuální statistické údaje o trestu domácího vězení

PMS ČR zpracovala k 31. 12. 2012, 1820 stanovisek k trestu domácího vězení tzv. institutů předběžného šetření k vhodnosti uložení tohoto trestu. K 31. 12. 2012 bylo uloženo 868 trestů domácího vězení (TDV) a 54 „opatření“ u podmíněných propuštění s podmínkou zdržet se v určené době ve svém obydlí nebo jeho části (PDV - § 89/1 a § 89/2). V 859 případech bylo nařízeno a zahájeno vykonávání trestu domácího vězení. Z počtu 868 uložených trestů domácího vězení a 54 uložených podmíněných propuštění do domácího vězení, PMS ve svých stanoviscích doporučila uložení trestu domácího vězení či opatření v rámci podmíněného propuštění celkem v 615 případech. Ve 20 případech uložení nedoporučila. Pouze u 287 uložených trestů domácího vězení PMS ČR nebyla soudem vyžádána zpráva v rámci „institutu předběžného šetření“. Aktuální počet vykonávaných trestů domácího vězení činí 352 trestů. (viz tab. I, graf I)

Tab. I. – Monitoring TDV V České republice k 31. 12. 2012

Monitoring trestu domácího vězení k 31. 12. 2012

Soudní kraj	IPŠ ¹	TDV ³ uloženo	PDV ² ulože- no	TDV ³ nařízeno	TDV+PDV nařízeno	TDV + PDV skončeno				aktuální stav
						Vy konáno	pře- měna trestu	skon- čeno jinak	postoupeno	
Praha	69	33	4	32	36	14	3	2	1	16
Středočeský	196	95	3	83	86	35	6	8	5	32
Jihočeský	196	103	2	99	101	41	19	4	8	29
Západočeský	232	101	9	96	105	34	7	4	1	59
Severočeský	220	92	8	86	94	36	9	2	1	46
Východočeský	255	121	10	116	126	60	13	2	3	48
Jihomoravský	287	153	11	140	151	58	17	15	1	60
Severomoravský	365	170	7	153	160	69	19	8	2	62
	1820	868	54	805	859	347	93	45	22	352

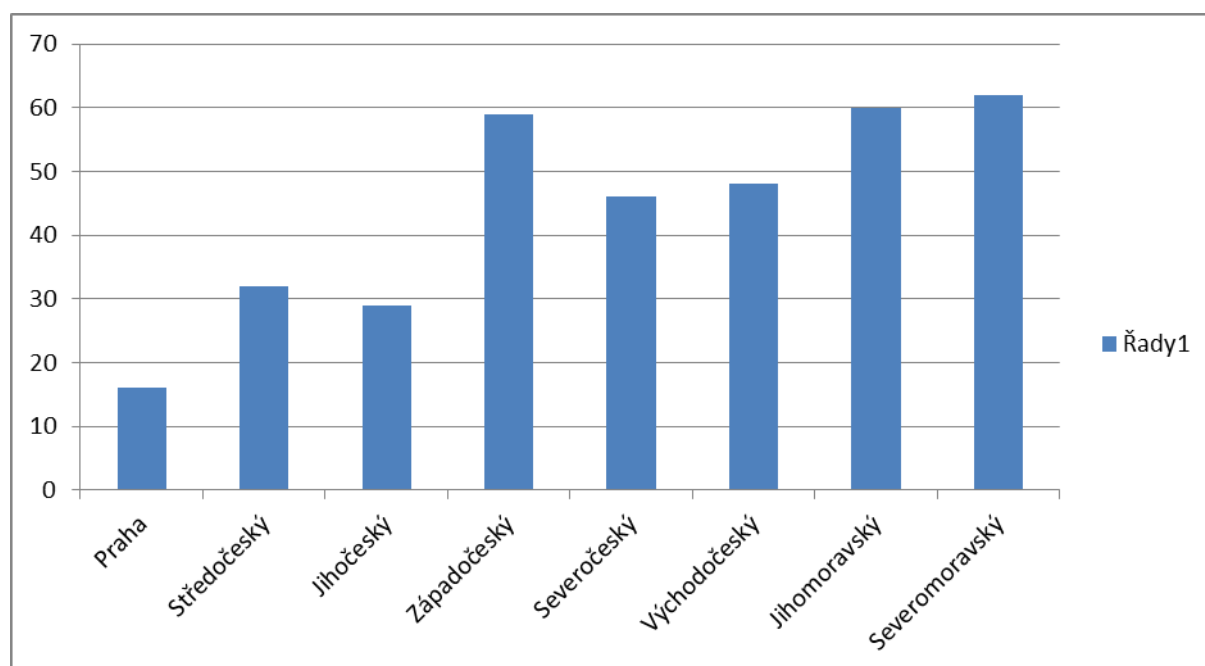
Vysvětlivky:

¹ institut předběžného šetření – zpracování stanoviska o situaci obviněného pro potřeby soudu

² podmíněného propuštění s povinností zdržovat se ve stanovém časovém období ve svém obydlí nebo jeho části (§89/1 NTZ a §89/2 NTZ)

³ včetně případu, kdy došlo k postoupení jinému středisku PMS

Graf. I. – Monitoring TDV v České republice k 31. 12. 2012

Zdroj: PMS České republiky, 2013

Tab. II. – Monitoring TDV Jihomoravský soudní kraj k 31.12.2012

VĚKOVÁ KATEGORIE	IPŠ	IPŠ - DOPORUČENO TDV		TDV ULOŽENO	PDV	TDV NAŘÍZENO	POČET PŘÍPADŮ, VE KTERÝCH FIGUROVALA FYZICKÁ OBĚŤ ČI OBĚTI
		ANO	NE				
DOSPĚLÍ	83	80	2	148	13	147	61
MLADISTVÍ	4	4	0	8	0	8	5
CELKEM	87	84	2	156	13	155	66
POČET PŘÍPADŮ, VE KTERÝCH BYLA NAVÁZÁNA SPOLUPRÁCE S OBĚŤÍ	POČET PŘÍPADŮ S POUŽITÍM AT TESTŮ	POČET NAMÁTKOVÝCH KONTROL	SKONČENO				AKTUÁLNÍ STAV
			TDV VYKONÁNO	TDV NÁHRADNÍ TREST	TDV POSTOUPENO	TDV SKONČENO JINAK	
34	17	4826	127	16	1	13	3
2	1	205	6	1	0	1	0
36	18	5031	133	17	1	14	3

Zdroj: PMS Kroměříž, únor 2013

IPŠ – Institut předběžného šetření (soudce předá k přešetření PMS k vyhodnocení rizik)

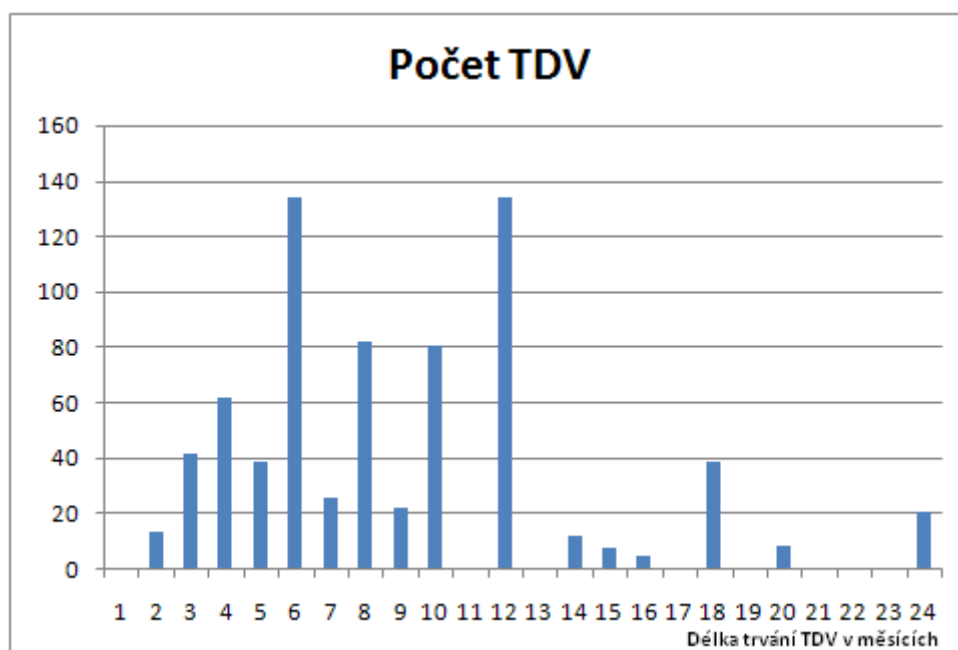
PDV – Počet případů podmíněného propuštění podle § 88/2

TDV – Trest domácího vězení

Délka ukládaných trestů domácího vězení

V rámci všech trestů domácího vězení je využíváno převážně celé rozpětí délky tohoto trestu. Více jak 80 % trestů se ale délkou uloženého trestu koncentruje do délky 1 roku. Nejčastěji jsou soudy ukládány tresty domácího vězení na 6 (20 %) a 12 měsíců (20 %). V rámci trestů delších než 1 rok dosahují významné četnosti tresty s délkou 18 a 24 měsíců. Průměrná délka trestu pak činí necelých 9 měsíců. (viz graf II)

Graf II. – Délka ukládaných trestů domácího vězení k 31. 10. 2012

Zdroj: PMS České republiky, 2013

Typy trestné činnosti, za které jsou tresty domácího vězení ukládány

V posledních dvou letech je struktura trestných činů, za které je trest domácího vězení ukládán poměrně stabilní. Trest domácího vězení je nejčastěji ukládán za trestný čin „maření výkonu úředního rozhodnutí“, ať už se jedná o samostatný trestný čin či kombinaci s další trestnou činností. Spolu s trestným činem „krádeže“ tvoří polovinu struktury soudem uložených trestů domácího vězení. V rámci českého justičního systému se trest domácího vězení vyskytuje ve třech základních formách.

- Zákon č. 40 / 2009 Sb. § 60 TZ – domácí vězení jako samostatně stojící trest.
- Zákon č. 40 / 2009 Sb. § 89 odst. 1 TZ – „kvazi“ domácí vězení I, jako soudem uložená přiměřená povinnost při podmíněném propuštění současně s dohledem na počátku zkušební doby.
- Zákon č. 40 / 2009 Sb. § 89 odst. 2 TZ – „kvazi“ domácí vězení II, jako soudem uložená přiměřená povinnost podmíněně propuštěnému podle § 88/2

Výkon trestu domácího vězení je upraven trestním řádem. Zákon č. 141 / 1961 Sb. § 334 a – g TŘ – výkon trestu domácího vězení.

2.2 Trest domácího vězení ve vybraných evropských zemích

Pro srovnání s Českou republikou uvádím využívání TDV se sousedními zeměmi. Pro příklad, cíle **německé** legislativy vycházely z přesvědčení, že krátkodobé tresty v žádném případě nepřispívají k resocializaci pachatelů a mají škodlivé vedlejší účinky a to zejména, že vedou ke ztrátě zaměstnání, oslabují rodinné vazby a odsouzený je vystaven vlivu kriminální vězeňské populace. Němečtí sousedé tak zahájili pilotní projekt elektronického monitorování v Hessensku v květnu roku 2000. Projekt probíhal, v soudním okrese Frankfurt am Main. Pět z 16 německých států, Bavorsko, Hesensko, Bádensko-Württembersko, Severní Porýní-Vestfálsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko se již přihlásilo do programu, a další je následují. Centrální monitorovací stanice se nachází ve městě Bad Vilbel v Hesensku a je plně v provozu od 1. ledna 2012. Tento pilotní projekt byl přeměněn v trvalý institut a rozšířen na ostatní soudní okresy. V rámci právního systému Německa může být elektronické sledování použito při podmíněném odložení trestu odnětí svobody, podmíněném odsouzení v případě porušení předchozího podmíněného odsouzení, při podmíněném propuštění s výkonu trestu

odnětí svobody po odpykání poloviny nebo dvou třetin trestu, ochranném dohledu, příkazu obsahujícím odložení vyšetřovací vazby a podmíněném odložení výkonu trestu odnětí svobody. Ve všech případech rozhoduje o uložení domácího vězení soud na návrh státního zástupce, na základě zprávy sociálního pracovníka o vhodnosti pachatele pro zařazení do programu a jeho souhlasu. Při stanovení režimu domácího vězení sociální pracovník navrhuje omezení, které musí být opět schváleno soudem. (The Implementation of Electronic Monitoring in Germany)

V **Polsku** se stejně jako u většiny států nejedná o samostatný trest, ale o způsob výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, kdy výkon tohoto trestu probíhá v obydlí odsouzeného za nepřetržitého elektronického monitoringu. Polsko se vydalo cestou pouze dočasného zavedení domácího vězení, přičemž lze předpokládat, že po skončení zkušební doby bude celý projekt vyhodnocen, upraven a až poté zaveden trvale do právního řádu. Úpravu domácího vězení spravuje zákon, který nabyt účinnosti 1. září 2009 a jeho účinnost skončí ke dni 31. srpna 2014. Systém domácího vězení pomocí elektronických náramků funguje už od roku 2009 a po technické stránce se systém osvědčil velmi dobře. (Internetowy System Aktow Prawnych)

Slovenská republika zavedla trest domácího vězení zákonem č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, který nabyt účinnosti 1. ledna 2006. **Slovenská** úprava trestního práva je velmi podobná našemu, což je logický důsledek historického právního vývoje obou zemí. Podle § 53 zmíněného zákona lze trest domácího vězení uložit pachateli, který se dopustil přečinu. Na Slovensku je však možno uložit trest domácího vězení ve výměře na jeden rok, řadí se tak ke státům, ve kterých je tato sankce ukládána v řádech měsíců maximálně jednoho roku. (Trestný zákon č.300/2005 Z.z.) Nutno dodat, že těchto států je v Evropě většina. Maří-li odsouzený výkon trestu domácího vězení, následuje stejně jako v České republice trest odnětí svobody, jeho výše se však liší. Trest domácího vězení se na Slovensku zatím nezařadil mezi čteně ukládané sankce. Elektronický monitoring na Slovensku doposud nebyl zaveden, a tak stejně jako u nás kontroluje výkon tohoto trestu Probační a mediační služba. Plánuje se do roku 2015. Odsouzený je dále povinen komunikovat s probačními úředníky a poskytovat jim všestrannou součinnost, spočívající zejména v umožnění vstupu do obydlí. (Slovenský trestní řád, 2006, s. 225)

Domácí vězení se v rámci pilotního projektu osvědčilo i v **Rakousku**. Do právního řádu byla zavedena novelou č. 64/2010, tato novela nabyla účinnosti 1. září 2010. Domácí vězení je v Rakousku jednou z forem výkonu trestu odnětí svobody a jeho úpravu tak nalezneme především v zákoně č. 144/1969 Strafvollzugsgesetz. Podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody spočívá výkon trestu v podobě elektronicky monitorovaného domácího vězení v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí a povinnosti vykonávat vhodné zaměstnání. Pod

pojmem zaměstnání chápeme zejména výdělečnou činnost, vzdělávání se, péči o děti, obecně prospěšné práce, nebo srovnatelnou činnost sloužící znovu začlenění se pachatele do společnosti a povinností vést řádný život. (Elektronisch überwachter Hausarrest - ZIS, 2012)

Pro porovnání dat s ostatními zeměmi byla vybrána roční trestní statistika Rady Evropy osob ve výkonu nespojených s odnětím svobody sankcemi a opatřeními v roce 2011. Data vykazovala rozdíly, které jsou způsobeny zejména rozdíly ve vnitrostátních systémech vězeňských statistik, stejně jako v systémech trestní justice v Evropě. (Aebi, Marguet, 2013, s. 6) Nicméně, i přes snahu o identifikaci přesných termínů, by docházelo k nesrovnalostem, a mohlo by dojít ke špatné interpretaci dat. Statistiky nejsou komparativní.

2.3 Využití elektronického monitorování při výkonu trestu domácího vězení

První monitorovací zařízení představil již v roce 1964 harvardský psycholog Ralph Schwitzgebel v Cambridgi, Massachusetts. Zařízení umožňovalo monitorovat mladistvé pachatele v určených oblastech, kde byly umístěny zesilovací stanice. O několik let později jeho bratr, také univerzitní profesor, Robert Schwitzgebel vytvořil experimentální radiostanici. Ta již byla součástí modifikovaného systému, který umožňoval vysílání dotekového signálu a obousměrnou kódovanou komunikaci. Pro široké použití byly dané prototypy finančně nákladné a technicky primitivní.

Elektronický monitoring byl nebo je pilotně zaveden v běžném používání na každém obydlí kontinentu. Ve většině případů z důvodů spojených s přeplněností věznic a nákladů na budování nových věznic. (EM CEP - CEP, The european organisation for probation, 2011)

Neexistuje důvod se domnívat, že by technologie elektronického monitoringu mohla změnit postoje pachatele v dlouhodobém horizontu. Avšak, výzkumy náměstka ředitele Centra pro trestněprávní studie, University of Leeds ve Velké Británii Anthea Hucklesbyho v roce 2008-2009, ukázaly, že elektronický monitoring - zákaz vycházení může vytvořit moment v životě pachatele, ve kterém začne přemýšlet o svém chování a pravděpodobných důsledcích dalšího zapojení do kriminality.

2.3.1 Elektronické monitorování ve světě

Přestože si elektronický monitoring odsouzených nejvíce spojujeme hlavně se Spojenými státy, je stále populárnější v evropských zemích. Už čtyři roky fungují elektronické náramky například v Polsku a Estonsku. Jejich používání zavedlo dále také Německo, Dánsko, Británie a dal-

ší. Každý stát na monitoringu šetří, zároveň má ovšem pro využívání náramků nastavená jiná pravidla. Nejčastěji se monitoring využívá pro domácí vězení, ale v některých státech slouží i pro jiné účely.

Například v USA, ale i v Nizozemsku se elektronické přístroje využívají jako prostředek pro stanovení a sledování zakázaných zón pro pachatele sexuálně motivované trestné činnosti. Od souzení pedofilové v některých případech u sebe musí nosit monitorovací zařízení, která upozorní, že se vyskytují v blízkosti mateřské školky nebo školy, což je signálem pro okamžité opuštění vyhrazené oblasti. Pokud tak neučiní, je zalarmováno monitorovací středisko policie.

Ve Švédsku se zavádí systém elektronického monitorování v případě ochrany obětí trestné činnosti, v tomto případě domácího násilí. Pachatelé mají elektronický náramek, který reaguje na monitorovací jednotku v domě oběti. Pokud se pachatel přiblíží, je varován on i jeho bývalá oběť. Zavedený systém funguje už delší dobu v USA. Pachatelé se obávají, neboť policie má okamžitý důkaz, že došlo k porušení stanovených pravidel a naopak oběti se cítí v bezpečí. Především se samozřejmě jedná o obrovské úspory oproti klasické formě vězení, úspory času a sil policejních zaměstnanců. (Kyša, 2012, s.) „*S elektronickým sledováním se započalo v USA na počátku 80. let a v současné době se realizuje ve 12 evropských státech, přičemž nejrozšířenější je patrně v Anglii a Walesu.*“ (Jelínek, 2009, s. 375)

V Anglii jsou Ministerstvem vnitra (Home Office) využívány tři hlavní typy elektronického sledování, elektronický náramek, satelitní sledování a hlasové ověřování. (NATIONAL AUDIT OFFICE, 2006, s. 40). V Anglii a Walesu je elektronické monitorování zákazu vycházení zavedeno od roku 1999. Elektronický monitorovací tým (Electronic Monitoring Team) sleduje činnost poskytovatele sledovacího zařízení a vyžaduje pravidelné zprávy o vývoji monitorování. Tyto jsou podávány každý měsíc. Pokud dojde ze strany sledovaného k porušení domácího režimu, Ministerstvo vnitra rozhodne, zda bude monitorovaný pachatel předvolán, a dále pak informuje policii. Jakmile je o porušení informován soud, tento nařídí slyšení, ve kterém se rozhoduje o zvolení dalšího postupu v dané věci. Policejní složky jsou určeny k tomu, aby zatkly sledovaného, pokud se tento nedostaví k soudu. Ministerstvo vnitra dále po poskytovatelích elektronického sledování vyžaduje, aby byly prováděny kontroly u sledovaného v jeho obydlí vždy jedenkrát za 28 dní a to za účelem zjištění, zda zařízení funguje, probíhá kontrola stavu baterií a případná manipulace se zařízením. (NATIONAL AUDIT OFFICE, 2006, s. 18-19)

2.3.2 Elektronické monitorování v České republice

V České republice je elektronické monitorování v současné době ve zkušebním provozu. Podle zdroje ČT 24, prvního srpna 2012, zahájilo ministerstvo spravedlnosti v kooperaci s Probační a mediační službou zkušební provoz elektronického monitoringu odsouzených. Instrukce vybraly přibližně dvacet odsouzených k trestu domácího vězení a pachatelů, kteří mají v rámci podmíněného propuštění uloženo opatření shodné s domácím vězením.

Odsouzení, kteří s experimentem souhlasili, obdrželi elektronické náramky, prostřednictvím nichž dojde k monitorování. Za období čtyř měsíců pilotního provozu činily náklady spojené s výše uvedeným testem 503 tisíc. Experiment testoval v menším rozsahu jednak provoz elektronického monitoringu odsouzených a na základě získaných zkušeností využil tyto poznatky v přípravě širšího zavedení kontrolního zařízení a v zavedení monitoringu do praxe. Testovací provoz elektronického hlídače probíhal ve všech osmi soudních krajích. Elektronický hlídač umožňuje odsouzenému provádět veškeré činnosti běžného života. Pokud ovšem odsouzený opustí bydliště v jinou dobu, než mu stanovuje dohled nebo se pokusí náramek odstranit či vysílač poškodit, systém vše oznámí.

Probační úředník je informován o porušení režimu elektronického monitoringu prostřednictvím hlášení na počítači nebo formou SMS. Monitorovací zařízení má přinést především úsporu a zmírnění problémů spojených s pobytem a přeplněnou kapacitou věznic. Podle bývalého náměstka ministra spravedlnosti Daniela Voláka činily denní náklady na elektronický monitoring jednoho odsouzeného částku 165 korun. Naproti tomu náklady spojené s výkonem trestu dosahují částky tisíc korun na den jednoho odsouzeného. Celkové vyhodnocení experimentu proběhlo v prosinci 2012. (ceskatelevize, 2012) Po dvou měsících experimentálního provozu elektronického monitorovacího zařízení nebyly zaznamenány závažnější problémy. U pětadvaceti odsouzených, kteří se zkušebního provozu zúčastnili, evidovalo ministerstvo spravedlnosti pouze nedodržení stanoveného režimu, ale nebyla zaznamenána chyba v systému. Zkušenosti některých odsouzených poukazují na skutečnost, že elektronický náramek může být i nechtěným a neúmyslným omezením, a to v případě přesně vymezeného prostoru, časového omezení vycházek a dodržování stanovené pracovní doby odsouzených, kteří ve výkonu trestu domácího vězení pracují.

Amnestie prezidenta republiky Václava Klause z 1. ledna roku 2013 prominula také alternativní tresty domácího vězení a obecně prospěšných prací. V této kategorii bylo do konce února amnestováno 3378 lidí, z toho 176 domácích vězňů. Podle odhadů Probační a mediační služby,

se amnestie dotkla dalších 8825 odsouzených k alternativním trestům. Jako přímý důsledek amnestie je i změna plánu elektronického monitoringu odsouzených.

Probační a mediační služba se souhlasem Ministerstva spravedlnosti zveřejnila v prosinci minulého roku věcný záměr vyhlášení nadlimitní veřejné zakázky na elektronický monitoring odsouzených. Při zpracování tohoto záměru vycházela Probační a mediační služba z tříletých zkušeností získaných prostřednictvím praxe a z dat, která poskytl „Experiment elektronického monitoringu odsouzených“.

V přímém důsledku amnestie prezidenta republiky z 1. ledna tohoto roku, se ukázalo jako nutné, zcela přehodnotit veřejnou zakázku s názvem „Dodávka a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitorování odsouzených k trestu domácího vězení“. Amnestie totiž na delší dobu výrazně snížila počet vhodných odsouzených pro využití alternativního typu trestu.

Podle původního záměru by tedy zakázka mohla být vnímána jako finančně předdimenzovaná, poněvadž počítala s průměrnými stavy odsouzených před amnestií. Vedení resortu za účasti ředitele Probační a mediační služby rozhodlo, že pro právní jistotu je efektivnější původní záměr zrušit a vyhlásit záměr nový, nejpozději v průběhu června roku 2013. (pmscr,2013)

Nová ministryně spravedlnosti Helena Válková v lednu 2014 jasně deklarovala, že s elektronickým monitorovacím zařízením je nadále počítáno. V současné době je u nás situace řešena namátkovými kontrolami pracovníků PMS, přičemž tyto kontroly jsou vykonávány několikrát měsíčně, podle informací střediska PMS v Kroměříži v průměru pětkrát za měsíc. Odsouzení mají nastaveny mírnější podmínky pro samotný výkon trestu, než by tomu bylo v případě výkonu trestu prostřednictvím elektronického monitoringu. Kontrola trestu domácího vězení spočívá zejména v provádění namátkových kontrol odsouzeného pracovníky PMS, případnému prověřování důvodů porušení podmínek výkonu trestu či neplnění soudem stanovených povinností a následné informování soudu o porušení a vedení dokumentace o provedených kontrolách. Probační úředník vyhodnocuje plnění soudem uložených přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. Trestního zákona směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, a také je sledováno, zda se aktivně podílí na úhradě náhrady škody.

Namátkové kontroly naplňují funkci trestu, je však nutno podotknout, že zcela jistě není trest dostatečně zajištěn. Je pravdou, že v rámci namátkových kontrol se s danou skutečností nepočítá a hovoří se o nich spíše jako o nutném provizoriu, které má zaplnit vzniklou mezeru mezi účinností nového Trestního zákoníku, respektive možnosti uložení TDV a zavedením elektronických náramků pro monitorování odsouzených.

Samotná kontrola TDV je úkonem docela jednoduchým, k němuž není třeba zvláštní kvalifikace, jež je po probačních úřednících požadována v zákoně o PMS. Předpokladem pro výkon kontroly TDV je jistě nutná odpovědnost a morální předpoklady. Avšak kompetence a čas probačních pracovníků, kteří se věnují kontrolám domácích vězňů, může být skutečně vnímáno jako znevážení odbornosti. A to v případech, kdy oblast pokrývající střediska PMS je rozsáhlá anebo jedna kontrola probíhá i několik hodin. Jednou z negativních stránek je i skutečnost, že kontrola domácího vězení je započítávána probačním pracovníkům do fondu pracovní doby a zkracuje tak čas na skutečně potřebnou a odbornou práci s klienty.

3 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Do českého práva byly prvky probace postupně zaváděny od roku 1997 a to novelou zákona č.253/1997 Sb. (s účinností od 1. 1. 1998) Probační a mediační služba České republiky (dále jen „PMS ČR“) byla založena na základě stejnojmenného zákona č. 257/2000Sb., který byl parlamentem přijat v roce 2000 a v účinnost vstoupil k 1.1 2001. Probační a mediační služba se snaží o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Zajišťuje efektivní výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Dnem 1. 8. 2013 nabyl účinnost nový zákon č. 45/2013 sb. O obětech trestných činů. V souladu se zněním zákona se střediska Probační a mediační služby stávají poskytovateli pomoci obětem trestných činů. Oběti trestných činů se mohou kterýkoliv pracovní den obracet na příslušná střediska Probační a mediační služby působící ve všech soudních okresech České republiky. Jedná se celkem o 74 středisek a 4 pobočky. Poskytované služby obětem trestných činů jsou bezplatné. PMS ČR představuje novou instituci v rámci trestní politiky, vychází ze spolupráce dvou profesí, sociální práce a práva, zejména trestního. Propojením obou profesí vzniká nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice. *“ Hlavním důvodem vytvoření probační a mediační služby byla snaha asistovat trestní justici při uplatňování nové trestní politiky v oblasti sankcí vykonávaných na svobodě a přispět tím i ke snížení počtu uvězněných osob. V rámci toho pak má tento orgán předcházet kriminalitě, omezovat rizika jejího opakování, motivovat pachatele k nápravě škod, které způsobili, vést je k odpovědnosti za jejich život (vedený bez konfliktů se zákonem), a v neposlední řadě rovněž zohledňovat při řešení trestné činnosti potřeby a zájmy obětí. “* (Ščerba, 2011, s. 352)

PMS funguje a je rozdělena do soudních krajů. V diplomové práci jsem se zaměřila na města Zlín, Uherské Hradiště a Kroměříž, která spadají pod Jihomoravský soudní kraj a Vsetín, který spadá pod soudní kraj Severomoravský. (viz obr. II)

Obr. II – Zlínský kraj

Zdroj: Mapy ČR, 2012

Probační a mediační služba ve zlínském kraji

PMS, Ohrada 1879, Vsetín 755 01

PMS, Svatováclavská 568, Uherské Hradiště 686 01

PMS, Riegrovo nám. 3228/22, Kroměříž 767 01

PMS, Dlouhé Díly 351, Zlín Louky, 763 02

3.1 Řízení a organizační struktura PMS ČR

V čele PMS ČR stojí ředitel, který jedná jejím jménem. Ředitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti a také zmocňuje ředitele pověřovat řízením a koordinací činností středisek v daném regionu. Ředitel dále rozhoduje, v souladu s návrhem vedoucího střediska a po projednání s regionálním vedoucím, o vnitřním členění střediska. Vydává vnitřní předpisy k zajištění činnosti Probační mediační služby ČR. Ředitel předkládá studijní program vzdělávání úředníků a asistentů PMS ČR ke schválení ministru spravedlnosti. Ředitelství PMS ČR zajišťuje chod

služby po stránce hospodářské, materiální, finanční, personální a organizační. Řídí a organizuje vlastní vzdělávací, informační, koncepční, metodickou a analytickou činnost, rozvíjí mezinárodní spolupráci s institucemi působícími v oblasti probace a mediace, sociální práce v trestní justici, sociálních služeb a prošetřuje stížnosti.

Regionální vedoucí je zaměstnancem ředitelství, který je na základě zmocnění ministrem spravedlnosti pověřen ředitelem k výkonu své funkce. Regionální vedoucí je odpovědný za chod středisek PMS ČR a je přímým nadřízeným vedoucích jednotlivých středisek. Prošetřuje stížnosti, zpracovává běžnou pracovní agendu včetně případové agendy.

Střediska jsou základním článkem pro výkon probačních a mediačních činností a působí v sídlech okresních soudů. Nejsou samostatnou účetní jednotkou a nemají právní subjektivitu. Střediska se mohou vnitřně členit na oddělení, je-li to třeba z důvodu zajištění specializované odborné činnosti úředníků a asistentů střediska nebo z jiných důvodů. Vedoucího střediska jmenuje a odvolává na návrh ředitele, po projednání Radou pro probaci a mediaci, ministr spravedlnosti. (ÚZ, 2007, s. 374)

Vedoucí řídí, koordinuje a kontroluje práci střediska, metodicky vede činnost úředníků a asistentů. Po projednání s regionálním vedoucím navrhuje řediteli vnitřní uspořádání střediska na jednotlivá oddělení. Další vymezení činnosti ředitele PMS ČR a ředitelství, regionálního vedoucího, vedoucího střediska a členění středisek je upraveno Statutem Probační a mediační služby ČR. Úředník Probační a mediační služby ČR musí být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům. Mezi další kvalifikační předpoklady patří vysokoškolské vzdělání v oblasti společensko-vědní ukončené magisterským studijním programem. Dále je povinen úspěšně absolvovat základní kvalifikační vzdělávání pro úředníky PMS ČR, které mu středisko umožní absolvovat. Při výkonu své funkce je povinen řídit se zákony a právními předpisy, postupovat odpovědně, respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by vedlo ke zmaření účelu trestního řízení.

Asistentem probační a mediační služby ČR se může stát bezúhonná osoba starší dvaceti jedna let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání v oblasti společensko-vědní. Asistent PMS ČR musí taktéž úspěšně absolvovat specializační kurz. Pokud asistenti vykonávají jednotlivé úkony podle pokynů úředníků, platí pro ně obdobně postupy jako u úředníků samotných. Úředník i asistent PMS ČR je povinen i po ukončení pracovního poměru zachovávat mlčenlivost.

Zákon upravil kvalifikační předpoklady pro výkon funkce probačního a mediačního pracovníka. Stanovil podmínku na absolvování vysokoškolského studia v oblasti právnické, učitelské,

teologické nebo studium jiného společenského studijního programu a zakotvil jejich základní práva a povinnosti pro výkon probace a mediace. Probační a mediační pracovník je povinný při výkonu své funkce se řídit pokyny senátu, samosoudce, prokurátora s tím, že tyto pokyny nesmí být v rozporu se způsoby a výsledky vykonávané mediace.

3.2 Probace a probační činnosti

Probace patří mezi služby kvalifikované k zajišťování výkonu alternativních trestů s individuálním přístupem k jednotlivým obviněným, která je za odborné asistence směřuje k budoucímu řádnému životu. *„Slovo probace pochází z latiny a znamená ověřování a zkoušení. V naší trestní praxi se probační dohled ukládá obviněnému nebo odsouzenému, pokud státní zástupce nebo soudce považuje za účelné sledovat po určitou dobu chování klienta a uloží mu obvykle i přiměřené omezení nebo povinnost (např. zdržet se her na hracích automatech, podrobit se léčbě závislosti na omamných a psychotropních látkách, které není ochranným léčením.“* (Probace a mediace české republiky)

Historickou skutečností je, že probace je institutem pocházejícím z anglosaského práva a její podstatou je konstruktivní metoda převýchovy a jiného pozitivního ovlivňování chování pachatele trestného činu. Je založena na účelové kombinaci prvků kontroly, pomoci a poradenství (Svoboda, 2005, s. 37). V rámci trestního řízení po vydání pravomocného meritorního rozhodnutí je činnost PMS ČR zaměřena na zajištění efektivního způsobu kontroly uložených alternativních trestů a opatření a dále na individuální práci se samotnými odsouzenými. (Sotolář, 2002, s. 646) *„Probace představuje systém, celý komplex výchovných opatření, pomoci a služeb, zajišťovaných a organizovaných specializovanou probační službou.“* (Rozum, Kotulan, Vůjtech, 2000, s. 6)

Probační a mediační služba zajišťuje výkon dohledu a během zkušební doby kontroluje vedení řádného života klienta a plnění uložených povinností a omezení. Poskytuje nezbytnou pomoc při řešení otázek, se kterými si klient sám neporadí, poskytuje kontakty na organizace, které mohou klientovi pomoci (při hledání bydlení, zaměstnání apod.). Probační pracovník motivuje klienta k řešení problémů souvisejících s trestnou činností, včetně náhrady škody a urovnání konfliktů s poškozeným. Pomáhá klientovi vytvářet podmínky pro reintegraci do společnosti. Dohled probíhá zejména formou osobních konzultací pracovníka PMS s klientem. Probační a mediační služba ČR ve svých činnostech uvádí do praxe princip tzv. restorativní justice. *„Restorativní justice je proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná*

trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.“ (Zehr, 2003, s. 26)

Mezi probační činnosti náleží především organizace dohledu probačního úředníka nad uloženými alternativními tresty a opatřeními. Dle zákona (č.257/2000Sb., §2 odst. 1) jde o organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným.

Jedná se o kontrolní činnost výkonu alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, ale také pomoc obviněným a působení na obviněné v rámci vedení řádného života, tak, aby vyhověl soudem a státem stanoveným podmínkám a nedocházelo k obnově narušených právních a společenských vztahů. Základní charakteristickou činností probačního úředníka je spojení represivní složky trestněprávních opatření se složkou výchovnou a pomáhající. *“ Ačkoliv kontrola představuje jednostranné působení pracovníka, její výkon podléhá základním profesionálním principům. Profesionálně vykonávaná kontrola založená na respektu, partnerském vztahu a otevřenosti může přinést příležitost pro činění vlastních rozhodnutí klienta a dojednávání způsobu spolupráce a pomoci.*“ (Svoboda, 2005, s. 44)

3.2.1 Probační dohled

Dohledem vykonávaným probačním úředníkem chápeme pravidelný osobní kontakt s tímto úředníkem, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem. (Svoboda, 2005, s. 43) Účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele, odborné vedení a pomoc pachateli a tím zajistit řádný život v budoucnosti. Úkolem specialistů v oblasti probace, úředníků vykonávajících dohled, je osobní kontakt s pachatelem, monitorování rizik a potřeb, vytvoření probačního plánu dohledu. (Štern, 2010, s. 74) Jedná se o základní pravidla, na kterých se společně domluví, s uvedenou skutečností souvisí kontrola dodržování stanovených pravidel a podmínek, dále o kontrolu podmínek, které byly pachateli uloženy soudem. U dohledu je prioritou kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a dochází ke snížení rizika opakování trestní činnosti.

3.2.2 Hodnocení potřeb a rizik

V České republice byl proces vyhodnocování rizik a potřeb pachatelů spuštěn v roce 2004. Cílem spolupráce PMS a vězeňské služby je vytvořit hodnotící nástroj pro vězeňskou službu při zařazování odsouzených do diferenciacních stupňů ve věznici, sestavení obsahu programu zacházení a zpracování hodnocení odsouzených před jejich podmíněčným propuštěním. (Štern, 2010, s. 128)

Hodnocení rizik a potřeb pachatele odpovídá na otázku, jaké služby, intervence nebo opatření by měly být využity při práci s pachatelem. Jak intenzivní opatření by měla být nastavena, v jakém obsahu a rozsahu. Z praxe vyplývá, že pachatelé s označenou vyšší mírou rizik, vyžadují zpravidla intenzivnější a dlouhodobé programy a intervence. U pachatelů s nižší mírou rizika, jsou obvykle dostatečné časově kratší intervence, také zařazování do resocializačních programů většinou není nutné. Práce s pachateli má být zaměřena zejména na ovlivnění dynamických faktorů, které mají vliv na jejich kriminální chování jako je například řešení závislosti na alkoholu, zadluženost, nedostatečné pracovní zařazení, nestabilita bydlení a jiné.

3.2.3 Parole

Pojem parole pochází z původního francouzského *je donn ma parole*, což znamená, dávám své slovo dle Šterna (2010, s. 103) dnešní justice zcela běžně tento pojem používá, označuje situaci, kdy je pachatel propuštěn na svobodu a to za podmínky, že **dává své slovo** podrobit se po propuštění po stanovenou dobu určitým podmínkám. Odsouzený má ve věznici možnost v rámci své přípravy na podmíněčné propuštění požádat o spolupráci probačního úředníka. Tato spolupráce probíhá prostřednictvím návštěv probačního úředníka nebo asistenta ve věznici, kde společně s odsouzeným a pracovníky věznice probíhá příprava podkladů pro rozhodnutí soudu o žádosti o podmíněčné propuštění. V této fázi probační úředník spolupracuje také s dalšími subjekty mimo věznici. Nejčastěji se jedná o návaznost na poskytovatele programů a služeb zaměřených na řešení problémů lidí opouštějících věznice a na řešení následků trestného činu.

Smyslem práce probačního úředníka s odsouzeným a s klientem poškozeným obětí trestného činu je, aby ještě v době před rozhodnutím soudu o podmíněném propuštění byly shromážděny a vyhodnoceny všechny důležité informace. Tyto informace slouží k rozpoznání rizik a potřeb odsouzeného v souvislosti s jeho návratem na svobodu.

3.3 Mediace a mediační činnosti

Mediaci najdeme na polovině cesty mezi soudy a vyjednáváním. U soudu je rozhodováno o tom, jak bude jednání probíhat, i o tom jaký bude jeho výsledek. Při vyjednávání je možné držet způsob i výsledek pod vlastní kontrolou. (Plamínek, 2013, s. 7) „*Mediace je možnost mimosoudního řešení konfliktu, má široké uplatnění v trestní justici a je jedním z nástrojů řešení trestného činu a jeho následků mezi pachatelem a poškozeným. Mediace poskytovaná Probační a mediační službou je bezplatná a založená na souhlasu obou stran.*“ (Probace a mediace české republiky) Mediace je také nutno chápat jako možnost řešení mezilidského konfliktu a ne pouze jako prostředek přípravy podkladů pro uplatnění formy řešení trestní věci.

Mediaci vede odborník na řešení konfliktů takzvaný mediátor, který jednání řídí, zachovává vyvážený přístup k oběma stranám, napomáhá nalézt řešení v oblasti náhrady škody, ale i vysvětlení, proč k trestnému činu došlo. Poškozenému mediace nabízí současně možnost pochoopení situace, a zvýšení pravděpodobnosti rychlé náhrady škody. Obviněnému umožňuje vyjádření omluvy poškozenému. Mediace je provázaná s trestním řízením a její výsledky jsou v něm také zohledněny.

Mediační činností především spatřujeme v programech mediace a další činnosti k urovnání konfliktních stavů. Cílem služby je připravit a zajistit pro státní zástupce a soudce potřebné a dostatečné podmínky pro uložení některé z alternativních sankcí, opatření a odklonů v trestním řízení a to jak u dospělých, tak i mladistvých. Podle Šterna (2010, s. 39) se jedná o odborné postupy pracovníků PMS realizované v přípravné fázi trestního řízení. Mediační činností nazýváme dobrovolné, osobní a přímé setkání oběti a pachatele trestného činu za přítomnosti mediátora směřující k urovnání konfliktního stavu.

3.3.1 Mediace mezi obětí a pachatelem

Pro mediace mezi pachatelem a obětí byl vytvořen legislativní rámec, který vstoupil v účinnost k 1. 1. 2001. Mediace má přimět pachatele usilovat o usmíření s poškozeným a tím odčinit trestný čin, anebo se o to aspoň pokusit. K usmíření tohoto druhu může dojít v kterémkoliv stadiu trestního řízení a může přimět orgány činné v trestním řízení upustit od trestního stíhání. Dle Šterna (2011, s. 40) jde o přípravu a realizaci mediace, která probíhá většinou již před rozhodnutím soudu o vině či nevině pachatele v průběhu přípravného řízení. Mediátor nutně respektuje presumpci nevinu a postupuje především vyváženě a nestranně. Spolupráce je založena na dobrovolnosti a postupném získání důvěry, důvěry ve schopnosti, podporu a nestrannost

mediačního pracovníka. V průběhu společných setkání musí být zajištěna stejná pozornost potřebám obětí i pachatele.

3.4 Varianty alternativ k potrestání

Jediným institutem, který můžeme v současné době zařadit mezi alternativy k potrestání, je upuštění od potrestání neboli upuštění od uložení trestního opatření. Jeho podstata spočívá v tom, že soud vynese odsuzující rozsudek, ve kterém uzná obžalovaného vinným, ale neuloží žádný druh trestu. Upuštění od potrestání je stejně jako ostatní alternativní opatření prostředkem výchovného charakteru, kterým se za určitých podmínek podaří dosáhnout nápravy pachatele i bez uložení trestu. (Sotolář, 2000, s. 176). Všechny varianty upuštění od potrestání mají jedno společné a to, že o nich může být rozhodnuto pouze rozsudkem a nikoliv však trestním příkazem. (Ščerba, 2011, s. 181)

Alternativní trest pachatele nezbavuje svobody, ale vyžaduje od něj dodržování určitých omezení či splnění povinnosti. Dohlíží se, aby ze svého příjmu státu uhradil určitou částku peněz v případě uloženého peněžitého trestu, podrobení se dohledu, léčení nebo jiným omezením. Je povinen dodržovat zákaz zdržování se po určitou dobu v konkrétním městě v případě uloženého trestu zákazu pobytu, zákaz vykonávání určité činnosti při uložení trestu zákazu činnosti nebo je povinen odpracovat stanovený počet hodin práce v rámci obecně prospěšných prací. V průběhu výkonu trestu je sledováno, zda odsouzený plní podmínky uloženého trestu a zda žije v souladu s normami společnosti. Při neplnění těchto podmínek může soud rozhodnout o náhradní sankci, kterou většinou případů představuje trest odnětí svobody. Alternativní trest je jednou z nabízených variant státu, který reaguje na spáchaný trestný čin, aniž by došlo k uvěznění pachatele.

Upuštění od potrestání

Současná právní úprava předkládá celkem čtyři případy, kdy může soud přikročit k prostému upuštění od potrestání. Upuštění od potrestání na základě závěru o tom, že samotné projednání věci je dostačující, upuštění od potrestání z důvodu nezpůsobilého pokusu či přípravy, upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení, upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence. (Ščerba, 2011, s. 181)

První a třetí varianta představuje v rámci českého trestního práva tradiční důvody pro daný postup, druhá a čtvrtá varianta zastupuje instituty nové.

Upuštění od potrestání s dohledem

Podstatou podmíněného upuštění od potrestání s dohledem je vyslovení viny ze spáchání trestného činu s tím, že uložení trestu je podmíněně odloženo na zkušební dobu a soud uloží trest pouze v případě, že pachatel ve zkušební době poruší své povinnosti. (Ščerba, 2011, s. 190) Jeden z hlavních důvodů pro využití institutu podmíněného upuštění od potrestání s dohledem je jednak snaha ověřit v průběhu zkušební doby předpoklad, že k nápravě pachatele není nutné ukládat trest a také snaha o aktivní výchovné působení zásluhou probačního úředníka.

Alternativy k potrestání mladistvých pachatelů

Zákon č.218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, oproti úpravě obsažené v trestním zákoníku rozšiřuje ve vztahu k mladistvým pachatelům možnosti vyslovit vinu bez toho, že by s tím bylo spojeno uložení některého z trestních opatření, jež představují ekvivalent trestů. (Ščerba, 2011, s. 199) Podobně jako trestní zákoník, také zákon o soudnictví ve věcech mládeže počítá jak s nepodmíněnou tak s podmíněnou variantou, která je spojena se stanovením zkušební doby.

Upuštění od uložení trestního opatření

Upuštění od uložení trestního opatření ve své podstatě spočívá podobně jako upuštění od potrestání dle trestního zákoníku, ale z druhé strany lze v obou úpravách nalézt odlišnosti. Odlišné je vymezení okruhu deliktů, u nichž tento postup přichází v úvahu. Podle §11 zák. může soud od uložení trestního opatření upustit a to v případě u provinění, při kterém trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let. Další podmínkou společnou pro všechny níže uvedené varianty v případě upuštění od uložení trestního opatření, je lítost mladistvého nad spácháním činu a projev účinné snahy o nápravu. (Jelínek, 2010, s. 175-177)

Zákon uvádí celkem tři možnosti, za kterých může soud pro mládež upustit od uložení trestního opatření. První je založena na předpokladu, že vzhledem k povaze spáchaného trestního činu a dosavadnímu životu mladistvého, lze důvodně očekávat, že již projednané věci před soudem pro mládež postačí k jeho nápravě.

Dále lze upustit od uložení trestního opatření v případě, že se mladistvý dopustil svého činu z neznalosti právních předpisů, která je omluvitelná vzhledem k věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil. Třetí možnost je podmíněna skutečností, že soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídnul, se uložení trestního opatření nejeví nutným.

Podmíněné upuštění od uložení trestního opatření

Dle Zákona 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže může soud pro mládež podmíněně upustit od uložení trestního opatření, považuje-li za potřebné po stanovenou dobu sledovat chování mladistvého. Při podmíněčném upuštění od uložení trestního opatření soud pro mládež stanoví zkušební dobu až na jeden rok. Zároveň mladistvému může uložit ochranné opatření nebo výchovné opatření směřující k tomu, aby vedl řádný život. Zpravidla mu také uloží, aby podle svých možností nahradil škodu, kterou svým proviněním způsobil. Soud pro mládež může vzhledem k okolnostem případu a osobě mladistvého ponechat podmíněné upuštění od uložení trestního opatření v platnosti i přesto, že mladistvý zavinil uložení trestního opatření. Je možno přiměřeně prodloužit zkušební dobu, ne však o více než jeden rok, nebo stanovit dosud neuložená výchovná opatření uvedená v § 15 až § 20 směřující k tomu, aby mladistvý vedl řádný život.

V případě, že mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým opatřením, vysloví soud pro mládež osvědčení odsouzeného nebo rozhodne o uložení trestního opatření v rámci zkušební doby. Neučinil-li soud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby rozhodnutí podle odstavce, aniž na tom měl mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, vinu, má se za to, že se osvědčil. Bylo-li vysloveno, že se mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, je odsouzený posuzován, jako by nebyl odsouzen.

3.5 Varianty alternativ k trestu odnětí svobody

V celosvětovém vývoji se dle Černíkové (2008, s. 197) prosazuje v největší míře využívání trestů nespojených s odnětím svobody a postupně se snaží o nahrazování trestu odnětí svobody alternativními způsoby.

Za alternativní tresty jsou v obecné rovině považovány všechny tresty nespojené s odnětím svobody. Jako alternativní tresty k trestu odnětí svobody se považují komunitní sankce s probačními prvky, jako je podmíněné odsouzení s uložením přiměřených omezení a povinností, podmíněné odsouzení s dohledem, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, domácí vězení a od 1. 1. 2010 zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

V ukládání alternativních trestů lze spatřovat určité pozitivní prvky, a to zejména, že došlo k celkové humanizaci práce s pachateli, je prosazován princip individuálního přístupu. Rovněž

se ukázalo, že ani odborně a organizačně zajištěný program pro pachatele probíhající ústavní formou, nezaručuje úspěšnější výsledek než alternativní postupy, tedy úspěšnou resocializaci odsouzeného. Bez ohledu na motivaci k ukládání určitého alternativního trestu by však mělo být zřejmé, že pachatel, jemuž je trest uložen, jej bude vnímat jako potrestání.

Podmíněné odsouzení

Jedná se o trest odnětí svobody, tento výkon, ale není okamžitě nařízen, je odložen na určitou zkušební dobu. Znamená to, že odsouzený v takovém případě po vynesení rozsudku nenastoupí trest odnětí svobody. Soud jeho chování v průběhu zkušební doby sleduje. Pokud odsouzený nevede řádný život a dopustí se další trestné činnosti nebo přestupku, rozhodne soud o vykonání původně podmíněně odloženého trestu a odsouzený je zařazen do příslušné věznice. (TRESTNÍ ŘÍZENÍ-COM)

Při uložení podmíněného trestu může soud stanovit i zvláštní podmínky, nejčastěji se jedná o povinnosti nahradit škodu, platit řádně výživné pro děti apod. Pokud odsouzený tyto podmínky nesplní, soud opět rozhodne o nařízení výkonu trestu svobody, a to i tehdy, pokud odsouzený ve zkušební době žil řádně. Podmíněně odložit lze tresty odnětí svobody do tří let, zkušební dobu soud stanovuje v rozmezí jednoho roku až pěti let.

V rámci zkušební doby podmíněného odsouzení může soud obviněnému uložit podrobení se dohledu probačního úředníka. Pokud podmíněně odsouzený nebude plnit podmínky uloženého dohledu, stává se toto důvodem k přeměně podmíněného trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody.

Podmíněné odsouzení s dohledem

Dle Trestního zákoníku č.40/2009 účinného znění od 1.1 2009 za podmínek uvedených v § 58 odst. 1 může soud podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta, vysloví-li zároveň nad pachatelem dohled. Pro výkon dohledu slouží ustanovení § 26a a 26b. Při podmíněném odsouzení s dohledem stanoví soud zkušební dobu na jeden rok až pět let, zkušební doba počíná nabytím právní mocí rozsudku. Podmíněně odsouzenému, kterému byl vysloven dohled, může soud uložit přiměřená omezení nebo i přiměřené povinnosti uvedené v § 26 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život, zpravidla odsouzenému uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.

Jestliže podmíněně odsouzený, u kterého byl vysloven dohled, vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví soud, že se osvědčil nebo jinak rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, že se trest vykoná. Neučinil-li soud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby rozhodnutí podle odstavce 4, aniž na tom měl podmíněně odsouzený vinu, má se za to, že se podmíněně odsouzený osvědčil. Pokud bylo vysloveno, že se podmíněně odsouzený osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, přihlíží se na pachatele, jako by nebyl odsouzen. Rozhodne-li soud podle odstavce 4, o výkonu trestu, rozhodne zároveň o jeho způsobu. (KURZYCZ, 2009)

Pokud podmíněně odsouzený s dohledem v době podmíněného odkladu výkonu trestu vedl ve zkušební lhůtě řádný život vzhledem k dalším trestům uloženým souběžně s uloženým trestem, je možno ponechat podmíněné odsouzení v platnosti do nové zkušební doby a platí obdobné ustanovení o podmíněném odsouzení.

Obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce představují trest, který je jednou z alternativ, do níž je zapojena i širší veřejnost. Jedná se o prospěšnou práci pro společnost. Způsobené škody jsou nahrazeny prací ve prospěch společnosti a resocializace pachatele je o to snadnější, že jeho sociální kontakty nejsou poškozeny intenzivním zásahem do jeho života. Zároveň jsou udržovány pracovní návyky a povinnosti a dochází rozvoji pocitu zodpovědnosti. Tento trest ukládá soud za předpokladu, že pachatel s trestem souhlasí a bere na sebe povinnost uložený trest vykonat. Trest obecně prospěšných prací může soud uložit v rozsahu 50 – 400 hodin.

Trest obecně prospěšných prací je koncipován tak, aby prospěch z jeho výkonu plynoucí pro města, obce či neziskové organizace vykompenzoval náklady spojené s jeho zabezpečením. (Přesličková, 2003, s. 23) Pokud odsouzený nerespektuje povinnosti stanovené soudem bez závažného důvodu, dochází k přeměně trestu obecných prací k trestu odnětí svobody a to za každou neodpracovanou hodinu je odsouzenému uložen jeden den trestu odnětí svobody.

Peněžitý trest

Peněžitý trest lze uložit za trestné činy, kterými obžalovaný získal nebo se snažil získat majetkový prospěch a za trestné činy, za něž lze uložit trest odnětí svobody v rozsahu tří let. Výši peněžitého trestu stanovuje soud v rozmezí od 2.000,- Kč do 36.500.000,- Kč s přihlédnutím k okolnostem a závažnosti trestného činu, musí však brát ohled i na možnosti obžalovaného, aby trest mohl být vykonatelný. (TRESTNI-RIZENI).

K zaplacení trestu poskytne soud odsouzenému přiměřenou lhůtu, může mu povolit i splátky, trest však musí být splacen nejpozději do jednoho roku. Pokud odsouzený peněžitý trest neuhradí, přemění soud tento trest na trest obecně prospěšných prací nebo na TDV. Pokud odsouzený bude mařit také trest obecně prospěšných prací nebo TDV, bude mu uložen náhradní trest odnětí svobody, jehož výměru soud stanoví již v rozsudku společně s výší peněžitého trestu. Zaplacený peněžitý trest připadá státu.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (dále trest zákazu vstupu) je novým alternativním trestem, který s účinností od 1. 1. 2010 zavedl nový trestní zákoník. Dle Zákona č.40/2009 Sb., je tento trest určen zejména problémovým fotbalovým fanouškům, ale také dalším pachatelům, kteří se dopustili úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou určité akce, a kromě fotbalových utkání se týká také hokejových utkání. Rozsah možností ukládání trestu zahrnuje také problémové návštěvníky vystoupení určitých hudebních skupin apod. *„Ukládání a výkon trestu zákazu vstupu jsou upraveny v Zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, v § 76 a § 77 a Zákoně č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestním řádu) v § 350 i a § 350j. Trest zákazu vstupu spočívá v zákazu účasti odsouzeného na soudem stanovených akcích. Během výkonu trestu zákazu vstupu je odsouzený také povinen spolupracovat s probačním úředníkem, vykonávat stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy, programy psychologického poradenství. V rámci trestu zákazu vstupu je klíčová oblast spolupráce s Policií České republiky“.* (Probace a mediace české republiky) Pokud považuje probační úředník za potřebné, je odsouzený povinen dostavovat se podle jeho pokynů v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie ČR.

U mladistvého pachatele je možné, aby soud pro mládež vedle trestu zákazu vstupu uložil i výchovná opatření, např. dohled probačního úředníka. Pro trest zákazu vstupu je nejdůležitější spolupráce probační a mediační služby ČR, Policie ČR a organizátorů zakázaných akcí (zejména Českomoravského fotbalového svazu), poskytovatelů specifických programů, jejichž absolvování může být odsouzenému stanoveno. (Probace a mediace české republiky)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem realizovaného výzkumu bylo zaměřit se na hodnocení účinnosti TDV a to z pohledu přímo odsouzených k tomuto trestu. V praktické části jsme se zabývali názorem odsouzených, zda alternativa TDV podle nich samotných, podporuje zachovávání rodinných a společenských vazeb a zároveň splňuje význam uloženého trestu.

Nejprve jsme si stanovili cíl výzkumu a poté vybrali odpovídající postup. Jako nejvhodnější se jevil kvalitativní způsob získávání a zpracování dat. Z metod kvalitativního výzkumu jsme vybrali metodu polostrukturovaného rozhovoru, který se odehrával v přirozeném prostředí respondentů. Pro vlastní analýzu zpracování dat jsme použili zakotvenou teorii. Zakotvená teorie je induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, vyplavat na povrch to, co je v této oblasti významné. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 14) Dále postupujeme záznamy kódování, což je procesem analýzy údajů a jeho výsledkem jsou záznamy kódování. Po vykonání identifikace a rozřídění významových jednotek můžeme zahájit samotné kódování, které provedeme pomocí tří typů: otevřeného, axiálního a selektivního kódování.

Nadcházející část následně vychází ze získaných informací. TDV byl zvolen především z důvodu, že se jedná o téma ve společnosti často diskutované. Dalším cílem bylo hlubší proniknutí do problematiky spojené s TDV a přiblížení dané oblasti pohledem odsouzených.

4.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkum začínáme stanovením výzkumného problému. Výzkumník přesně formuluje jevy, které chce zkoumat. Výzkumný problém je základem, od kterého se odvíjejí všechny další kroky k výzkumu. V úvodní fázi si výzkumník stanoví, koho chce zkoumat, kdy a v jakých situacích ho chce zkoumat. (Gavora, 2000, s. 13) Výzkumný problém diplomové práce je hodnocení TDV odsouzenými „*Výzkumné otázky tvoří jádro každého výzkumného projektu. Plní dvě základní funkce: pomáhají zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a ukazují také cestu, jak výzkum vést. Výzkumné otázky musí být v souladu se stanovenými cíli i výzkumným problémem.*“ (Švaříček, 2007, s. 69)

Hlavní výzkumná otázka:

Jak hodnotí sami odsouzení TDV?

Dílčí výzkumné otázky:

Jak TDV přispívá k zachování rodinných vazeb odsouzených?

Jak TDV přispívá k zachování širších sociálních vazeb odsouzených?

4.2 Výzkumná strategie a technika sběru dat

Pro diplomovou práci byla zvolena forma kvalitativního výzkumu. Podle Dismana (2002, s. 35), není cílem kvalitativního výzkumu ověření teorie, ale její vytváření. Další z důvodů je zjištění podstaty jevů, o nichž toho ještě moc nevíme a slouží k získání nových a neotřelých názorů. U kvalitativního výzkumu se nepoužívá náhodný výběr, ale v zásadě vždy záměrný. Záměrný způsob výběru je důležitý z důvodu, aby vybrané osoby a respondenti byli vhodní a měli potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. V tomto případě mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o něm samém. (Gavora, 2000, s. 56) Pro výzkum byla zvolena technika polostrukturovaného rozhovoru s jednotlivými respondenty z důvodu, že se jedná o nejběžnější způsob lidské komunikace. Cílené otázky tak mohou rozšířit o další poznatky a postřehy vyplývající z rozhovorů. Jako pomocné techniky bylo použito pozorování respondentů.

Podstatou kvalitativního výzkumu je sběr dat bez ohledu na to, zda byly na počátku stanoveny základní proměnné. Současně nejsou stanoveny ani hypotézy a výzkumný projekt není postaven na teorii, kterou již někdo před ním vybuodoval závislý. Jde především o to, hluboce prozkoumat určitý jev a přinést o něm velké množství informací. (Švaříček, 2007, s. 45)

Znění otázek polostrukturovaného rozhovoru:

K připraveným třem otázkám byly v průběhu vlastního rozhovoru připojeny ještě další otázky, předeem neplánované, které situačně vycházely přímo z nastávajících okolností.

Jakým způsobem ovlivnil TDV váš život?

Jak trávíte čas v TDV?

Jak hodnotíte účinnost TDV?

V průběhu prováděných rozhovorů, po odstranění prvotní bariéry došlo k navázání důvěrnějšího vztahu mezi respondenty a výzkumníkem. Na povrch vyplynula další fakta a výzkum byl v závislosti na získání dalších informací rozšířen.

4.3 Výzkumný vzorek a způsob výběru respondentů

Výběr respondentů pro diplomovou práci probíhal prostřednictvím losování odsouzených k trestu domácího vězení z okresů Probační a mediační služby ve Zlínském kraji.

Losování probíhalo z těchto konkrétních středisek PMS:

PMS, Ohrada 1879, Vsetín 755 01

PMS, Svatováclavská 568, 686 01, Uherské Hradiště

PMS, Riegrovo nám. 3228/22, 767 01, Kroměříž

PMS, Dlouhé Díly 351, 763 02, Zlín Louky

Z výše uvedených středisek bylo vylosováno okresní pracoviště PMS, konkrétně středisko Kroměříž, kde byl výzkum proveden. Pro účely výzkumu byla vybrána záměrným způsobem skupina pěti odsouzených vězňů k trestu domácího vězení, se kterými byl veden rozhovor přímo v místě jejich bydliště, a to z důvodu, že v přirozeném prostředí budou respondenti spontánně reagovat a poskytnou tak relevantní údaje.

Při výběru výzkumného vzorku byla navázána spolupráce s pracovníkem probačního a mediačního střediska v Kroměříži. Výběrový vzorek tvořen respondenty z řad odsouzených k TDV z roku 2011 – 2013. V roce 2011 vykonal TDV pouze jeden odsouzený, v roce 2012 se jednalo o sedm odsouzených a do července 2013 o tři odsouzené. Jednalo se celkem o jedenáct odsouzených k TDV. Z důvodů ochrany osobních údajů prováděl telefonické zprostředkování odsouzených probační úředník.

Z jedenácti odsouzených se podařilo zkontaktovat pouze pět a to z důvodu, že u většiny došlo ke změně telefonního čísla a jiné kontakty nebyly PMS poskytnuty. Probační pracovník uvedl, že někteří odsouzení již změnili adresu bydliště a po skončení trestu nejsou povinni nová bydliště a místo pobytu hlásit. Všech pět zkontaktovaných odsouzených souhlasilo s rozhovorem i audionahrávkou.

4.4 Časový průběh výzkumu

V době od července roku 2012 do července roku 2013 došlo k opakovanému setkání výzkumníka s pracovníkem probační a mediační služby v Kroměříži. Zde byly získány první informace týkající se konkrétní praxe a aktivit PMS, které tvořily důležitou součást zpracování tématu diplomové práce a výzkumu. Respondenti byli seznámeni s účelem rozhovoru, který bude pod-

nětem pro výzkum diplomové práce, a informace získané prostřednictvím rozhovorů nebudou zneužity k jiným účelům, než pro které jsou určeny. Rozhovory probíhaly v termínech, které byly stanoveny po vzájemné dohodě a zprostředkovány pracovníkem probační služby. Respondenti byli nejdříve ujištěni o anonymitě rozhovoru, seznámeni s audiozáznamem a se záměrem výzkumu. Z důvodů malého množství výzkumného vzorku nebyl uskutečněn předvýzkum, připravené otázky a průběh rozhovoru byl konzultován s pracovníkem PMS.

V červenci roku 2013 byly dohodnuty termíny kontaktů respondentů výzkumu. Jedním s respondentů byla slečna Denisa, se kterou probační pracovník telefonicky zprostředkoval schůzku. Další čtyři respondenti byli kontaktováni prostřednictvím pravidelných kontrol režimu TDV přímo v místě bydliště. Kontrolu odsouzených ve dnech 29. 7. 2013, konkrétně v 19.00 hodin v Kroměříži.

Jednalo se manželský pár žijící ve společné domácnosti, paní Zdenku, pana Pavla a pana Milana, který žije sám. Došlo k představení respondentům Probačním úředníkem a vysvětlení záměru a účelu návštěvy. Dotazovaní odsouzení souhlasili a poskytli telefonní kontakty pro účely dalšího zprostředkování setkání a rozhovoru. Kontroly TDV probíhají v průměru 5x za měsíc. Všichni odsouzení byli při kontrole dodržování režimu zastiženi doma. Další kontrola dodržování režimu TDV proběhla v obci Zdounky 2. 8. 2013 u pana Rudolfa, který taktéž s rozhovorem souhlasil.

První rozhovor poskytl pan Milan 1. 8. 2013 v 9.00 hodin, rozhovor trval přibližně 30 minut. Pan Milan byl taktéž informován o účelu a využití rozhovoru a také byl poučen o anonymitě vztahující se k jeho osobním údajům. Rozhovor probíhal v bytě respondenta. V průběhu měsíce srpna od 1.8 – 14.8 jsem proběhlo telefonické zkontaktování s ostatními respondenty. Úspěšně byla zkontaktována slečna Denisa, která spolupráci na rozhovoru ochotně přijala. Problém nastal v okamžiku, kdy se slečně Denise podařilo získat práci. Jednalo se o práci v jiném městě, kde také bydlela. Nastalá situace byla řešena operativně v čase pracovního volna. Ostatní respondenti nereagovali na telefonáty ani na textové zprávy. Proběhl opětovný kontakt s probační službou, kde bylo s probačním pracovníkem dohodnuto, že rozhovor bude uskutečněn přímo při další kontrole dodržování režimu trestu.

Se slečnou Denisou byl předběžně domluven a stanoven termín na 20. 8. 2013, čas schůzky byl dohodnutý na 19.00 hodin přímo v místě bydliště. Rozhovor probíhal přibližně 30 minut. Slečně Denise byl objasněn důvod a způsob provedení rozhovoru, jeho zaznamenávání a také byla seznámena s cílem diplomové práce.

Rozhovor s panem Pavlem a s paní Zdenou opět zprostředkoval probační pracovník v průběhu kontroly. Kontrola proběhla 28. 8. 2013 v 19.30 hodin v bytě, kde paní Zdena a pan Pavel žijí se svými dvěma nezletilými syny. Starší z chlapců je jedenáctiletý Marián a teprve šestiletý syn Eliáš. Rozhovor probíhal v přítomnosti obou dětí z důvodu, že rodina obývá jednopokojový byt. Děti se do rozhovoru částečně také zapojily, což bylo považováno spíše jako přínos v získání informací od dětí, které už v tak mladém věku mohly srovnávat rozdíly výkonu trestu odnětí svobody a TDV svých rodičů z důvodů, že obě varianty vyzkoušely na vlastní kůži. Rozhovor trval přibližně 20 minut.

Pan Rudolf s rozhovorem souhlasil již v srpnu, kdy byl kontaktován pracovníkem probační služby, poté byl domluven telefonický kontakt. Telefonní číslo, které udal pan Rudolf, bylo nedostupné, proto došlo k návštěvě pana Rudolfa bez ohlášení, 22. 9. 2013 v 16.00 hodin. Přijetí a schůzka proběhla ze strany odsouzeného rozpačitě, ale přátelsky, naopak jeho družka s rozhovorem nesouhlasila a dávala najevo svůj nesouhlas. Z daného důvodu rozhovor trval pouze 15 minut. Vedení rozhovoru bylo vcelku složité, pan Rudolf odpovídal krátkými větami, bylo nutné několikrát otázku zopakovat a vybízet pana Rudolfa k odpovědím na dané téma.

4.5 Způsob zpracování dat

Pro zpracování polostrukturovaných rozhovorů byla zvolena metoda zakotvené teorie. Zaznamenané rozhovory převedeme transkripcí do písemné podoby. Přepsané rozhovory podrobíme analýze, která se v zakotvené teorii skládá, ze tří typů kódování. Jedná se o otevřené, axiální a selektivní kódování. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 40)

Otevřené kódování je v metodě zakotvené teorie analytickým procesem, jimž jsou pojmy identifikovány a rozvíjeny ve smyslu jejich vlastností a dimenzí. Základní analytické postupy, pomocí nichž se dosahuje identifikování pojmů, jsou, kladení otázek o údajích a zjišťování podobností a rozdílů porovnáváním jednotlivých událostí, rozhovorů a jiných výskytů zkoumaného jevu mezi sebou. Podobné události jsou seskupeny do kategorií. Pojmenování kategorií by mělo co nejvíce logicky souviset s údaji, které zastupuje a mělo by být dostatečně názorné, aby rychle připomínalo to, nač odkazuje. Analytické postupy zakotvené teorie jsou navrženy tak, aby spíše vytvářely, než pouze ověřovaly teorii. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 39) Také dodávají výzkumnému procesu kritičnost, která je předpokladem. Analytické postupy pomáhají s překonáním předsudků a domněnek, které by se mohli během výzkumu vyvinout, zajišťovat

zakotvení a rozvíjet citlivost a integraci nutnou pro vytvoření bohaté a úzce provázané, vysvětlující teorie, která těsně aproximuje zobrazenou realitu.

Dále bude realizováno axiální kódování, pomocí něhož jsou údaje po otevřeném kódování opět uspořádány dohromady vytvářením spojení mezi kategoriemi. V axiálním kódování je pozornost věnována bližšímu určení kategorie (jevu) pomocí podmínek, které jej zapříčiňují, kontextu, v němž je zasazen, strategií pomocí kterých je zvládán a následků těchto strategií. Tyto blíže určující charakteristiky kategorie upřesňují, proto je nazýváme subkategoriemi. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 70) Postup se řídí tzv. kódovacím paradigmatem - paradigmatickým modelem, kdy určujeme jev, příčinné podmínky, kontext, intervenující podmínky, strategii jednání a následky.

Posledním krokem, jenž povedeme k vytvoření zakotvené teorie je, že pomocí axiálního kódování vytvoříme základ pro kódování selektivní. Jedná se o postup, kdy po výběru centrální kategorie tuto kategorii systematicky uvádíme do vztahu s ostatními popsány kategoriemi. Tyto vztahy jsou dále ověřovány a konceptualizovány. Je-li třeba, dále rozvíjíme a prohlubujeme jejich popis a výklad. Centrální kategorie je jev, kolem kterého se integrují všechny ostatní kategorie. Zvolenou centrální kategorii, budeme dávat do souvislostí s ostatními kategoriemi a systematicky rozvíjet do takového obrazu reality, který bude pojmový, srozumitelný a hlavně zakotvený. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 87)

Analýza a výsledky výzkumu budou zpracovány prostřednictvím vytvořených kategorií, jejich komentářů, paradigmatického modelu a analytické verze příběhu. Transkripce všech rozhovorů tvoří součást přílohy.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT VÝZKUMU

Data byla získána na základě analytického procesu, vytvořením jednoduchého a podnětného dotazování pro získání konkrétních odpovědí respondentů. Zaznamenané polostrukturované rozhovory byly transkripcí převedeny do podoby psaného slova.

V průběhu rozhovorů byly prováděny poznámky o projevech chování respondentů a určitých prvcích rozhovoru, které byly nápomocny při jejich zpracovávání, tedy převedení dat do textové podoby. Z jednotlivých rozhovorů byly vybrány skutečnosti, které poskytly odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Setříděná data byla zpracována v kontextu celkového objemu získaných dat u všech respondentů, ze kterých byly získány odpovědi a souvislosti se stanoveným cílem výzkumu. Získané informace byly zpracovány pomocí metody zakotvené teorie, otevřeného, axiálního a selektivního kódování. Byly zvoleny kategorie, které přísluší danému jevu a které mají tento jev reprezentovat. V textu byly kategorie pro lepší orientaci označeny barevně. Důležité úseky v textu vyznačeny kódy, které značí počáteční velké písmeno respondenta a číslo kódu, výroku respondenta.

5.1 Sociodemografické údaje o respondentech

Sociodemografické údaje byly získány při prvních kontaktech s respondenty, představení, seznámením s cílem práce, ujištění o anonymitě rozhovoru a seznámení s audiozáznamem. Součástí strategie získání sociodemografických dat bylo uvolnění atmosféry a navození příjemného prostředí a atmosféry k rozhovoru. Sociodemografické údaje byly zapisovány formou poznámek a nadále zpracovány.

Pan Milan (M)

Pan Milan má 54 let, rozvedený, žije sám v bytě na ubytovně. Zaměstnání nemá, je veden na úřadu práce. Má dokončený učební obor, snaží si shánět „fušky“, zednické a malířské práce. Na návštěvu a rozhovor reagoval přátelsky. Doba TDV 8 měsíců (za napadení).

Slečna Denisa (D)

Slečně Denise je 24 let. Žije s maminkou a mladším bratrem v novém útulném rodinném domě, který si společně zařizují. Denisa má nedokončené středoškolské vzdělání, které plánuje dostudovat. Pracuje jako servírka v restauraci s penzionem poblíž Kroměříže. Denisa není vedena přímo v klasickém trestu domácího vězení.

Byla podmíněně propuštěna z vězení za současného uložení dohledu probačním úředníkem a dále byla uložena povinností zdržovat se v určeném čase doma (tzv. qazi trest domácího vězení) a byl jí nařízen dohled shodný s domácím vězením. Slečna Denisa byla odsouzena na pět let za loupeže a krádeže. Po roce a půl byla amnestována s podmíněčným dohledem na 8 měsíců. V průběhu dohledu jí byla také nařízena ambulantní odvykací léčba. Slečna Denisa je velmi otevřená, příjemná dívka, na její věk s bohatými životními zkušenostmi. V sedmnácti letech odešla od rodiny, protože jí ubližoval matčin přítel. Až do doby, než byla odsouzena, žila zpočátku na ulici a pak se svým přítelem. V tomto období začala brát drogy, na kterých byla následně závislá. Po propuštění přetrhala staré vazby a kontakty s přáteli v Praze a vrátila se k matce, která mezitím založila novou spokojenou rodinu. Na návštěvu a rozhovor reagovala přátelsky a velmi srdečně.

Pan Pavel (P) a paní Zdena (Z) synové Martián 11let (M) a Eliáš 6let (E)

Pan Pavel 38 let s paní Zdenou 46 let žijí jako druh a družka v jednopokojovém bytě se dvěma syny (6 a 11let). Jejich nejstarší syn (20 let) je momentálně ve výkonu trestu (za krádež). Jak pan Pavel tak ani paní Zdena nemají práci a žijí ze sociálních dávek (oba mají základní vzdělání) Paní Zdena má TDV v délce 6 měsíců a pan Pavel 12 měsíců. (za krádež) Na návštěvu a rozhovor reagovali s mírnými rozpaky, které se po chvíli rozplynuly. Pan Pavel i paní Zdena již byli v minulosti ve výkonu trestu. Na návštěvu a rozhovor reagoval přátelsky.

Pan Rudolf (R)

Pan Rudolf žije se svojí družkou a dětmi v rodinném domku ve Zdounkách, má čtyři děti. Dvě děti ještě absolvují školní docházku a dvě děti jsou již plnoleté. Všichni žijí společně, nejstarší syn je ve vazbě. Pan Rudolf má padesát let, pracoval jako zedník. (základní vzdělání) V TDV byl 1,5 roku za napadení. V minulosti již byl ve výkonu trestu. Na návštěvu a rozhovor reagoval přátelsky, atmosféra byla ovlivněna přítomností jeho družky, která provedení rozhovoru odmítala a svůj nesouhlas dávala najevo.

5.2 Otevřené kódování a kategorizace dat

Během otevřeného kódování bylo nalezeno třináct kódů, které byly rozříděny do šesti kategorií podle významového obsahu. Kategorie jsou hlavním elementem, od kterého se odvíjí další úrovně analýzy. V rámci kapitoly otevřeného kódování se budeme podrobněji věnovat jejich popisu, výkladu a výroky respondentů. Způsob označování jednotlivých významových jednotek byl následující:

Tab. III. Kategorie

KATEGORIE					
Přítomnost nejbližších	Režimová omezení	Pohled společnosti	Výdělek	Bilancování a budoucnost	Má to význam?
KÓDY PŘÍŘAZENÉ JEDNOTLIVÝM KATEGORIÍM					
Kontakt s matkou	Omezení	Důvěra okolí	Sociální dávky	Plány a cíle	Dobrá věc
Kontakt s dětma	Kontrola	Nedůvěra okolí	Zaměstnání	Životní změny	Nemá účinnost
Rodina					

Zdroj: vlastní výzkum červenec 2013 – únor 2014

Přítomnost nejbližších

Kategorie byla vytvořena na základě následujících kódů:

Kategorie	Název kódu	Lokalizace významové jednotky
Přítomnost nejbližších	Kontakt s matkou	(M2) navštěvovat mamu, (M4) chodit za mamkú každý den (M4) furt chodit za mamkú, (M8) že sem se o mamu mohl starat do poslední chvíle, (D4) mamka byla v podstatě ráda
	Kontakt s dětma	(P1) můžeme být s děčkama, (P2) pokud můžeme tak jme s něma(dětma) (Z2) já se starám o děti, (Z14) trápit se co je s děčkama (Z14) hlavně ať můžu být s dětma, (R22) děcka se musí vychovávat
	Rodina	(R30) hlavně, že jsem s rodinou, (D4) rodina byla ráda, (P1) tak abychom byli společně s rodinou, (Z12) sů rádi, že sme obá dvá doma, (E2) jsme rádi, že sme doma

Pokud se člověk dostane do situace, kdy mu hrozí trest odnětí svobody, rozhodně se jeho myšlenky, zabývají většinou hlavně tématy, které se týkají ztráty nejbližších, samoty a strachu z neznámého. Zavedení TDV jak již bylo uvedeno, je vedeno právě požadavkem zachování rodinných a pracovních vazeb pachatele a ekonomickými hledisky. Ze všech rozhovorů jasně vyplývalo, že přítomnost nejbližších hraje ve všech případech velmi důležitou úlohu v životě každého z respondentů.

Pro jednoho z respondentů to byl kontakt s jeho jedinou blízkou osobou a to byla jeho matka. (M2)“...*že jsem mohl denně navštěvovat mamu, jako že v domově důchodců...*“

Většina rozhovoru se odvíjela a téměř každá otázka sklouzávala ke vzpomínce na matku. Většinu TDV věnoval jejím návštěvám v domově pro seniory. (M4)“...*jako to bylo neomezeně, že sem za mamku pak mohl chodit každý den, že sem mohl od pondělka do neděle furt chodit za mamku...*“ Se svou matkou žil a staral se o ni i před nástupem trestu, mezi oběma šlo o velmi pevné citové pouto, TDV poskytl odsouzenému se postarat o svoji matku. Dal mu naději vidět se s ní co nejčastěji, což by při trestu odnětí svobody nebylo téměř možné. (M8)“...*já sem byl rád ne kvůli sobě ale vůli mamě, že sem se mohl starat do poslední chvíle*“.

V případě další odsouzené mladé slečny Denisy měl TDV pozitivní vztah na zlepšení rodinných vztahů a také na možnost najít si zaměstnání. (D4)“...*takže jsme se s mámou dlouho nebavili tak jenom jsem jezdila na tu nejnnutnější dobu na svátky a třeba za bráškou na víkendy tak jednou do měsíce.*“ Právě TDV svedl matku a sourozence opět do společného rodinného života. Matka dceři nabídla trvalý pobyt v jejím domě s jejím mladším bratrem. (D7)“*Já jsem se za ní přestěhovala až vlastně po výkonu trestu, protože k tomu TDV musíte mít trvalý pobyt.*“ Celá rodina se snaží Denise pomáhat znovu se adaptovat v rodinném prostředí, opět dochází k prohlubování rodinných vazeb, které byly dlouhou dobu zpřetrhány. Denisa začala přijímat za své určitý rodinný řád a odpovědnost, přebrala starost o mladšího bratra a také pomoci s chodem domácnosti. (D4)“...*tak mamka byla v podstatě ráda, tady mi dole zařídila ten byt, takže jí platím nájem tak 3 tisíce měsíčně a má to tady celý pro sebe a mě přijde, jako že rodina byla ráda, že jsem tak dostala přes prsty a že mě vidí častěj.*“

V případě dalších odsouzených se jednalo o partnery, kteří TDV vykonávali společně v bytě se svými dvěma dětmi. TDV brali jako tu nejlepší alternativu trestu, právě protože spolu vychovávali dvě nezletilé děti. Pan Pavel a paní Zdeňka nechodí do zaměstnání, zodpovědnost k dětem jim nabízí možnost se dětem věnovat a tím pádem nemají čas věnovat se trestné činnosti. (P1)“...*můžeme být s děckama a to takže nám umožnili vlastně tady tím, že nás nezavřeli vlastně tak abychom byli společně s rodinou.*“ Paní Zdeňka se věnuje výchově dětí a pomáhá

jim s přípravou do školy. Pan Pavel se snaží pomáhat s domácností. (Z2) „*Já se starám o děti.*“ (P2) „*Pokud můžeme tak sme s něma (s dětma).*“ Oba rodiče i jejich děti mají zkušenosti také s výkonem trestu odnětí svobody. Toto období nejhůře nesly děti. (Z11) „*Jo oni říkají, (děti) že je to lepší, když jsme doma a ne ve vězení ve výkonu trestu.*“ (P13) „*Já sem byl už zavřený, tři a půl roku sem byl od dětí odloučený a nesly to špatně...*“ (Z12) „*Já jsem byla taky čtyři měsíce ve výkonu trestu a teď sů rádi, že sme obá dvá doma.*“ Děti v té době byly umístěny v Klokánku a nevzpomínaly na toto období s radostí. Měly pocit, že jim bylo ubližováno. Jak uvedl mladší z chlapců: (E2) „*Ne v klokánku, tam nás bili. Jsme rádi, že sme doma.*“ Starší syn s bratrem souhlasil a bylo na nich znát, že jsou v rodinném prostředí šťastni. Jejich maminka výrok syna okomentovala: (Z14) „*Raděj rok nebo dva roky domácího vězení ale hlavně at můžu být s dětma. Než ve výkonu trestu a tam se trápit co je s děckama.*“

Pan Rudolf byl další, který TDV hodnotil ze stránky k rodinnému životu a společnému životu s rodinou kladně a s humorem. (R3) „*...manželce to nevadilo aspoň jsem byl víc doma...*“ Vychovává v rodinném domku s manželkou čtyři děti, dvě z nich ještě absolvují školní docházku. Práci nesehnal, tak se stará o rekonstrukci domu a pomáhá s výchovou dětí. (R21) „*...pořád je tady co dělat a děcka se musí vychovávat.*“ (R22) „*No, děti mě učí, jak se mají dělat úkoly...smích.*“ Pan Rudolf už měl také osobní zkušenost s výkonem trestu odnětí svobody a režim ve vězení rozhodně nechce opět zažít. (R29) „*...já jsem hlavně rád, že sem nešel do vězení...hlavně, že sem s rodinou.*“

Režimová omezení

Pro kategorii se staly zásadní tyto kódy:

<i>Kategorie</i>	<i>Název kódu</i>	<i>Lokalizace významové jednotky</i>
Režimová omezení	Omezení	(M1) to sem měl zakázaný, (M2) od osmi od rána do pěti do večera), (M10) vycházky od osmi hodin, (D1) omezení od pěti od rána do pěti do večera, (D1) to mě omezuje, (D1) taky mě to omezuje, (D) že já prostě nemůžu, (D9) o víkendu zavřená doma, (P2) od sedmi od rána do šesti do večera, (P2) od šesti večer to máme zatrhnutý, (P2) máme jenom dvě hodiny vycházku, (Z9) nemožem ani na týden, (P9) nemožem, (R21) od šesti od večera
	Kontrola	(M2) informuji probační a mediační, (M2) aby mě mohli zkontrolovat, (M9) chodili na kontroly, (M9) pro mě byli lepší kontroly, (D10) jiná kontrolorka, (P3) kontrolovat hodiny, (P8) to by nás nemuseli kontrolovat

Režimová omezení vymezují dobu, během které je odsouzený povinen se zdržovat na adrese trvalého bydliště. Ve dny pracovního volna a pracovního klidu celý den a v pracovních dnech většinou od 20.00 hodin do 05.00 hodin. V různých případech však může rozhodnout i jinak. V případě TDV je respektováno zachovávání pozitivních sociálních vazeb pachatele, kam spadá výkon zaměstnání, povolání a poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení následku onemocnění. Pokud to okolnosti umožňují, může odsouzený dostat souhlas s výjimečnou odchylkou od svých povinností a to dohodou s probačním úředníkem. Jde o takové události v životě odsouzeného, jako je například svatba, pohřeb, nebo návštěva rodinného příslušníka v nemocničním zařízení.

Odsouzený Milan měl režimové omezení od 17.00 hodin do 08.00 hodin. Bohužel neměl žádnou pracovní smlouvu, když sehnal práci tak většinou na „černo“ a v různou denní dobu. Je samozřejmé, že v tomhle mu probační služba nemohla vyjít vstříc. (M2) „*Od osmi od rána do pěti do večera, enomže na prácu se většinou chodí od šesti nebo od sedmi od rána a co týče jediné, co mě soud umožnil...“ Soboty neděle sem měl povolený vycházky jenom od dvanácti do dvou, ale když sem byl s mamou tak celej den. To byla tá výhoda že mě to povolili.*“ Výjimku režimu Kontaktu s matkou v domově pro seniory mu povolil, i toho si velmi vážil. Probační služba prováděla namátkové kontroly i v domově pro seniory. Namátkové kontroly s probační

služby byly prováděny několikrát týdně v denních i nočních hodinách. U pana Milana probíhaly kontroly v pořádku, jen jedenkrát nebyl zastížen v místě bydliště a byla mu udělena výstraha. S omezením režimu se v TDV naučil žít. Jediná věc, kterou nemohl ovlivnit, bylo pracovat na „fuškách“ přivydělat si. (M1) *„No a potom sem teda o hodně fušek sem došel protože tá klientela, já sem na fušky nemohl, to sem měl zakázaný, jen když se mnou někdo udělá smlouvu.“*

Slečna Denisa měla omezení dle pracovní doby. Pracovala jako servírka brigádně, zaměstnavatel její pracovní dobu potvrzoval pro probační službu. Na začátku svého výkonu trestu měla Denisa režimové omezení od 05.00 hodin do 19.00 hodin, s vývojem její situace dostala režimovou výjimku pro svůj koníček, návštěva fit centra.(D1) *„...a omezovalo mě to v tom, že sem se chtěla věnovat nějakým koníčkům, ale to bylo třeba od šesti do devíti no a v tomhle tom my třeba probační a mediační služba vyšla vstříc, že jsem se mohla věnovat i tý zajimové činnosti. No a akorát mě to omezuje asi v tom, že si nemůžu odcestovat někam do zahraničí na dovolenou, já jsem dřív strašně moc cestovala jezdila jsem do Španělska vyloženě a tak nějak prostě nemůžu jet ani na ten víkend, mám spoustu kamarádů, kteří tam pracovně jedou a tak bych se s nima svezla tak to prostě nejde a taky mě to omezuje v tom, že můj probační úředník, který na mě dohlíží vlastně mě nechce pustit ani do Prahy na noc...“* Ve všem pochopitelně probační úředník ani soud udělit výjimku nemůžou. (D2) *„... no a kromě toho cestování mě to jakoby v ničem neomezuje no, protože když jsem v práci tak jsem prostě krytá, tam můžu bejt, kdy chci...“* Slečna Denisa je mladá 25 letá žena a dlouhou dobu si nemohla se svojí finanční situací dopřát dnešní potěšení mladých lidí. (D5) *„...že furt kolem mě lidi někam jezdí třeba na Ibiza a takhle, na koncerty na ty festivaly, a že já prostě nemůžu tak to mě jediný mě na tom štve.“*

Proto, jí určitá omezení překážela, ale neboť již v minulosti měla svoji zkušenost i s trestem výkonu odnětí svobody, dovedla si uvědomovat celou situaci a odpovědnost za činy, důvody pro které byla odsouzena. S náhodnou kontrolou probační služby měla konflikt jen jedenkrát a to když bez souhlasu odešla do fit centra. (D10) *„Takže jako ...nevím no. Jako spíš jakoby, no ze začátku jsem to nesla hrozně špatně, já jsem byla úplně nepříčetná, sem si říkala, že to nemůže být pravda, šla jsem za probačním, tam jsem pak vzteky brečela, řvala, brečela a nakonec mi tedy bylo vysvětleno, že se nejedná o omyl no a že to prostě budu muset dodržovat...“*

Paní Zdenka a pan Pavel jak sami říkají:(Z3) *„Už sme si na to zvykli.“* (P3) *„Ze začátku to bylo tak, že sme si nemohli zvyknout, no ale teď už to bereme jako samozřejmost. Přijde prostě hodina a deme, kolikrát už ani nemusíme kontrolovat hodiny zkrátka kolikrát už jenom podle sluníčka jak zacháza tak su doma...“*

Oba mají stejné režimové omezení od 18.00 hodin – 07.00 hodin. Víkendy mají vycházky kvůli dětem od 13.00 do 15.00 hodin. S kontrolami probační služby zatím žádný konflikt neměli, dobu určenou tráví ve svém bytě s dětmi. Pouze vidí v kontrolách malé narušování intimity. (P8) „*To by nás nemuseli kontrolovat probační, je to někdy otrava, když tady máme návštěvu, lidi o tom nevědí, a když se máme jít podepsat tak na nás koukaj jak...vyjevený. A sousedi by to taky nemuseli vědět.*“ V případě návštěv rodičů jim soud neudělil výjimku, ale samozřejmě z důvodů možného porušení režimového omezení, vždy se odvíjí od předešlé trestné činnosti, což byly krádeže. (Z9) „*...mamka,tá na nás nadávala, že ani nemožem přijet, že když mají děti prázdniny, že tam nemožem ani na týden zajet...*“ (P9) „*Oni už jsou staří a je třeba podělat práci přes sezónu a nemožem, tak nadávají...*“ V případě paní Zdenky a pana Pavla se ukazuje jako nejvíce prožívaným omezením při výkonu TDV povinnost trávení volného času doma ve dnech pracovního klidu, s čímž souvisí i omezená možnost navštěvovat své blízké, které se většinou děje právě v těchto dnech. Odsouzení dále uvádí, že mohlo dojít i k udělení výjimky omezení, ale vyřízení formalit by to bylo časově náročné, z tohoto důvodu tuto alternativu zamítli.

Pan Rudolf měl režimové omezení od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Probační služba chodila na kontroly 1x týdně. Někdy přicházeli na namátkovou kontrolu i pracovnice probační služby, což iritovalo jeho manželku. Většinu času trávil doma s dětma a s manželkou a opravami rodinného domu. (R21) „*... tak přes ty dny chodíme po návštěvách, no a jinak doma a jak sem říkal, pořád je tady co dělat...*“

Pohled společnosti

Hlavním tématem této kategorie jsou pocity odsouzených k pohledu společnosti na jejich trest.

<i>Kategorie</i>	<i>Název kódu</i>	<i>Lokalizace významové jednotky</i>
<i>Pohled společnosti</i>	Důvěra okolí	(M3) kamarádi, (M6) dyž potřebuje, zavolá enom mě, (M6) potkávali mě a zdravili mě, (D1) mám spoustu kamarádů, (D13) protože se tam beze mě neobejdou
	Nedůvěra okolí	(D12) zaměstnáváte krimoše, (P1) sousedi o tom samozřejmě nevědí, (P8) lidi o tom nevědí, (P8) sousedi by o tom taky nemuseli vědět

Pohled okolí a společnosti na odsouzené k TDV se zajisté různí. Uložení daného alternativního trestu však znamená určitý projev důvěry ze strany státu, že pachatel nebude tuto trestnou činnost opakovat. Spáchání dalšího deliktu v době průběhu TDV znamená závažné porušení důvěry a následkem je přeměna trestu v trest odnětí svobody. Jak však vnímají pohled veřejnosti na svůj trest odsouzení?

Pan Milan vnímal pohled okolí optimisticky, kamarádi se od něj neodvrátili, známí, kteří jej znali z minulosti, stále navazovali kontakty. (M3) „*Kamarádi mě chodili navštěvovat, ale já doma nepiju, tak si na pivo zajdu.*“

Pokud sehnal nějakou tu „fušku“ také ho oslovovali známí lidé. (M6) „*...já dělám aji pro takové lidi jakou sou doktoři a primáři. Já jim dělám na baráku všechno a dycky dyž potřebuje, zavolá enom mě...*“ Pan Milan dokonce přijal nabídku z probační služby natočit rozhovor do televize na téma TDV. (M3) „*...taky mě pozvali z probačky, abych jim prej řekl něco o tom trestu domácího vězení. Pak přijela televize..no vysílali to na jedničce. Všeci co mě potom co sem byl v televizi potkávali mě poznali a zdravili mě...no a kamarádi mě gratulovali, že su tá televizní hvězda...šak se podívejte, říkal probační, že to tam pořád mají.*“ Pan Milan se za celou dobu výkonu trestu nesetkal s tím, že by na něj okolí reagovalo s předsudky nebo nevhodnými poznámkami.

Slečna Denisa vnímá TDV jako téměř anonymní pro odsouzené i pro veřejnost, probační pracovníci chodí na kontroly v civilu a v zaměstnání o tom ví jenom zaměstnavatel, který jí nedává pocítit žádnou averzi vůči trestu, který si odpykává. Avšak když jsme narazily na téma kontroly TDV elektronickými náramky, měla k tomu své výhrady. (D12) „*...no jestli myslíte přímo ty velké náramky, tak to je ta největší blbost jaká může být protože, to člověka strašně omezuje, nikde vás nevezmou do zaměstnání tady s tímto kdy je očividně vidět, že zaměstnáváte krimoše.*“ Takový monitoring vězňů považuje za nálepkování odsouzených, kteří si pak jen stěžují ochránit své soukromí.

Pan Pavel a paní Zdenka se snaží svůj trest před veřejností tajit. Nemají zatím žádné zkušenosti ale obavy jak by se na ně sousedi dívali. (P1) „*No tak sousedi o tom samozřejmě nevědí.*“ Vadí jim i kontroly namátkové kontroly z probační služby právě z toho důvodu, že se to může okolí dozvědět a strach z projevů okolí. (P8) „*...lidi o tom nevědí a když se máme jít podepsat tak na nás koukaj jak...vyjevený. A sousedi by to taky nemuseli vědět. Je to monitorování víc anonymní já bych ho přijal.*“ (Z8) „*Já bych to také přijala.*“ Na rozdíl od Denisy mají na monitorovací zařízení úplně opačný názor. Přijali by jej právě proto, aby bylo zachováno jejich soukromí.

Pan Rudolf se svojí rodinou patří mezi rodiny, kde nedochází k výchově v morálně a hodnotově zdravém prostředí. Ukazuje se zde málo podnětné prostředí a negativní vzorce chování. Pan Rudolf ani jeho rodina žádným způsobem neřeší, že by se snad někdo zamýšlel nad jeho situací, tedy TDV. (R5) „*to už měl švagr, syn taky se mu to tam domlouvalo, tož šak to není nic hroznýho, nebo je?*“

Děti tak přebírají vzorce chování svých rodičů a široké rodiny a své vzory následují. (R31) „*...děti...Ty z toho měli srandu.....(smích). Šak oni chodili na tu probační službu taky, oni měli dohled takže, no a syn už je teď ve vazbě tak uvidíme, jak to dopadne...*“ Samozřejmě vždycky lepší cesta je cesta bez předsudků v případě pana Rudolfa to má však své meze.

Výdělek

Ke kategorii „výdělek“ se vztahují tyto kódy:

Kategorie	Název kódu	Lokalizace významové jednotky
Výdělek	Sociální dávky	(M6) sem na úřadu práce, (D10) беру příspěvky v hmotný nouzi, (Z6) su na sociálních dávkách, (R4) oficiálně na úřadu práce
	Zaměstnání	(M6) zednickou dělám, (D1) můžu chodit do práce, (D2) jsem v práci, (D3 v restauraci jako servírka, (D5) jsem z tý práce vyčerpaná, (D13) jsem pořád v práci

Uložením alternativního trestu domácího vězení je podstatně levnější sankcí s mnohem nižšími náklady na výkon tohoto trestu, než kdyby byl ve vězení. A jak už bylo v práci několikrát zmiňováno, pokud je současně poškozeným stát např. daňové úniky, lépe se domáhá náhrada škody. Odsouzený není ve vězení, je na svobodě, nepřichází o svoji práci, eventuálně má možnost si práci aktivně hledat a tak i platit škodu, kterou způsobil poškozenému. Pokud má současně uložený dohled, v rámci dohledu je probačním úředníkem tlačen k aktivnímu přístupu náhrady škody směrem k poškozenému.

Pan Milan byl veden na úřadu práce. Snažil si práci získat, ale nedařilo se mu. (M6) „*Sem na úřadu práce ale když práce není, ale mě tu zná celý Kroměříž, já vím, že správně by se nemělo na ty fušky chodit, ale mě tady znají všeci.....zednickou dělám jo, dělám už deset let na stavbách...*“ Pan Milan měl o práci skutečně zájem a z rozhovoru vyplynulo, že pracuje rád a pracovat jej těší, jen nemá příležitost.

V případě slečny Denisy se situace v TDV vyvíjela lépe. (D2) „...jsem v práci...“ Sehnala si brigádu a začala pracovat. (D3) „V restauraci jako servírka.“ Pracovní zatížení na směny ji vysiluje, ale je ráda, že aspoň nějakou práci má a nezbyvá jí moc času nad přemýšlením, že by jí mohlo něco scházet. (D5) „...jsem z té práce tak vyčerpaná, tak prostě ani na ty koncerty nemyslím...“ Jak již jsem zmiňovala, žije s maminkou v rodinném domě, kde přispívá měsíčně do domácnosti 3000 korun. (D10) „Beru příspěvky v hmotný nouzi a jsem ještě na to zaměstnaná...“ Slečna Denisa se snaží vydělávat, ve své minulosti se živila mimo jiné i krádežemi a loupežemi a má hradit vysoké náhrady škody. (D11) „...protože mám ještě spoustu dluhů, protože musím jakoby nějak jak jsem byla drogově závislá a páchala jsem trestnou činnost tak jsem si nasekala spoustu blokových pokut a škod.“

Pan Pavel a paní Zdenka nepracují. Oba jsou vedeni na úřadu práce v pracovní neschopnosti. (Z6) „Ne já marodím a su na sociálních dávkách a on to samé. Takže žádnú prácu nemáme...“

Pan Rudolf je také veden na úřadu práce a z rozhovoru s ním vyplynulo, že žádnou práci neshání. (R3) „Já nepracuju, takže práce nijak...“ Bez práce je pan Rudolf již od roku 1989 tím pádem zapadá do kategorie nezaměstnatelných. (R4) „Já sem po osmdesátém devátém ztratil prácu. Od té doby už nic, mě vyhodili z práce. Tak už bych mohl ten důchod dostat ... invalidní jako, ale zatím mě to nepřiznali, tak uvidíme jak to dopadne. Ale jsem jako nezaměstnaný oficiálně na úřadu práce.“ Pan Rudolf patří do skupiny obyvatel našeho státu, který umí využívat všech nabízených sociálních dávek našeho sociálního systému.

Bilancování a budoucnost

K bilancování a budoucnosti vyplynuly tyto kódy:

Kategorie	Název kódu	Lokalizace významové jednotky
Bilancování a budoucnost	Plány a cíle	(D11) nějaký plán, (D13) vypracovat se na vyšší pozici, (D13) přihlásila jsem se do školy, (R12) plánuju, (R31) děcka, že jim pomoct
	Životní změny	(P2) musíme ten život změnit, (Z2) to bude změna, (M1) to všechno změnilo, (M6) to byla pro mě velká změna, (R34) asi se trochu změním

Bilancování minulosti spojená s plánováním budoucnosti provází asi každého z nás. Snažíme se dělat, co se od nás očekává, přemýšlíme, kde jsme udělali chybu, čemu bychom se měli vyhýbat, co bychom měli napravit a co vlastně dělat abychom žili svůj život podle svých představ. Odsouzení k TDV mají také spoustu času se nad svojí situací zamyslet a zhodnotit své činy, za které byli odsouzeni a naplánovat co poté až trest vyprší.

Pan Rudolf dostal TDV za napadení, není mu snad ani tak líto toho co udělal, spíše se zabýval tím, co tomuto činu předcházelo. Hlídal několik měsíců zdravotně postiženého chlapce své známé, která se o chlapce nestarala. Při jedné návštěvě otce dítěte, který se o chlapce také nestaral, došlo k roztržce. (M1) „...*lepší než byt zavřené, eště kvůli takové blbosti.... našťestí sem ten nůž nezapichl do něho enom do stolu...*“ Lituje toho, že spíše nepomohl tomu chlapci třeba přes odbor péče o dítě, než vyměňováním názorů s jeho otcem. Snaží se stále sehnat práci a doopravit byt po své matce.

Slečna Denisa má ještě celý život před sebou a také mnoho plánů a přání, která by si chtěla vyplnit. Při bilancování své minulosti si spoustu věcí reálně uvědomuje. (D7) „*No chtěla jsem říct, že když jsem byla drogově závislá, tak vlastně když mě zavřeli, tak jsem byla ráda, protože jakoby já už jsem brala drogy už jenom proto, aby mi nebylo špatně a jelikož můj přítel byl taky závislý tak prostě mě to vyloženě nutilo, že jsem jakoby stejně nebyla svobodná...*“ Prošla si vězením odvykací léčbou, několik let žila bez domova, živila se krádežemi, na dvaceti pětiletou dívku má bohaté životní zkušenosti. (D11) „*Jako až mi skončí to domácí vězení? Tak to hodlám podniknout určitě něco velkého, ale jelikož zatím nevím co a protože se znám určitě nějaký plán práce a pak podniknu nějakou velkou oslavu a pojedu někam prostě k moři...*“ Předtím, než utekla z domova, chodila na střední školu, kterou nedostudovala, proto se rozhodla si dodělat maturitu a podala si přihlášku na dálkové studium. V zaměstnání, kde pracuje jako servírka je také zcela spokojená a chtěla by v této profesi pokračovat. (D13) „*...a hodlám se vypracovat na vyšší pozici jako například vedoucí směny a jestli mi to dobře bude tak budu i provozní.....a přihlásila jsem se do školy...*“

Pan Pavel s paní Zdeňkou si také uvědomují, že by se jejich děti a celá rodina mohla mít lépe, kdyby se nedopouštěli krádeží. Z jejich rozhovoru vyplynulo, že nejdůležitější pro oba je, aby znovu neskončili ve vězení a mohli se starat o děti. (P2) „*Zkrátka něco sme provedli, něčeho sme se dopustili, takže tak se to bere, musíme ten život změnit.*“ (Z14) „*Já sem si na to domácí vězení už zvykla, kdybych něco takovýho zase provedla tak bych to chtěla znovu. Víte, já už můžu srovnávat...*“

Pan Rudolf už může srovnávat výkon trestu odnětí svobody s TDV. (R7) „*Jo to jo, ale to už je dlouho. No byl sem ve vězení, ale od revoluce už jsem nebyl ve vězení...*“ Pracuje na svém rodinném domku a je spokojený, nemá v plánu ve svém životě něco měnit. (R12) „*No vidíte tady plánuju koupelnu, a tady něco přidělat...*“ (R30) „*Tak na baráku je práce hodně a tak. Děcka, že jim pomoct, dcera by si chtěla obchod koupit, aby mohla prodávat.*“ Do budoucna plánuje pomáhat dětem a věnovat se rodině. (R31) „*syn už je teď ve vazbě tak uvidíme, jak to dopadne, ale estli bude doma na tom trestu domácího vězení, tak si ho zkusím pohlídat aby nevyváděl nějakou blbost a nešel sedět...*“ Pokud se týká životního bilancování nebo zamyšlením se nad svými skutky, které ho přivedly k TDV, nevidí v tom nic závažného, čeho by, měl snad litovat. (R32) „*A to byla, taková blbost tady v Kyselovicách v hospodě sme se porvali a pak byl výsledek, jak sem říkal, nic hroznýho. Jeden dostal po hubě a přeletěl hospodu, pak si stěžoval, že sem to vyprovokoval, ale nabyla to pravda.*“ A jak sám hodnotí svou přítomnost. (R33) „*Co já vím, už su na takové blbosti dost staré...*“ Z jeho poznámky jsem pochopila, že se snad zamyslel nad tím, co by mohl přinejmenším změnit.

Má to význam?

Tato kategorie vypovídá o pohledu odsouzených ke smyslu trestu.

<i>Kategorie</i>	<i>Název kódu</i>	<i>Lokalizace významové jednotky</i>
<i>Má to význam?</i>	Dobrá věc	(M8) je to velice dobrá věc), (M1) pro mě je lepší, (M11) udělali dobře, (D6) je to asi pozitivní, (D9) samozřejmě je to lepší, (P15) je to dobrá věc
	Nemá účinnost	(D9) asi žádnou účinnost nemá, (P15) mrhání časem, (M11) určitě to není účinné

Aby měl TDV nějaký význam měl by působit na odsouzeného tak, aby byl schopen uvědomit si svoji zodpovědnost za spáchané trestné činy. Měl by působit jako preventivní funkce a odradit odsouzené od páchaní dalších trestných činů. Nenarušovat sociální a společenské vazby, nahrazovat škody způsobené trestným činem a obnovit spravedlnost, která byla trestným způsobem narušena.

Pohled na význam TDV je u pana Milana jednoznačný. (M8) „*Je to velice dobrá věc protože za takový lehký věci byt zavřenej to je uplnej nesmysl...*“ Pan Milan si ovšem myslí, že pokud nebudou zavedeny elektronické náramky, tak u některých vězňů jsou náhodné kontroly

z probační služby nedostatečné. (M9) „*Někteří sou lumpíci a nejsou doma a pokavád' mají náramky tak nemožou...*“ (M11) „*Tož jak sem říkal ono je to pro ty lidi co mají jen malý delikt pro ně je lepší ten trest domácího vězení nebo veřejně prospěšné práce než se nechat zavřít o to by nešlo, ale tam se ještě naučí ještě víc... to беру jako že udělali dobře ta domácí vězení a veřejně prospěšné práce jsou pro společnost lepší, pro tu obec nebo město když ho zaměstnají než byt zavřenej, to je zbytečný podle mě...*“

TDV vnímá jako odpovídající alternativu trestu pro lehčí delikty a jak si sám uvědomuje je tato alternativa výhodnější i pro společnost. Pan Milan nedostal k úhradě žádnou náhradu škody a svého činu určitým způsobem taky lituje, je si vědom toho kam až mohlo jeho počínání dojít. Podstatu TDV si uvědomil a za tuto alternativu trestu je vděčný. Umožnila být mu s nemocnou matkou, která v průběhu jeho trestu zemřela.

Slečna Denisa vidí v TDV také jistá pozitiva pro určitou skupinu odsouzených, ale stejně jako pan Milan má jisté výhrady a to za jaké trestné činy by se měl TDV udělovat. (D6) „*...je to asi pozitivní v tom, že člověka rovnou nezavřou za ty menší prohřešky, jo, ale že jakoby třeba ti mladiství se takhle líp vzpamatujou. Jakoby ve výkonu trestu jsem měla čas přemýšlet ale u toho TDV jak už chodím do té práce tak mě to nějak neomezuje.*“ Ve svém případě to vidí jako dobrou alternativu, protože nařízenou protidrogovou léčbu absolvovala již ve vězení a ambulantní v průběhu TDV, za krádeže strávila ve vězení 1,5 roku. Její názor je takový, že člověk sám v TDV se svých návyků bez pomoci druhých nezbaví. (D9) „*Protože když ten člověk bude chtít fetovat a krást tak ho to domácí vězení v tom neovlivňuje, protože být o víkendů zavřená doma a pak přes týden od sedmi do pěti do rána. Tak si můžu chodit krást od pěti od rána do sedmi do večera no.*“ (D9) „*... nevím asi žádnou účinnost nemá...*“ Evidentně její názory vycházejí ze zkušeností z výkonu trestu odnětí svobody se spoluvězni, kteří měli podobné problémy. (D9) „*Jako samozřejmě je to lepší doma než ve vězení ale, nevím, no jak jsem řekla je to dobrý pro ty třeba kvůli řidičáku, anebo pro ty, jakoby lehčejší trestné činy...*“ Důležité je, že si Slečna Denisa uvědomuje své činy, snaží se opět zařadit do společnosti jako plnohodnotný občan a přebírá odpovědnost tím, že splácí náhradu škody, která jí byla udělena.

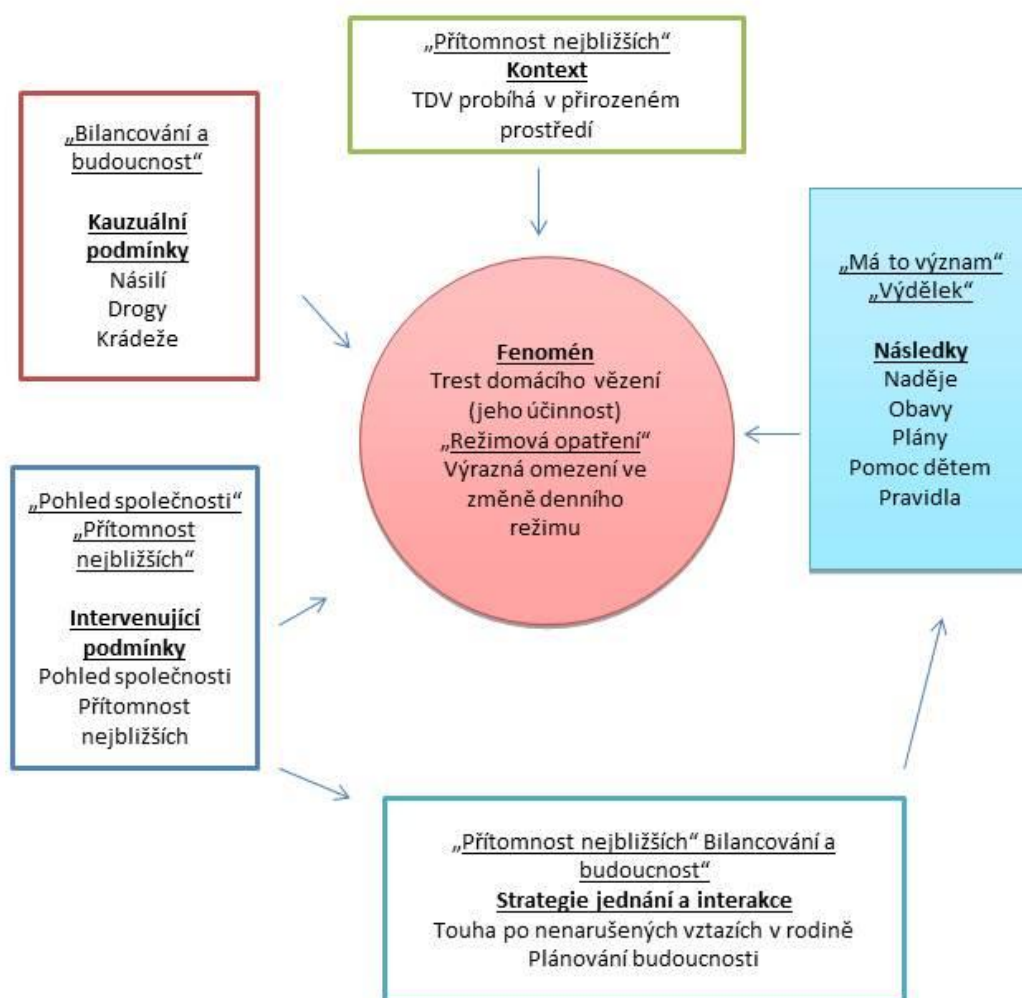
Pan Pavel se na TDV a jeho význam dívá z pohledu otce od rodiny. (P15) „*...tak určitě kdo má rodinu je to dobrá věc, ten kdo nemá rodinu tak to zkrátka nevydrží a poruší to, když nemají děti tak jdou raděj sedět.*“ Má dojem, že být rodičem nese jistou zodpovědnost k dětem a to znamená, že se snaží, aby trest neporušil a nedostal tak přeměnu trestu na trest nepodmíněný. Mladí lidé podle něj nemají žádné zábrany. (P15) „*Ti udělaj nějakou neplechu sou doma, dva měsíce tři to udrží a pak to poruší. To je vlastně mrhání časem.*“ Paní Zdeňka se k významu

TDV staví zase z pozice matky. (Z14) „*Raděj rok nebo dva roky domácího vězení ale hlavně ať můžu být s dětma...*“ Chybu, které se dopustili, si uvědomují oba dva a také již ví, co by čekalo jejich dvě malé děti, pokud by režimové omezení porušili.

Pan Rudolf mi se svým humorem jemu vlastním sdělil, že neví jestli TDV splňuje svůj význam. (R19) „*Tak já nevím no, vlastně zatím se držím, tak věřím, že to tak bude.*“ Při namátkových kontrolách nikdy neporušil stanovený režim a svůj 1,5 letý trest si odpykal bez jakýchkoliv problémů. (R28) „*já to neporušuju hlavně sem byl rád že sem nemusel do vězení. Doma je to lepší než ve vězení. Nikdo mě neotravuje a dělám enom co chcu já a kdy chcu...teda, když nezavelí moja... (smích).*“ Domov a rodinu má rád, TDV chápal jako nabídnutou pomoc státu, kterou s uspokojením přijal.

5.3 Paradigmatický model a jeho interpretace

Ve druhé úrovni analýzy navazujeme na axiální kódování. Postupujeme k vytvoření paradigmatického modelu vytvořeným propojením opětovného uspořádání údajů z otevřeného kódování a dostáváme se tak k přímé aplikaci obecného kódovacího paradigmatu.

Obr. č. III. – Paradigmatický model

Zdroj: vlastní výzkum červenec 2013- únor 2014

Jev, fenomén - představuje ústřední myšlenku, událost nebo případ, kolem něhož se všechny ostatní kategorie soustřeďují. V tomto případě se jedná o TDV, který v podstatě odpovídá následující kategorii: „Režimová opatření“

Jde o výrazná omezení ve změně denního režimu. Výroky, které charakterizují tuto kategorii, jsou: Změna, režim, výhoda, nesplněné plány, vlastní zájmy, zloba, hysterie, smíření, nezvyk, otrava, omezení, nemoci pomáhat, to je jedno. Mezi vlastnosti tohoto fenoménu patří vnímání režimového opatření a mezi vymezení dimenzi náleží, jak vlastnosti vnímají jednotlivci.

Kontext - prezentuje specifické hodnoty kritérií prostředí, soubor podmínek, který specifikuje vlastnosti ústředního jevu. V tomto případě bych za kontext označila právě již zmiňované přirozené prostředí domova, kde TDV probíhá, a kontext jsem vymezila kategorií: „Přítomnost nejbližších“

Kauzální podmínky – znázorňují události nebo proměnné, které vedou k fenoménu nebo k jeho vývoji. Jedná se o příčiny, a jejich vlastnosti, které tento fenomén zapříčinily a z jakého důvodu se vyskytl. Kauzální podmínky v tomto případě popisuje kategorie: „Bilancování a budoucnost“. Výroky charakterizující tuto kategorii jsou: Násilí, drogy a krádeže.

Intervenující podmínky – jedná se o širší strukturální kontext jevu, který ovlivňuje užití různých strategií jednání. (Gulová, Šíp, 2013, s. 58) Za intervenující podmínky jsem v tomto případě označila kategorie: „Pohled společnosti“ a „Přítomnost nejbližších“

Strategie – označují způsoby jednání či reagování v souvislosti s jevem může jít o jednání záměrné i nezáměrné. (Gulová, Šíp, 2013, s. 60) Zde se jedná o kategorii: „Přítomnost nejbližších“ a „Bilancování a budoucnost“, kterou charakterizuje touha po nenarušených vztazích v rodině a plánování budoucnosti.

Následky - následky jednání jsou výsledky, k nimž vedou zvolené strategie jednání, v tomto případě se jedná o kategorie: „Má to význam?“ a „Výdělek“, které jsou spojovány s pojmy: Naděje, obavy, nesplněné plány, práce, pomoc dětem, pravidla. Následky pak zpětně ovlivňují jev, ve smyslu určité nápravy odsouzených.

5.4 Analytická verze příběhu

TDV se přibližuje filozofii alternativního trestání s důrazem na sociální práci s odsouzenými, která by měla napomáhat v řešení problémů s kriminalitou v jejich počátcích. Posilování úlohy alternativních trestů je jednou z hlavních filozofií trestního zákoníku. Odsouzení k alternativě TDV jsou většinou pachatelé drobné kriminality. Důvody odsouzení se v malé míře u jednotlivých případů liší, ale v zásadě jde u každého z odsouzených o příčinu, která je situovala do pozice odsouzeného k TDV, který by měl splňovat svoji nápravnou funkci odsouzených na svobodě.

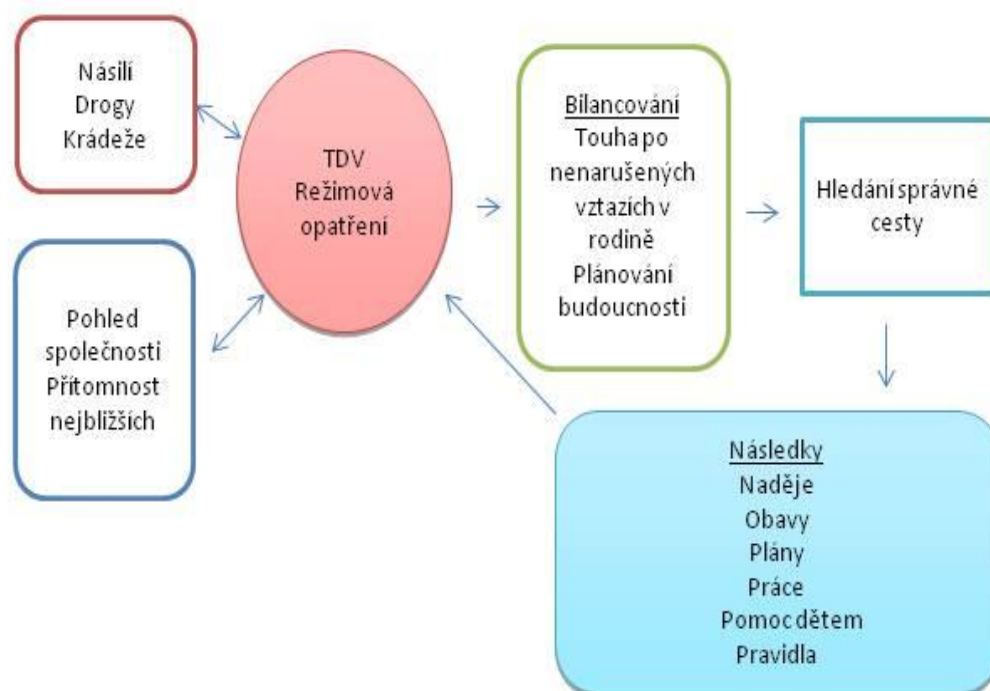
Odsouzení k TDV musejí splňovat určitá kritéria. Zásadním kritériem je zdržování se v místě trvalého bydliště, kde se výkon TDV uskutečňuje. Odsouzení tak tráví většinu času se svými rodinami. Dochází k opětovnému navázání kontaktů s rodinou a zlepšení vztahů s blízkými příbuznými. Tato skutečnost vychází právě z podmínek k výkonu TDV, kterou je místo trvalého pobytu. Odsouzení mají možnost se postarat se o své blízké a být jim tak oporou v těžkých životních situacích. Děti odsouzených nemusí být umístěni do ústavní péče a nedochází tak k odloučení dětí od rodičů. Nenarušené a znovunabyté rodinné vztahy jsou jedním z nejdůležitějších faktorů, který pomáhá odsouzeným dodržovat režimová opatření a dodržovat podmínky stanoveného trestu.

Společnost také zasahuje určitým způsobem jako činitel ovlivňování TDV. Odsouzení nemají zkušenosti s negativními reakcemi okolní společnosti. TDV probíhá anonymním způsobem. Přicházejí pouze obavy odsouzených z předsudků společnosti, se kterými se zatím osobně nesečkali. Pohled odsouzených na svoji budoucnost přichází z bilancování svých životních situací, které se individuálně diferencují. V jednom pohledu na budoucnost se názor odsouzených shoduje. Jedná se o obavy ze ztráty rodinného zázemí, které by nastaly při přeměně TDV na trest odnětí svobody. Většina odsouzených si uvědomuje svoji odpovědnost za trestné činy a chtějí by se trestné činnosti v budoucnu vyhybat. Plány odsouzených se různí. Někteří se chtějí věnovat studiu, někteří mají zájem najít si práci a pokoušejí se o kariérní růst. Najdou se však i jednotlivci, kteří již rezignovali a do pracovního procesu se nechtějí zapojit.

Odsouzení se zamýšlejí nad účinností TDV a nad podmínkami plnění trestu, tím se zaměřují i na hledání své vlastní cesty, která by měla vést uznávanými normami společnosti. Odsouzení mají pozitivní postoj ke zpřísnění kontrol a to monitorovacím zařízením, které by v budoucnu mělo doplnit namátkové kontroly probační služby (i při funkčních náramcích by měly současně probíhat osobní namátkové kontroly).

Odsouzení mají dostatek času pro analýzu svého dosavadního života. Uvědomují si jak důležité je zachování rodinných a sociálních vazeb, a rovněž dodržování jistých pravidel chování. Nejbližší rodina je většinou iniciuje k dalšímu plánování svého života a tak pozitivně ovlivňuje i výkon TDV.

Schéma analytického příběhu

*Obr. IV. – Schéma analytického příběhu**Zdroj: vlastní výzkum červenec 2012 – únor 2014*

5.5 Shrnutí výsledků výzkumu

V této části diplomové práce si odpovíme na výzkumnou otázku týkající se pohledu odsouzených k TDV na samotný výkon tohoto alternativního trestu. Z výzkumu vyplynulo, že TDV přispívá k zachování rodinných a širších sociálních vazeb. Z velké části tuto funkci zásadně ovlivňuje právě jedna z podmínek k výkonu TDV, kterou je „obydlí“ odsouzeného. Povinnost odsouzeného vyplývající z uloženého TDV se může vztahovat k domu, bytu ale i k ubytovně, kde se odsouzený nachází. Jedná se o místo trvalého pobytu respektive místa, kde se odsouzený musí při výkonu TDV zdržovat.

V případě výzkumu rodinné vazby nebyly zpřetrhány ani odloučením ani nějakými předsudky ze strany rodinných příslušníků. Spíše docházelo k upevnění rodinných vztahů a také k navázání a obnovení dlouho narušených rodinných vztahů. Rodinné zázemí také velkou částí přispívá k dodržování režimového opatření. Směřuje odsouzené k jisté odpovědnosti. U odsouzených kde výzkum probíhal, se jednalo o odpovědnost v péči o děti, rodiče, vedení domácnosti, placení nájmu a také splácení náhrady škod, které jim byly vyměřeny soudem. Jistá omezení v kontaktech ušší rodiny, vyplývají z víkendových omezení, kdy odsouzení poukazují, že například nemůžou navštěvovat své blízké, kteří žijí ve vzdálenější lokalitě od jejich trvalého bydliště.

Co se týká pohledu společnosti k TDV, žádný z odsouzených se nesetkal s negativní reakcí ze strany okolí a společnosti jako takové. Z toho odvozují, že zachování anonymity a mlčenlivosti ze strany probačních úředníků probíhá skutečně profesionálně a svoji práci odvádí na vysoké úrovni. Ani v jednom případě jsem se nesetkala s neuspokojivou reakcí na práci probační služby. Náhodné kontroly jsou prováděny v častých denních i nočních intervalech a ve většině případů nejsou vnímána jako obtěžující. Pracovníci probační služby se snaží na základě vyhodnocení momentálních stavů a situací odsouzeným vycházet vstřícně při zachování společenských kontaktů a pracovních příležitostí, samozřejmě s ohledem k vyhodnocení všech možných rizik.

Z hodnocení životního stylu odsouzených v TDV jsem jen u malého procenta zaznamenala, změny, které výrazně ovlivnily jejich dosavadní způsob života. Pouze u nejmladší odsouzené, která byla zvyklá cestovat a jako každý mladý člověk být více společensky aktivní, ale v tom právě spočívá účel trestu, aby si odsouzení uvědomili, o co v životě svým chováním můžou přijít. Podle mého názoru TDV pro mladistvé a mladé dospělé musí zaručeně tvrdě zasáhnout jejich sociální status a sociální kontakty a TDV je pro ně jen těžce zvládnutelný.

V ohledu na pracovní příležitosti TDV umožňuje práci v zaměstnání i na směny, s tím odsouzení neměli žádný problém. Překážkou pro jednoho z odsouzených bylo vykonávání práce bez pracovní smlouvy tzv. „na černo.“ Jednalo se o příjem, na který byl zvyklý a který nemohl být tolerován mimo stanovené režimové omezení. Další se změn, které jsem zaznamenala, byla větší péče o děti a rodinu a to z právě z důvodu režimového omezení.

Odsouzení tráví čas v TDV odlišnými způsoby, trávení času se odvíjí od rodinného stavu, místa bydliště a pracovních příležitostí. Rodiny se především věnují dětem a domácnosti. V rodinném domku od běžných oprav až po stavební úpravy se někteří snaží sehnat práci a jedna z odsouzených trávila většinu svého času v zaměstnání, péčí o domácnost a zůstal jí čas i na kondiční cvičení ve fit centru. Víkendy a svátky také spadají do režimového omezení, výjimky jsou udělovány pouze v konkrétních případech. Během svého výzkumu jsem se setkala s výjimkami u rodin s malými dětmi, kde měli o víkendech povoleny dvouhodinové vycházky a další odsouzený měl povolen návštěvy své nemocné matky.

Z výzkumu také vyplývá pozoruhodná věc související s účinností TDV. Téměř všichni odsouzení se při rozhovoru na téma kontroly TDV přikláněli k variantě kontroly monitorovacím zařízením. Ne však z důvodu, že by je kontroly probační služby obtěžovaly, ale z důvodu vyšší účinnosti TDV. Pouze jedna z odsouzených uvedla tuto alternativu za diskriminující, která by znemožnila odsouzeným anonymitu na veřejnosti.

Pohled odsouzených na účinnost TDV je popisován velmi obdobnými názory. Všichni odsouzení se shodují, že TDV je nejvhodnější alternativou pro lehčí delikty a také jako možnost vyhnout se „vězeňské škole“, která u většiny odsouzených k trestu odnětí svobody dává prostor a nové zkušenosti pro lepší začátky „kriminální kariéry“.

Odsouzení si uvědomují svou odpovědnost za spáchané trestné činy, odsouzení rodiče si začínají uvědomovat odpovědnost za své děti, tedy co by následovalo porušením podmínek TDV a v neposlední řadě se zabývají způsobem odškodnění poškozených jejich trestnou činností. (splácení náhrad škody). Někteří z odsouzených se dokonce zamýšlí nad účinností TDV jako jednou z alternativ, která je prospěšná celé naší společnosti. Za jednu z nejdůležitější z funkcí TDV všichni odsouzení považují udržení a zachování sociálních a společenských vazeb. TDV chápou jako nabízenou pomocnou ruku státu, způsob jak se bez trestu odnětí svobody a stigmatizace společnosti opět plnohodnotně zapojit do běžného života.

Pro zkvalitnění vypovídající hodnoty mého výzkumu jsem s výsledky výzkumu seznámila probačního úředníka, který po celou dobu zpracovávání diplomové práce poskytoval zpětnou vazbu.

Zajímal mě pohled probačního úředníka na závěry, které vyplynuly z rozhovoru s odsouzenými. Probační úředník s konkrétní klientelou pracoval souvisle několik měsíců a mohl tak porovnat zjištěné skutečnosti s vlastními zkušenostmi.

Podle jeho názoru se dotazování odsouzení často prezentovali v lepším světle. Konkrétně zájem o práci nebo rodinné vazby nejsou ve skutečnosti v některých případech zdaleka na předkládané úrovni. Současně však probační úředník potvrdil, že předkládaný vzorek odsouzených bez větších problémů plní (splnil) podmínky uloženého trestu domácího vězení. V praxi PMS existuje nezanedbatelný vzorek odsouzených k TDV, kteří tento trest nejsou schopni nebo ochotni akceptovat a po problematickém výkonu je jim TDV většinou přeměněn na trest odnětí svobody. Pro záměr diplomové práce, vnímá probační úředník větší význam „uvědomělé“ většiny odsouzených, mezi které patřil i vzorek pro tento výzkum.

ZÁVĚR

Téma alternativních trestů mě oslovilo především jako jedna z nových tváří naší justice, která je tak často v médiích a sociálních sítích prezentována a diskutována. V trestu domácího vězení spatřuji určitou naději pro řešení situace ve vězeňství. Samozřejmě za předpokladu zajištění efektivní kontroly v podobě zavedení elektronického monitorování. Pro získání lepší představy jsem zvolila spolupráci s probační a mediační službou a přímými kontakty s odsouzenými k TDV v jejich přirozeném prostředí. Má práce přináší pohled na tuto danou problematiku z pohledu odsouzených.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo poskytnout odpověď na hlavní výzkumnou otázku: „ Jak hodnotí sami odsouzení TDV.“ Většina odsouzených hodnotí TDV jako odpovídající a vhodnou alternativu trestu pro konkrétní profily deliktů. Jeden z odsouzených si dokonce uvědomuje i přínos trestu pro společnost. Dílčí otázky, jak TDV přispívá k zachování rodinných a širších sociálních vazeb hodnotí odsouzení velmi pozitivně. Ze všech rozhovorů jasně vyplývalo, že přítomnost nejbližších představuje ve všech případech velmi důležitou úlohu v životě každého z respondentů.

Trestní represe by měla hrát v moderní právní společnosti pouze pomocnou úlohu. Zkušenosti z praxe ukazují, že pokud se trestní justice bude omezovat na řešení trestních věcí pouze ukládáním trestu odnětí svobody, povede to k mnoha problémům, které pro společnost představují významnou zátěž. Tresty odnětí svobody častokrát nesplňují svoji funkci, mívají velmi nízkou účinnost na převýchovu pachatele a odstrašující efekt tohoto trestu funguje pouze na určité typy pachatelů, jako jsou většinou ti pachatelé, kteří se nedopouštějí závažné trestné činnosti.

Vězeňské prostředí je schopno převychovat pachatele spíše v negativním slova smyslu. Týká se to především mladých pachatelů, kteří jsou z nedostatku zkušeností lehce ovlivnitelní a hrozí u nich tedy nástup kriminální kariéry a to právě z důvodu zkušeností získaných ve výkonu trestu odnětí svobody. Navíc dochází u všech uvězněných osob k narušení rodinných a jiných sociálních vazeb, které je po návratu na svobodu nesnadné znovu navázat. A právě na tuto skutečnost jsem se snažila ve své práci poukázat. Pohled odsouzených a fakt, jak odsouzení hodnotí zachování rodinných a společenských vazeb v TDV. Snazší u TDV se jeví i problematika převýchovy, resocializace i reintegraci pachatele do společnosti. Z již zmiňovaných výsledků výzkumu skupiny odsouzených vyplývá, že se jedná o nejvhodnější alternativu trestu za méně závažné trestné činy. Jak uvádí PMS, stává se, že v některých případech uložení TDV dochází k porušení podmínek a následně přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody. Někteří z od-

souzených svou šanci nedokážou využít, nejdůležitější podstatou a skutečností však zůstává fakt, že jim byla naší justicí nabídnuta.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace

- [1] BOTTOMS, Anthony, REX, Sue, ROBINSON, Gwen, 2004. *Alternatives to Prison*. William PUBLISHING. ISBN 1-84392-104-9.
- [2] ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kolektiv, 2008. *Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN 978-80-7380-138-0.
- [3] DISMAN, Miroslav, 2002. *Jak se vyrábí sociologická zralost*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0139-7.
- [4] FÁBRY, Anton, 2009. *Penologia*. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o. ISBN 978-80-89447-01-5.
- [5] GULOVÁ Lenka a Radim ŠÍP, 2013. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4368-4.
- [6] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido: ISBN 8085931796.
- [7] HENDRYCH, Igor, 2010. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7248-5574-1.
- [8] HOLÁ, Lenka, 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3134-6.
- [9] HOLÁ, Lenka, 2013. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4109-3.
- [10] JELÍNEK, Jiří a kol, 2010. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, ISBN 9788087212301.
- [11] JELÍNEK, Jiří, et al, 2009. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, ISBN 978-80-87212-24-0.
- [12] KALMTHOUT, Anton, DERKS, Jack, 2000. *Probation and Probation Services in the EU accession countries*. The Netherlands: Wolf Legal Publisher.
- [13] KARABEC, Zdeněk, 2003. *Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha: ISBN 80-7338-021-8
- [14] KYŠA, Leoš, 2012. *Instinkt č. 5/12*. týdeník, 3. 2. 2012
- [15] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.
- [16] MARCELO, F. Aebi, YANN, Marguet, 2013. *Council of Europe Annual Penal Statistics – Space II*. University OF Lausanne Switzerland

- [17] PLAMÍNEK, Jiří, 2013. *Mediace nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-5031-6.
- [18] PŘESLIČKOVÁ, H., GAJDOŠ, R., KRUTINA, M. 2003. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Praha: Český helsinský výbor. ISBN 80-86436-14-4.
- [19] ROZUM, Jan, KOTULAN, Petr, a Jan VŮJTĚCH, 2000. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-86008-77-0.
- [20] Překlad ARTLINGUA. 2006. *Slovenský trestní řád*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-7338-056-0.
- [21] SOTOLÁŘ, Alexander a kol, 2002. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Svazek 65. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky.
- [22] SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel, 2000. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.Beck. ISBN 80-7179-350-7.
- [23] STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert. ISBN 80- 85834-60-X.
- [24] SVOBODA, Ivo, 2005. *Úvod do studia mediace a probace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80- 7318-261-0.
- [25] ŠÁMAL, Pavel, 2005. *K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku*. Trestněprávní revue. ISSN 1213-5313 z 16. 5. 2005
- [26] ŠČERBA, Filip, 2011. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-68-4.
- [27] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar, 2011. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [28] ŠTĚRBA, Vladislav, 2009. *Penologie*. Armex publishing s.r.o. ISBN 978-80-86795-74-4.
- [29] ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 8073673134.
- [30] UMBREIT, Mark. COATES, Robert. VOS, Betty, 2007. *Restorative Justice Dialogue: A Multi-Dimensional, Evidence-Based Practice Theory*. Contemporary Justice Review. Vol 10 (1)

- [31] ÚZ: 2007. *Trestní předpisy. Přestupky*. Ostrava: Sagit. ISBN 978-80-7208-586-6.
- [32] VANTUCH, Pavel, 2011. *Trestní zákoník s komentářem.: komentář k zákonu č. 402/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury: k 1. 8. 2011. 1. vyd.* Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-677-8.
- [33] VĚTROVEC, Vladislav et al., 2002. *Zákon o mediaci a probaci: komentář*. Praha: Eurolex Bohemia: Komentované zákony. ISBN 80-86432-32-7.
- [34] Zákon o probační a mediační službě předpis č.257/2000sb.
- [35] ZEHR, Howard, 2003. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici. ISBN 80-902998-1-4.

Právní předpisy

- [36] ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- [37] ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- [38] ČESKO. Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě

Elektronické příspěvky a články

- [39] ČT24.2010. *Vězeňské náramky*. [online] 6. 3. 2010 10:45 [cit. 2012-11-03] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/197150-ministerstvo-spravedlnosti-je-s-vezenskymi-naramky-spokojeno/>
- [40] ČT24. 2012. *Vězeňské náramky*. [online] 1. 8. 2012 19:06 [cit. 2013-01-20] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/197150-ministerstvo-spravedlnosti-je-s-vezenskymi-naramky-spokojeno/>
- [41] ČT24.2012. *Vězeňské náramky*. [online] 24. 9. 2012 19:45 [cit. 2013-05-13] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/197150-ministerstvo-spravedlnosti-je-s-vezenskymi-naramky-spokojeno/>
- [42] Drábek, P., Šebesta, K. 2010 *KŠD Šřoviček*. [online] 12. 12. 2010 [cit. 2012-11-14] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/trest-domaciho-vezeni-jeho-pripomenuti-v-souvislosti-s-jeho-prvnim-vyuzitim-v-praxi-60177.html>
- [43] E-ADVOKACIE, 2010. *Nový trestní zákoník (rekodifikace trestního práva)*. [online] 2010 [cit. 2014-01-28] Dostupné z: <http://www.eadvokacie.cz/cz/clanky/strana-5/>

- [44] ELEKTRONIC MONITORING, *The Implementation of Electronic Monitoring in Germany* [online] [cit. 2013-08-13] Dostupné z:
<http://www.mpicc.de/ww/en/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/fussfessel.htm>
- [45] ELEKTRONISCH ÜBERWACHTER, 2012. Hausarrest - ZIS, [online] 2012 [cit. 2012-08-13] Dostupné z:
http://www.google.cz/#bav=on.2,or.r_qf.&fp=739e6820219b303b&q=Institut+f%C3%BCr+Hausarrest+in+%C3%96sterreich
- [46] EM CEP - CEP, THE EUROPEAN ORGANISATION FOR PROBATION, 2011. *The Integration of Probation and Electronic Monitoring a Continuing Challenge*, [online] [cit. 2013-08-14] Dostupné z:
http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM%20Literature%20Research.pdf
- [47] FINANCNINOVINY.CZ, 2013. *Zprávy*. [online] 22.03.2013 14:05 [cit. 2013-07-15] Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/amnestie-zustane-v-platnosti-ustavni-soud-ji-prezkoumavat-nebude/909736&id_seznam=321?id=912190&id_seznam=321
- [48] INTERNETOWY SYSTEM AKTOW PRAWNYCH, [online] [cit. 2012-08-13] Dostupný z: <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20071911366>
- [49] KURZYCZ, 2009. *Trestní zákon*. [online] 2009 [cit. 2012-11-29] Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/140-1961-trestni-zakon/paragraf-58-az-61/>
- [50] NATIONAL AUDIT OFFICE, 2006. *The Electronic Monitoring of Adult Offenders. Report by the Comptroller and Auditor General*, [online] 2006 [cit. 2012-07-13] Dostupné z:
<http://www.nao.org.uk/publications/0506/the_electronic_monitoring_of_a.aspx?alreadysearchfor=yes
- [51] PMS, *Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce*. [online] [cit. 2012-12-06] Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/>
- [52] PMS, 2013. *Veřejná zakázka, elektronický monitoring*. [online] 2013 [cit. 2013-07-07] Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/verejna-zakazka-elektronicky-monitoring/>
- [53] PMS, *Externí projekty* [online] [cit. 2013-06-29] Dostupné z:
<http://www.auritus.cz/resocializacni-programy.html>
- [54] PMS, 2013. *Aktuality* [online] 2013 [online] [cit. 2013-04-29] Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/aktuality/vse/>

- [55] PMS. *Probační dohled*. [online] [cit. 2012-10-04] Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi>
- [56] SALMON, Michal, 2008. *Domáci vězení jako alternativní trest*. [online] 9. 9. 2008 [cit. 2012-10-05] Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/domaci-vezeni-jako-alternativni-trest/>
- [57] TRESTNI- RIZENI.COM, 2013. *Amnestie z 1. 1. 2013*. [online] [cit. 2013-02-19] Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-1-ledna-2013>
- [58] TRESTNI- RIZENI.COM, *Systém trestu*. [online] [cit. 2013-01-29] Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/system-trestu/2>
- [59] TRESTNI- RIZENI.COM, *Systém trestu*. [online] [cit. 2013-01-29] Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/system-trestu/2>
- [60] TRESTNÍ-ŘÍZENÍ-COM, *Podmíněný trest*. [online] [cit. 2013-07-24] Dostupné z: www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/podminen-y-trest
- [61] Vězeňská služba ČR, 2013. *Mapa věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů*. [online] 3. 1. 2013 [cit. 2013-03-03] Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/zakladni-informace-4/mapa-veznic-vazebnich-veznic-a-detencnich-ustavu-cr-5401>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

TDV Trest domácího vězení

OPP Obecně prospěšné práce

PMS ČR Probační a mediační služba české republiky

SEZNAM OBRÁZKŮ

- O I. Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR
- O II. Zlínský kraj
- O III. Paradigmatický model
- O IV. Schéma analytického příběhu
- O V. Náramek elektronického monitorinku vězňů

**OBRÁZEK V: NÁRAMEK ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU
VĚZŇŮ**

SEZNAM TABULEK

- Tab. I. Monitoring TDV v České republice k 31. 12. 2012
- Tab. II. Monitoring TDV Jihomoravský soudní kraj k 31. 12. 2012
- Tab. III. Kategorie

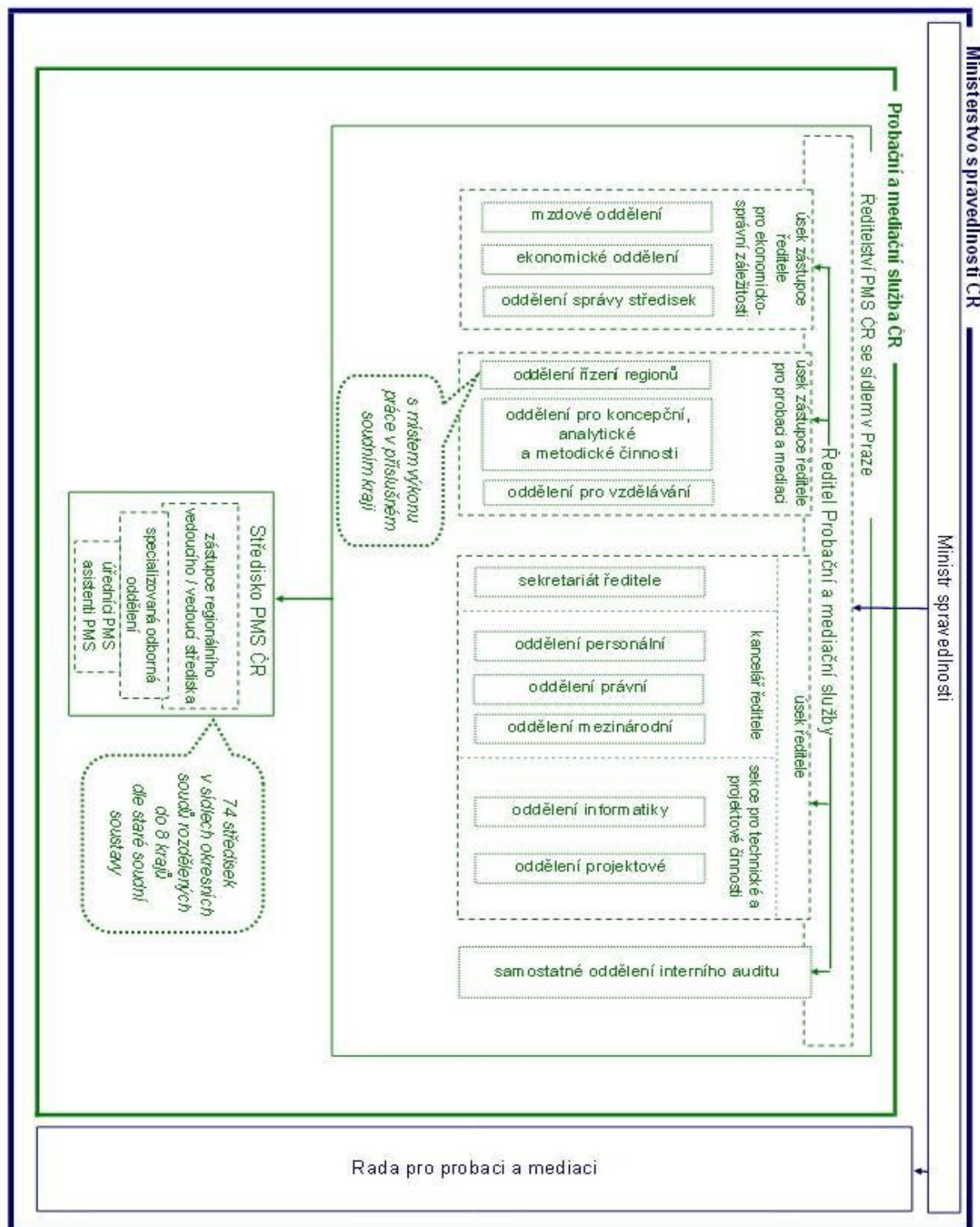
SEZNAM GRAFŮ

- Graf I. Monitoring TDV v České republice k 31. 12. 2012
- Graf II Délka ukládaných trestů domácího vězení k 31. 12. 2012

SEZNAM PŘÍLOH

- P1. Organizační struktura PMS
- P2. Rozhovor č. 1 (Milan)
- P3. Rozhovor č. 2 (Denisa)
- P4. Rozhovor č. 3 (Pavel, Zdenka, Marián, Eliáš)
- P5. Rozhovor č. 4 (Rudolf)

PŘÍLOHA P I: ORGANIZAČNÍ STRUKTURA PMS

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 1(MILAN)

Podtržené a zvýrazněné otázky jsou připravené, pouze zvýrazněné jsou doplňující otázky, které vyplynuly ze situací v průběhu rozhovoru.

Vysvětlivky určitých znaků v textu

X jména a názvy

... krátká pauza

..... delší pauza

Jak vám TDV ovlivnil život?

M1: Tož ovlivnilo, tož furt je to lepší než byt zavřený, eště kvůli takové blbosti, víte já sem hlídal postiženýho kluka jedné známé. Hlídal sem ho skoro pořád, my sme si rozuměli. Vařil sem mu přebaloval a ona se s pominutím chodila „kurvit“. No a jednou sem došel tan její šamstr, kerý se o kluka vůbec nestaral.začal do mě rýpat, já sem se neudržel a už to bylo. Naštěstí sem ten nůž nezapichl do něho enom do stolu. Kdoví jak ten kluk nakonec dopadl. ...odjeli a už sem ho nikdy neviděl. No a potom sem teda o hodně fušek sem došel protože tá klientela, já sem na fušky nemohl, **to sem měl zakázaný**, jen když se mnou někdo udělá smlouvu. Kdybych byl zaměstnanej jako tak normálně, tak to bych měl povolený, ale fušky sem měl zakázaný, **to všecko zněnilo**.

A od kdy do kdy jste musel být doma?

M2: **Od osmi od rána do pěti do večera**, enomže na práci se většinou chodí od šesti nebo od sedmi od rána a co týče jediné, co mě soud umožnil, že jsem mohl denně **navštěvovat mamu**, jako že v domově důchodců, jako to bylo neomezeně s tím, **že informuju probační mediační**, kde se v tu dobu nacházím, jo třeba napsal sem na mobil vzkaz jedu v devět hodin ráno za mamů do domova a budu tam do odpoledna **aby mě mohli zkontrolovat** aji v tom domově důchodců, což se taky aji stalo. S mamou sem mohl aji po venku jezdit, sám sem nemohl enom s mamou, to sem měl povolený. Soboty neděle sem měl povolený vycházky jenom od dvanácti do dvou, ale když sem byl s mamou tak celej den. To byla tá výhoda že mě to povolili.

Jak okolí reagovalo na váš TDV?

M3: **Kamarádi** mě chodili navštěvovat, ale já doma nepiju, tak si na pivo zajdu.

Jak jste trávil čas v TDV?

M4: Když jsem byl doma, tož já nevím, je to hrozný sem tam došla návštěva na to kafe tak sem pokláboval, nebo sem uklízel, protože já si dělám dycky doma pořádek, žehlení praní, víte já dělám všecko a já sem dělál kuchařa tak sem navařil aji mamě. Tak se mama nemusela starat vůbec o nic.tak mě to vycházelo, **že sem za mamkú pak mohl chodit každý den** a nemusel sem byt doma. Probační mě vyšla vstříc, že přes soud se to udělalo, že sem mohl od pondělka do neděle **furt chodit za mamkú**.

A jak chodí často kontroly PMS?

M5: Chodili dost, ale tady ide o tu věc, že potom byla amnestia a na mě se to vztahovalo. Já sem ich tady měl myslím třikrát do týdňa, lítali tady furt, ale mě to nevadilo (s úsměvem)

Jaké jste viděl negativa a pozitiva TDV?

M6: Problémy sem neměl ani né protože mi probačka vyšla vstříc, protože s tým, že sem mohl za tů mamkú...a protože stejně mě umřela.v únoru sem skončil trest a v březnu umřela...no **to byla pro velká změna**. **Ináč sem na úřadu práce** ale když práce není, ale mě tu zná celý Kroměříž, já vím, že správně by se nemělo na ty fušky chodit, ale mě tady znají všeci. **...zednickou dělám** jo,dělám už deset let na stavbách...já dělám aji pro takové lidi jakou sou doktoři a primáři. Já jim dělám na baráku všecko a dycky **dyž potřebuje zavolat enom mě**. Taky mě pozvali z probačky, abych jim prej řekl něco o tom trestu domácího vězení. Pak přijela televiza...no vysílali na to jedniče. Všeci co mě potom co sem byl v televizi **počkávali mě poznali a zdravili mě**...no a kamarádi mě gratulovali, že su tá televizní hvězda...šak se podívejte, říkal probační, že to tam pořád mají.

Máte zkušenosti i s jinými typy trestů?

M7: Neé.

A jak tedy vidíte účinnost TDV?

M8: Je to velice dobrá věc protože za takový lehký věci byt zavřenej to je uplej nesmysl...místo toho aby mě poděkovali, že sem jim hlídal děcko.....já sem byl rád ne kvůli sobě ale vůli mamě že sem se mohl starat o mamu do poslední chvíle.

Co říkáte na monitorovací zařízení?

M9: Já nevím mě to bylo jedno, že chodili na kontroly aspoň přišli na návštěvu, chodili tí dvá a mě to vůbec nevadilo. Aji o půl noci došli. To sem úplně hleděl že aji o půlnoci to asi jedenkrát za celou dobu. Někteří sou lumpíci a nejsou doma a pokavád' mají náramky tak nemožou. Pro mě bylo lepší kontroly.

Stalo se někdy, že jste nebyl doma?

M10: Stalo jedenkrát, to sem měl vycházky od osmi hodin a za pět osm a skočil sem si tady do trafiky enom na kusovky no, pána boha a letěl sem přímo už tou uličkou na probační, já sem chodíval aji za něma do kanceláře a bylo osm pět mě volal p.x a říkal pane x kde ste , no kde su no u kanceláře no a co tam děláte dyť já su u vás doma..... Šak máte osm pět, šak sem si koupil kusovku a letěl sem za vama, dyť sem vycházel za dvě minuty osmno a kvůli dvou minutám sem musel byt na soudě no ...napomenutí mě dali ale nikde to nezapisovali, jenom takové ty ty ty, protože nesmím ani ty dvě minuty, přesně v osm.

Jak hodnotíte celkovou účinnost trest domácího vězení?

M11: Tož jak sem říkal ono je to pro ty lidi co mají jen malý delikt pro ně je lepší ten trest domácího vězení nebo veřejně prospěšné práce než se nechat zavřít o to by nešlo ale tam se eště naučí eště víc než toto podle mě to udělali dobře je to lepší účinnější pro ty lidi, to domácí vězení, neříkám že pro všechny, určitě to není účinné za vraždy a znásilnění děcka a tak dále vážnější delikty to bych jim nedal ani náhodou to bych jim dal aji pětadvacet let to je mi jedno, to já strašně nenávidím, ale kvůli takovým prkotinám to беру jako že udělali dobře ta domácí vězení a veřejně prospěšné práce jsou pro společnost lepší, pro tu obec nebo město když ho zaměstnajo než byt zavřenej, to je zbytečný podle mě.....

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 2(DENISA)

Jak TDV vězení ovlivnil váš život?

D1: Tak jelikož já nemám klasický trest domácího vězení, já mám pouze soudem dané omezení domácího vězení, jelikož jsem byla podmíněčně propuštěná z výkonu trestu tak nemám jakoby, tak přísné takže v podstatě mě to nějak moc neovlivnilo. Jelikož to mám takové je volnější, můžu chodit do práce, kdy chci, můžu se věnovat různým zálibám, můžu třeba, já jsem měla omezení od pěti od rána do sedmi do večera a omezovalo mě to v tom, že sem se chtěla věnovat nějakým koníčkům, ale to bylo třeba od šesti do devíti no a v tomhle tom my třeba probační a mediační služba vyšla vstříc, že jsem se mohla věnovat i této zajmové činnosti. No a akorát mě to omezuje asi v tom, že si nemůžu odcestovat někam do zahraničí na dovolenou, já jsem dřív strašně moc cestovala jezdila jsem do Španělska vyloženě a tak nějak prostě nemůžu jet ani na ten víkend mám spoustu kamarádů, kteří tam pracovně jedou a tak bych se s nima svezla tak to prostě nejde a taky mě to omezuje v tom, že můj probační úředník, který na mě dohlíží vlastně mě nechce pustit ani do Prahy na noc i když bych tam měla nějaký pracovní potvrzení, jo tak v tomhle. Naštěstí mi to teďko v listopadu končí.

Na jak dlouho jste to měla?

D2: Měla jsem to na osm měsíců a teď už bych měla mít 5 měsíců za sebou. No dneska jsem ještě byla, vlastně jsem ještě měla ambulantní léčbu kvůli drogám, jelikož jsem páchala trestnou činnost z důvodů, že jsem byla závislá na opiátech, takže to, takže jsem měla ambulantní léčbu. Dneska, jsem jí zdárně jakoby dokončila, bylo mě řečeno, že už není potřeba, abych tam chodila na testy a takhle, no a kromě toho cestování mě to jakoby v ničem neomezuje no, protože když jsem v práci tak jsem prostě krytá, tam můžu být, kdy chci a jinak jakoby chtěla, jako že chodit po těch, teď mi to prodloužili, teď už mám vycházky do desíti do večera.

A kde momentálně pracujete?

D3: V restauraci jako servírka.

Ovlivnil TDV vztahy v rodině?

D4: Tak jelikož já jsem teď je mi 24 a od sedmnácti let se žívím a bydlím sama, jelikož jsem měla nějaké neshody v rodině kvůli otčimovi, takže jsme se s mámou dlouho nebavili tak jenom jsem jezdila na tu nejnnutnější dobu na svátky a třeba za bráškou na víkendy tak jednou do měsíce. Tak vlastně máma nade mnou neměla žádný dohled, snažila se mi všemožně pomáhat, nabízela mi peníze, protože viděla, že jsem strašně moc zhubla. Ona teda nevěděla, že jsem závislá na drogách, protože jsem to vlastně tajila a nevěděla, čím se žívím. Já jsem se živila krádežemi celých, vlastně pět let, než mě zavřeli. Chci tedy říct, že by mě ani nezavřeli, kdybych vlastně neměla tu hlavu tak vyfetovanou, že jsem si pak dovozovala strašně moc. No tak to je jen takový detail. Byla jsem na tom dva roky, ale abych se vrátila k věci, tak mamka byla v podstatě ráda, tady mi dole zařídila ten byt, takže jí platím nájem tak 3 tisíce měsíčně a má to tady celý pro sebe a mě přijde, jako že rodina byla ráda, že jsem tak dostala přes prsty a že mě vidí častěji.

Jaké máte pozitivní a negativní zkušenosti s TDV?

D5: Mě jenom to cestování, ale možná, ale to mi teď no prostě teď už na to nemám ani sílu, že bych jela na nějaký koncert, to mě ze začátku hodně rozčilovalo. A jelikož jsem z té práce tak vyčerpaná, tak prostě ani na ty koncerty nemyslím, jen mě štve, že bych mohla odjet, že furt kolem mě lidi někam jezdí třeba na Ibiza a takhle, na koncerty na ty festivaly a že já prostě nemůžu tak to mě jediný mě na tom štve.

A pozitiva?

D6: Pozitiva toho domácího vězení jako pro svoji osobu neshledávám žádné pozitiva nicméně je to asi pozitivní v tom, že člověka rovnou nezavřou za ty menší prohřešky, jo, ale že jakoby třeba ti mladiství se takhle líp vzpamatují. Jakoby ve výkonu trestu jsem měla čas přemýšlet ale u toho TDV jak už chodím do té práce tak mě to nějak neomezuje.

Vůbec v ničem?

D7: No chtěla jsem říct že když jsem byla drogově závislá, tak vlastně když mě zavřeli, tak jsem byla ráda, protože jakoby já už jsem brala drogy už jenom proto aby mi nebylo špatně a jelikož můj přítel byl taky závislý tak prostě mě to vyloženě nutilo, že jsem jakoby stejně nebyla svobodná a když to vezmu tak pro ty feťáky to prostě nemá žádnou účinnost, protože pokud ho nezavřete někam tak si tu cestu vždycky nějakou najde a tu trestnou činnost bude páchat. Já jsem třeba chtěla jít na odvykačku dobrovolně, když už jsem pak viděla že to nezvládám a věděla jsem, že asi půjdu sedět to už jsem měla dvě podmínky a oni mi řekli, že za první nemají místo a za druhý, já nevím že mám zkusit metadonový program a to trvalo dva měsíce a nebylo místo. Dneska jsem ráda, že ten metadon nevyšel, protože to by už byla další závislost a tady už se tak lehce nezbavíte, jak když jste na heroinu. Z heroinu jsem vlastně do čtrnácti dnů byla od abstinovaná. Já jsem bydlela v Praze s mámou, ale já jsem se od ní v sedmnácti utekla, původem jsem z Moravy, bydlela jsem tady do dvanácti let. No pak jsem vlastně, jak jsem říkala, žila 5 let sama. Máma se vlastně, to mi bylo osmnáct rozvedla, a odstěhovala se zpátky do Kroměříže a říkala, že toho lituje, co se stalo (týrání Denisy ze strany matčina přítele) **Já jsem se za ní přestěhovala až vlastně po výkonu trestu, protože k tomu TDV musíte mít trvalý pobyt**, jo takže jsem šla sem a né do Prahy. Ale stejně se budu pak stěhovat zpátky do Prahy, protože opravdu tady. Protože já jsem v těch sedmnácti letech nezačala hned krást, ale dělala jsem hostesku, dělala jsem v baru jo a prostě a měla jsem stovku na hodinu plus dýško a tady mám šedesát korun a dýška nemám a kolikrát jsem tam dvacet hodin denně. Úplně mě bolí záda a jsem sedřená a ještě tady na Moravě je trend nevyplácet výplatu. Já sem měla v Praze přítele vlastně ze začátku to byl supr vztah prostě měli jsme spoustu věcí společných jezdili jsme na konerty jezdili jsme na hory na snowbord prostě pecka ale později jak jsme začali fetovat tak prostě jsme postupně přestali všude jezdit, on začal sedět jenom doma a čekal, až přijdu z čórky když už to tak řeknu slangově, přinesu ty drogy a takhle to bylo no a mě už to prostě nebavilo no, a když mě zavřely tak mi ani nenapsal dopis. Když jsem si tam pak šla pro věci tak polovina věcí rozprodaná a zbytek i oblečení rozkradených, takže jsem neměla ani co na sebe... jsem se v něm docela zklamala no. Byla jsem strašně zamilovaná v těch sedmnácti do něho.

Jak dlouho jste byla ve výkonu trestu?

D 8: Rok a třičtvrtě v věznicí x. Já jsem dostala čtyři a půl roku, ale když byla ta amnestie já jsem totiž neměla klasické krádeže, ale i loupeže ve zlatnictví za plnýho provozu takže jsem měla krádeže formou loupeže.

Jak hodnotíte celkově účinnost TDV ?

D 9: Jako **samozřejmě je to lepší** doma než ve vězení ale, nevím, no jak jsem řekla je to dobrý pro ty třeba kvůli řidičáku, anebo pro ty, jakoby lehčejší trestné činy nemyslím teď krádeže, protože krást může člověk i o vycházkách, myslím si, že jako tu účinnost spatřuju v tom, že toho člověka rovnou nezavřou, protože někteří do té věznicí nepatří takové ty nedbalostní trestné činy ale takhle jako pro ty co kradou nebo pro ty co vyšli z výkonu trestu třeba já třeba po roce a půl tak třeba, nevím **asi žádnou účinnost nemá** ...nemá. Protože když ten člověk bude chtít fetovat a krást tak ho to domácí vězení v tom neovlivňuje, protože být **o víkendu zavřená doma** a pak přes týden od sedmi do pěti do rána. Tak si můžu chodit krást od pěti od rána do sedmi do večera no.

Tak si tedy myslíš, že nemá žádnou účinnost?

D10: Takže jako ...nevím no. Jako spíš jakoby, no ze začátku jsem to nesla hrozně špatně, já jsem byla úplně nepříčetná, sem si říkala, že to nemůže být pravda, šla jsem za probačním, tam jsem pak vzteky brečela, řvala, brečela a nakonec mi tedy bylo vysvětleno, že se nejedná o omyl no a že to prostě budu muset dodržovat. Jednou jsem byla cvičit a nenahlásila jsem to, takže paní probační, ne ta, co mě má na starosti, ale **jiná kontrolorka** řvala na mě, že mě zavřou, jo, ale jinak mi fakt vychází ten probační vstříc. Jakože i stou prací protože, nemám to nějak. **Beru příspěvky v hmotný nouzi** a **jsem ještě na to zaměstnaná**, takže v tomhle mi vychází vstříc, protože já nemám ani pracovní smlouvu mám jen podepsaný, že jsem tam byla.

A co plánujete do budoucna?

D11: Jako až mi skončí to domácí vězení? Tak to hodlám podniknout určitě něco velkého, ale jelikož zatím nevím co a protože se znám určitě **nějaký plán práce** a pak podniknu nějakou velkou oslavu a pojedu

někam prostě k moři, ale nevím, teda jestli bude v listopadu ještě někde teplo a ještě jestli na to bude, protože mám ještě spoustu dluhů, protože musím jakoby nějak jak jsem byla drogově závislá a páchala jsem trestnou činnost tak jsem si nasekala spoustu blokových pokut a škod. A co mě dělají poplatky za právníka to mě taky fascinuje, že vám jakoby nikdo neřekne na to, že vy máte jako nárok jako nemajetní právo na bezplatnou obhajobu a bezplatné soudní jednání to jako ono vám přijde zaplatit tolik a tolik a to že jako že jste nemajetní nebylo prokázáno. Tak že vy se v podstatě dozvíte, že kdybyste jakože před tím soudem než to začlo prostě řekl, a že nemáte. Ale kdo před tím myslí na to, jako já jsem vlastně vůbec nevěděla, že mám právo na to to mít bezplatně. A potom jako po soudě jsem zjistila a tři dny na to jsem o to žádala, tak mi bylo sděleno, že jsem to měla říct před soudem.....

Co říkáte na zavadení elektronického monitorování v TDV?

D12: No já si myslím, no jestli myslíte přímo ty velké náramky, tak to je ta největší blbost jaká může být protože, to člověka strašně omezuje, nikde vás nevezmou do zaměstnání tady s tímto kdy je očividně vidět, že **zaměstnáváte krimoše**. A jestli mi to dají byť jenom na měsíc tak já přijdu o práci, že jo.....My to pustíme mediálně do oběhu a každý bude vědět, jak to vypadá že...jinak probační kontroly chodili ze začátku dvakrát týdně pak jednou týdně pak jednou za čtrnáct dní.

A jak trávíte čas v TDV?

D13: V práci, a teď **jelikož jsem pořád v práci** **protože se tam beze mě neobejdou** v současné době a zase jako já jsem tam jako dobrovolně **a hodlám se vypracovat na vyšší pozici** jako například vedoucí směny a jestli mi to dobře půjde tak budu i provozní.....**a přihlásila jsem se do školy** ale zase jak sem pořád v práci nemám čas se učit, já bych měla dělat srovnávací zkoušky vlastně na jiný obor než jsem studovala a měli by mě zařadit třeba do třetího ročníku protože jak jsem říkal mám uzavřené čtyři roky bez maturity ...byla jsem strašný rebel...

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 3(ZDENKA, PAVEL, MARIÁN, ELIÁŠ)

Jak TDV ovlivnil váš život?

P1: **No tak sousedi o tom samozřejmě nevědí** a já to cítím tak zkrátka, že třeba kdybychom chtěli jít s děckama po té šesté ven tak nemůžeme zkrátka. To takto akorát že nám to zatrhli, ale vidíme to tak, že vlastně **můžeme být s děckama** a to takže nám umožnili vlastně tady tím, že nás nezavřeli vlastně **tak aby-**
chom byli společně s rodinou.

Z1: To samý já to vidím stejně.

Jak trávíte čas v TDV?

P2: **Od sedmi hodin od rána do šesti do večera.** Od sedmi rána můžeme být venku a **od šesti večer to máme zatrhnutý** a nemožem jít ven. **Pokud můžeme tak sme s něma (s dětma)** přes týden venku, lítáme s nima po těch hřištích a todlenc to akorát je pravda to že přes víkend co děcka vyžadují abychom s nima šli někde ven tak nemůžeme, **máme jenom dvě hodiny vycházku** od jedné do tří. To by mohli trošičku zvýšit, ale to se nedá nic dělat. Zkrátka něco sme provedli, něčeho sme se dopustili, takže tak se to bere **musíme ten život změnit.** Děcka mají toto, že když jdou ven tak starší malého hlídá za nás a když ty dvě hodiny máme venku tak se snažíme aby sme byli s něma.

Z2: **Já se starám o děti,** jednoho máme dokonce ve výkonu trestu no a tedy s týma chodíme ven na vycházky. Musím uklidit, navařit, tak jak každá mama. **Teď chystáme kluka do školy, to bude změna,** protože nám de do první třídy.

M1: Už mám aktovku aji boty.

Jaké vidíte pozitivní a negativní TDV?

Z3: Už sme si na to zvykli.

P3: Ze začátku to bylo tak, že sme si nemohli zvyknout, no ale teď už to bereme jako samozřejmost. Při- jde prostě hodina a deme, kolikrát už ani nemusíme **kontrolovat hodiny** zkrátka kolikrát už jenom podle sluníčka jak zacháza tak su doma. A sou dny ani zkrátka nejdeme ven.

Z4: A kór dyž prší tak nechodíme vůbec ven. A přes víkend málokdy ideme s děckama ven. Děcka sů vět- šinou na počítači.

E1: Ale dneska sme byli taky venku.

Z5: Ale jenom dvě hodinky.

Máte nějakou Práci?

Z6: Ne já marodím a **su na sociálních dávkách a on to samé.** Takže žádnú prácu nemáme.

A když jste pořád doma spolu, jak spolu vycházíte?

P4: Žijeme už sednácet roků spolu a dá se říct, že normální domácnost na nervy si neležeme.

Jak často chodí probační služba na kontroly?

Probační kolikrát chodí každéj den a nekdy se stane, že nepřijde třeba dva dny.

Z7: A nekdy aji čtrnáct dní.

P5: Ale né, ale jednou zkrátka nebyli, ale je to vždycky neočekávaný.

P6: Ale my nechodíme nikam, sme doma.

A co říkáte na elektronické monitorování?

P7: No já bych to přijal.

Z8: Já bych to také přijala.

P8: **To by nás nemuseli kontrolovat probační,** je to někdy otrava, když tady máme návštěvu, **lidí o tom nevědí** a když se máme jít podepsat tak na nás koukaj jak...vyjevený. **A sousedi by to taky nemuseli vě-**
dět. Je to monitorování víc anonymní já bych ho přijal.

Jak TDV přijala vaše rodina?

Z9: No mamka,tá na nás nadávala, že ani nemožem přijet, že když mají děti prázdniny, že tam **nemožem ani na týden** zajet, třeba, protože to bysme museli soudem to by trvalo dlouho.

P9: Oni už jsou staří a je třeba podělat práci přes sezónu **a nemožem**, tak nadávají. Snažili sme se to vyřešit přes soud ale pan... Nám řekl, že zkrátka by to bylo na dlouho tak sme se do toho ani nepouštěli, zkrátka to nemá cenu.

A jak jinak se vám spolupracuje s probační službou?

P10: Dalo by se s nima na všem domluvit, ale podle probačního úředníka by to muselo jít všechno přes soud, je pravda bavili sme se sním, že by byl ochoten, ale řekl že by to bylo na dlouho zkrátka by se to nestihlo tak sme do toho nešli.

A už se vám někdy stalo bže byste při kontrole nebyli doma?

P11: Jednou se nám stalo, že sme ráno spali.

Z10: Do desíti hodin.

P12: Nějak sme to přemrštili a pak už sme měli jen za dveřma lístek. Že jsme vlastně nedodrželi stanovisko probačního a že sme vlastně porušili dohodu. Tak sme tam rychle letěli a dávali sme to dohromady, že sme doma spali a neslyšeli sme zvonek.

Děti a co vy jak se vám líbí, že jsou vaši doma?

(odpovídají rodiče)

Z11: Jo oni říkají, že je to lepší, když jsme doma a ne ve vězení ve výkonu trestu.

P13: Já sem byl už zavřený tři a půl roku sem byl od dětí odloučený a nesly to špatně

Z12: Já jsem byla taky čtyři měsíce ve výkonu trestu a teď **sů rádi, že sme obá dvě doma.**

Děti a kde jste byli u babičky?

(děti)

E2: Ne v klokánku, tam nás bili. **Jsme rádi, že sme doma.**

P14: On byl malinke,j v té době měl rok. A tam byla nějaká tá teta a ta ho šikanovala. A to sme se dozvěděli až tak za dva roky.
zhasínala.

M2: My sme byli spolu na pokoji, a ona ho zavírala na záchod a zhasla.

Jak vidíte účinnost TDV ?

P15: Tak jak bych to tak řekl, tak určitě kdo má rodinu **je to dobrá věc**, ten kdo nemá rodinu tak to zkrátka nevydrží a poruší to, když nemají děti tak jdou raděj sedět. Taky ten kdo je sám nemá takovů možnost aby se ubytoval a dostal trvalé bydliště a tak vlastně udržel se udržel doma. Kvůli tomu oni lítaj ale nevydrží. Toto by mělo být fakt jen pro rodiny s dětma.Já si to tak myslím, podle mého názoru by to tak mělo bejt. Dávat to těm starším lidem ale ne těm mladým. Ti udělaj nějakou neplechu sou doma, dva měsíce tři to udrží a pak to poruší. **To je vlastně mrhání časem**

Z14: Já sem si na to domácí vězení už zvykla, na to domácí vězení kdybych něco takovýho zase provedla tak bych to chtěla znovu. Víte já už můžu srovnávat.....ted' je kluk zavřenej a mě můžou dát mtavní ochranu na kluka, tak raděj budu doma, než jít do věznice. Raděj rok nebo dva roky domácího vězení ale **hlavně ať můžu být s dětma.** Než ve výkonu trestu a tam **se trápit co je s děckama.** Ted' počítám s tím, že budu mít další soud kvůli tomu staršímu klukovi ten má sedmnáct a je výkonu ve vazbě v Olomouci sice ho odsoudili na dva roky, no ale prý by se měl odvolat.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 4(RUDOLF)

Dobrý den pane Rudolfe, chcete, abych Vás tak oslovovala, nebo si přejete, abych vás oslovovala nějak jinak?

R1: Říkejte mi Rudo, manželka mi taky říká Rudo.

Jakým způsobem TDV ovlivnil váš život?

R2: Hmmmmmmmm

Například co se týká rodiny, přátel, zaměstnání?

R3: Já nepracuju, takže práce nijak, hmm... rodina taky nijak... manželce to nevadilo aspoň **jsem byl víc doma**...no..... já myslím, že nijak, aspoň jsem nemusel do vězení.

A vy jste nikdy nepracoval, nebo jste kvůli TDV ztratil práci?

R4: Já sem po osmdesátém devátém ztratil práci. Od té doby už nic, mě vyhodili z práce. Tak **už bych mohl ten důchod dostat** ... invalidní jako, ale zatím mě to nepřiznali, tak uvidíme jak to dopadne. Ale jsem jako nezaměstnaný oficiálně na **úřadu práce**.

A kamarádi a rodina se na Vás nedívali nějak jinak, že jste v TDV?

R5: Née, šak to už měl švagr, syn taky se mu to tam domlouvalo, tož šak to není nic hroznýho, nebo je?

Ne, ne já se ptám, jen na Váš názor, jestli už máte i jiné zkušenosti?

R6: No něco už jsem tam měl.

A už jste byl i ve vězení?

R7: Jo to jo, ale to už je dlouho. No byl sem ve vězení, ale od revoluce už jsem nebyl ve vězení.

A manželka je s vámi doma, nebo někde pracuje?

R8: Né, ta taky nikde nepracuje.

Stará se doma o děti?

R9: Jo to se oba staráme.

A děti máte ještě školou povinné?

R10: No tak dvě ještě chodí do školy a ty dvě už teďka skončily se školou.

A jak jste trávil čas v TDV?

R11: Se podívejte tady je práce pořád.

Vidím, že máte domeček.

R12: No vidíte tady **plánuju** koupelnu, a tady něco přidělat, šak nevypadá to tady špatně, že ne?

R13: Zvenku možná tak ale jinak. Hodně práce se udělalo.

Jo i fasádu máte hezkou.

R14: No tady byl problém, jak tady byla ta potopa, potok se tady vylél. Tady se to zalilo, tak spadla stěna, no pořád je co dělat.

A máte nějaké pozitivní nebo negativní zkušenosti z TDV?

R14: Hmmmmmmm

Tak třeba jestli vám vadí návštěvy probační služby?

R15: (Smích) ...hlavně ty slečny, mě se líbí, ale manželce se to moc nelíbí. Nekdy žárlí ale musíme být potichu nebo na nás vletí.

A jak často chodily slečny?

R16: Tak to já nevím, tak jednou za týden se tady objevily.

A zasahuje Vám to nějak moc do soukromí nebo s tím nemáte problémy?

R17: Née, manželka je to no tolerantní.

Myslíte si, že když vám skončí TDV budete se pak chovat jinak, dalo vám to nějaké ponaučení?

R18: Hmmm

Nebo jak hodnotíte z vašeho pohledu účinnost tohoto trestu?

R19: Tak já nevím no, vlastně zatím se držím, tak věřím, že to tak bude.

Jak dlouho trval váš TDV?

R20: Rok a půl.

A jaké jste měl omezení?

R21: Já vlastně ani nevím, no o víkendech sem musel být doma pořád a ty dny tak **od šesti od večera.**

Jak moc vás toto omezení zasáhlo?

R22: Nijak, tak přes ty dny chodíme po návštěvách, no a jinak doma a jak sem říkal, pořád je tady co dělat a **děcka se musí vychovávat.**

Takže se věnujete dětem?

R23: No, děti mě učí, jak se mají dělat úkoly...smích.

A co partnerka, vycházíte spolu, když jste pořád pohromadě doma?

R24: My sme si lezli aj předtím na nervy...(smích) ...ne tak jako dobré v pohodě.

A co zaměstnání?

R25: Mě už nikdo nechce, já bych chtěl ale taky už ty záda boli a podobně už to není co za mlada, ale jinak sem chlapák samozřejmě... (smích).

A jaké bylo vaše původní povolání?

R26: Já sem zedničil a ták na stavbách.

Stalo se někdy, že jste nebyl doma, když přišla kontrola z probační služby?

R27: Née, nestalo, nestalo.

Chodili i v noci?

R28: Jo, párkrát přišli i v noci.

Jaký máte názor na elektronické monitorování, elektronické náramky místo pravidelných kontrol probační služby?

R29: To jako, že bych nemusel do vězení, mně by to nevadilo, já to neporušuju hlavně sem byl rád že sem nemusel do vězení. Doma je to lepší než ve vězení. Nikdo mě neotravuje a dělám enom co chcu já a kdy chcu...teda, když nezavelí moja... (smích).

Berete TDV jako druhou šanci?

R30: Jo, ale to byla stejně taková blbost, já jsem hlavně rád, že sem nešel do vězení. Já si myslím, že to nebylo takové hrozné, **hlavně, že sem s rodinou.**

Máte nějaké plány do budoucna?

R31: Tak na baráku je práce hodně a tak. **Děcka, že jim pomoci,** dcera by si chtěla obchod koupit, aby mohla prodávat.

A co děti, jak se dívali na tu situaci, když jste byl doma TDV?

R32: Ty z toho měli srandu....(smích). Šak oni chodili na tu probační službu tak, oni měli dohled takže, no a syn už je teď ve vazbě tak uvidíme, jak to dopadne, ale estli bude doma na tomrestu domácího vězení, tak si ho zkusím pohlídat aby nevyvétel nějakou blbost a nešel sedět.

A co vás do té situace TDV dostalo?

R33: A to byla, taková blbost tady v Kyselovicách v hospodě sme se porvali a pak byl výsledek, jak sem říkal, nic hroznýho. Jeden dostal po hubě a přeletěl hospodu, pak si stěžoval, že sem to vyprovokoval, ale nabyla to pravda.

Myslíte si, že už se podobná situace nebude opakovat?

R34: Co já vím, už su na takové blbosti dost staré, **asi se trochu změníím**...(smích) aspoň si myslím.

Tak vám děkuji za rozhovor.

R35: Néni zač.